

Snopč 86-87-88.

Cena 54 kr.

Slovanska
knjiovna.

Славянская
Библиотека.

Slovanska knjižnica.

Urejuje in izdaja A. Gabršček.

Jestřab contra Hrdlička Prve skrbi.

Češki spisal SVATOPLUK ČECH

V GORICI.

Tisk. in zal. „Goriska tiskarna“ A. Gabršček.

1899.

V Gorici, 15.

Julija 1899.

Naročnikom !

Naročniki dobé v tem trojnatem snopiču sliko z životo-
pisom in dve povesti slovečega Svatopluka Čecha,
enega prvih še živečih čeških pisateljev in pesnikov. Gotovo
smo s tem ustregli slovenskemu čitajočemu občinstvu.

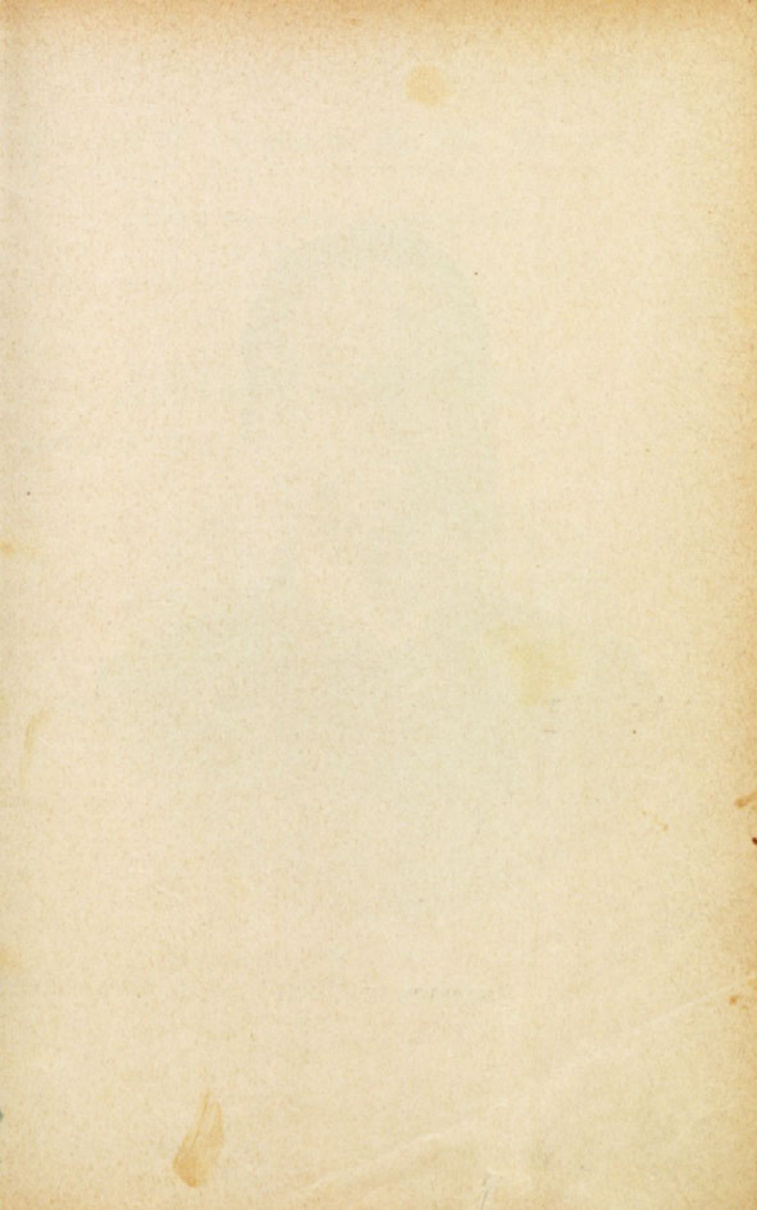
Prihodnjič izide »Slovanska knjižnica« zopet v troj-
natem snopiču; naročniki naj torej blagovolé potrpeti,
ker se držimo načela, da večjih del ne cepimo.

V enem letu dosežemo lepo število — 100 sno-
pičev; toda tudi deficit utegne biti, ako pojde dalje po
dosedanjem načinu, takó velik, da bomo morda prisiljeni
— ustaviti nadaljno izdajanje. »Slovanska
knjižnica« je vendar precej izpolnila praznoto v naši
leposlovni književnosti, zategadel menimo, da je zaslužila
nekoliko več podpore nego je ima. Obračamo se torej do
gg. naročnikov s prošnjo, da bi nam pridobili novih prija-
teljev in podpornikov. Posebno radi postrežemo tudi s sno-
piči, katere imamo še v zalogi.

Dolžnikov je tudi mnogo. Ako bi vsaj ti izpolnili
svojo dolžnost! Prosimo!

V Gorici, 15. julija 1899.

„Goriška tiskarna“ A. Gabršček.

SVATOPLUK ČECH

Snopič 86-87-88. V Gorici, 15. julija 1899. Cena 54 kr.

Cena naročnikom celoletno

1 gld. 80 kr.,

ali snopičem za naročnike 15 kr., nenaročnike 18 kr.

„SLOVANSKA KNJIŽNICA“

Slovanská knihovna. — Славянская Библиотека

Urejuje in izdaja

ANDREJ GABRŠČEK.

Izhaja 15. dan v mesecu.

V GORICI.

Tisk. in zal. „Goriška tiskarna“ A. Gabršček.

1899

Jestřab contra Hrdlička

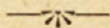

Po prijateljevih zapiskih.

Češki epical

SVATOPLUK ČECH.

Poslovenil Zormanov.

V GORICI

Tisk, in zal. „Goriška tiskarna“ A. Gabršček.

1899.

IN = 030002289

Svatopluk Čech.

(Priredil Jos. H. Zormanov.)

Svatopluk Čech se je porodil 21. svečana 1846. l. v Ostředku pri Benešovu. Njegov oče, Frančišek Jaroslav, je bil gospodarski oskrbnik in torej ni imel stalnega bivališča. Zato je obiskoval Čech v mladosti šole v najrazličnejših krajih. V 2. gimnazijski razred je vstopil v Pragi, kjer je ostal do konca svojih študij in dokončal tudi na univerzi pravniški oddelek.

Že kot dijak je Čech izdal več del. Med njimi so najimenitnejša: »Husita na Baltu«, »Kandioty« in »Bouře«.

Od leta 1869. je bil feuilletonist »Pokroka«, od leta 1871. sotrudnik »Svět ozora«, dokler ni leta 1873. stopil v odvetniško pisarno v Slanem. Za svojega bivanja v

Slanem je izdal v »Maji« veliko pesem »Snové«, v »Lumíru« pa »Adamité«.

A že proti koncu leta 1873. je zapustil pisarno in nastopil kot sourednik »Lumíra«, kjer je ostal do leta 1876., ko je zopet stopil v odvetniško pisarno.

Leta 1879. je pričel z bratom Vladimírom in drjem. Servac Hellerjem izdajati mesečnik »Květy«, kjer je objavil večino svojih del, ki so pozneje večji del vsa izšla v posebnih izdajah.

Od leta 1881—82. je bil feuilletonist, pozneje nekaj časa urednik feuilletonov v »Nar. Listih«.

Drobna dela je objavljial pod najrazličnejšimi psevdonimi.

Za svoje zasluge je bil izvoljen častnim členom »Uměl. Besede« in drugih korporacij ter rednim členom »Češke akademije«.

* * *

Čech je pred vsem epik. Ta struna mu ne vtihne niti v liriki, ampak vedno buči v mogočnem toku, in mnogo je srečnejši, če more opisovati in pripovedovati, kakor če

ima svoje glasove koncentrovati v jednoto. V epiki ga diči mogočnost plastike in moč izraza. To je opazovati že v njegovih prvih delih, n. pr. v manjši baladični pesmi »Husita na Baltu«. Tu se kaže vsa Čehova pesniška moč. V pesmih »Anděl« in »Adamité« plava mladostna duša pesnikova v mogočnem bogastvu slikovitosti. V »Adamitih« je toliko notranje, prave poezije, da bi jedino to delo zadostovalo, zagotoviti pesniku nesmrtno ime. To je ognjeno delo neobičajne moči, svetlih barv, izvrstne zunanje oblike. In opravičeno je bilo veselje nad mladim pesnikom, ki je po svojih sijajnih, kratkih početkih nastopil s tako velikim delom.

Vsa njegova poznejša dela kažejo dozorelost njegovega pesniškega genija. »Evropa« je mogočno in silno delo danega naslova. Tu silna roka epika izborna vodi mogočni tok lirike. »Čerkes« je harmonična slika, polna slikovitega lokalnega opisovanja. »Ve stinu lipy«, delo, ljubko kakor domači logi, je galerija slik iz češkega življenja, polna intimne poezije, humora in šal, romantike in realnosti, srečujočih se v

pestri zmesi. »Zimní noc«, »Handžar« in elegija »Nad hrobem Havlasovým« so dragoceni biseri kontemplativne in popisujoče lirike.

Za pesem »Vaclav z Michalovic«, iz katere odseva muka, sramota in zaničevanje domovine pa breznadejni gnjev in obup duše, zasluži Čech ime narodnega pesnika v čistem pomenu besede. Za to bi mu ne bilo treba pisati niti dela »Slavia«, ki je samo odlesk njegove mogočne in čarokrasne »Evrope« in v kateri se pesnik seveda dotika najvažnejših vprašanj Slovanstva. Kdor je čital dela »Slavia«, »Žižka« in »Dagmar«, temu ostanejo nepozabna mesta, opisujoča padec severnega Slovanstva; srce se trga žalosti nad slovansko neslogo, a zopet kipi v prerokovanju novega velikega življenja. Od Kollarjevih časov se med Čehi niso glasili zvoki take moči.

V »Jitřních« in »Nových písniích« nastopa kot navdušen tolažnik, vnet buditelj, a ob jednom tudi kot grajalec svojega naroda. V »Pisně otrocka«, katerih se je v jednom letu razprodalo 24 izdaj, je vlil svoj gnjev nad zatiralci in boleost nad vsemi po-

nižanimi — in s to knjigo je vzbudil v ljudstvu dragocen, za pesnika redok odziv. Iz »Modliteb k Neznámému« diha velika izkušnost življenja ter goreča ljubezen in sprava napram vsem.

Mnogo je storil Čech tudi na polju satirične poezije, kjer se najbolj odlikujeta »Sotok« in »Kratochvilná historie o ptáku Velikánu Velikánoviči«. Obe deli imata posamezne dele krasne in originalne, celota pa trpi vsled nejasnosti.

* * *

Poleg poezije je Čech tudi srečen prozajik, posebno v drobni socijalni noveli, kakor »Jestřab contra Hrdlička«, dasi z lahkim fantastičnim nadihom, kakor cela vrsta drobnih črt v njegovem štiridelnem zborniku »Povídky, arabsky a humoresky«. To je Čech res mojster kakor v invenciji tako v porabi situvacije, kakor v realistični in vendar pesniški dikciji, tako v pekoči šali. Večji romani se Čechu ne posrečijo. Špecialiteta Čehovega humora so popularne publikacije, pisane pogosto po načinu Verneovih

znanstvenofantastičnih romanov. Jedna opisuje bivanje pražkega meščana na mesecu, druga, trdno se opiraje na kulturne študije Tomka in Winterja, njegovo usodo v XV. stoletju, tretja različna pota po Češkem in spomine iz pesnikovega življenja pod vrsto prozornih psevdomidov, četrta pa bivanje pražkega meščana na razstavi.

* * *

Danes živi Čech v samoti, oddaljen javnemu hrupu, vendar verno zasleduje vsak korak svojega naroda, s katerim diše, toži in dela. Pravica, prosveta in svoboda so ideali, za katere je v mladosti zastavil svoje pero — — in da bi ti postali ideali celega naroda, je vroče njegovo hrepenenje.

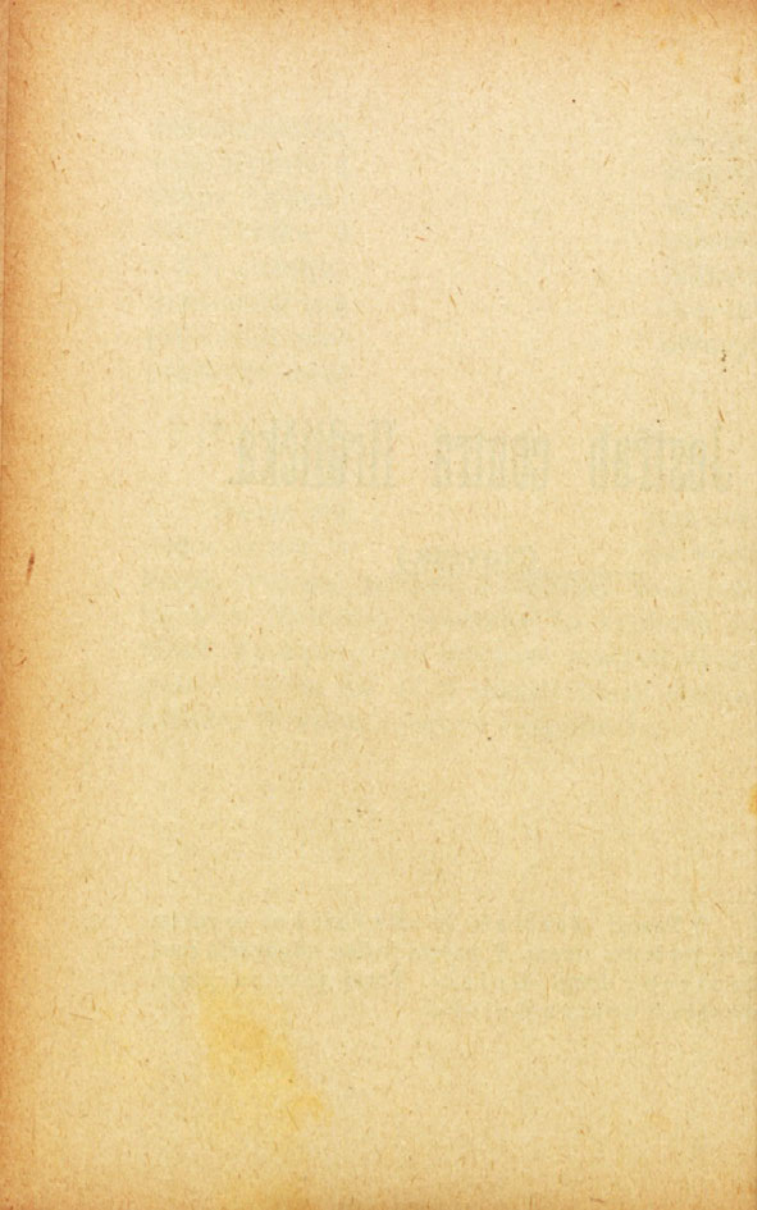

Jestřab contra Hrdlička.*)

(Novela.)

---

*) Besedi »Jestřab« in »Hrdlička« se rabite tukaj kot lastni imeni. V našem jeziku odgovarja prvi »Jastreb«, drugi »Golob«. Torej prav za prav: »Jastreb contra Golob«.

kolnosti so me prisilile, da sem se pečal nekaj časa z neko registraturo. Od tega časa ne zavidam nikomur registrature. Življenje človeka, ki opravlja ta posel, je podobno aktom, katere urejuje: dan mu poteka za dnevom, kakor se preklada pola na polo, vsak je kakor prejšnji jednakoličen in suhoparen, in tekom vsakega se ne more človek niti ganiti od predpisanih uradniških pravil.

Vendar sem imel pri tem dolgočasnem poslu tudi ure, ko sem se na tihem zabaval. To so bile zlasti dobe, ko sem bil sam in sem mogel opravljati registraturo po svoji volji. Soba ni bila brez zanimivosti. Opravo

tega svetišča iuris so tvorile tri velikanske omare, katerih pročelja so bila okrašena z vrstami učenjakov, postav v uniformi iz svinjske kože, ležeča majhna lestva in nekoliko staroveških podob v okroglih črnih okvirih. Po celi sobi je vladal tajinstven polumrak, ki se je javil pri natančnejšem preiskovanju kot posledica mešanice iz sence in prahu. Dà, prah je pokrival tukaj vse kakor sneg zimsko pokrajino. Slikanje sten se je popolnoma skrivalo pod sivimi tapetami prahu; prah je cenila zaprašena boginja zapravljivosti, ki je stala na srednji omari; v prahu so tonile pod njo knjige; obličja starih pravnikov v okroglih okvirih so bila pokrita s prahom, katerega so se najedli še v življenju do sitega; kakor cvet prahu se nam je kazala ovenela reseda v oknu, in z gosto meglo prahu so bile pokrite mize, stoječe druga poleg druge, da je bilo le s trudom mogoče dobiti ozko progo prostora, ki ni bil pokrit s tako debelo plastjo, vendar preprežen z drobno mrežo prahu.

In kako življenje se je pojavilo pred mojimi očmi, kadar sem odprl katero omaro! Kakor v strahu pred menoj so se tresli kupi

aktov, v predalih se je vzdignil prah, udomačeni pajki so se iznenadeni pomaknili v najbolj skrite mreže, in tu in tam je prestrašen zatrepetal molj, nežni metuljček registrature. O božja estetika prirode! Ti, ki si posadila malega kolibrija na ognjeni cvet tropičnega pragozda, ki si oblekla s kocastim snegom severnega medveda in si pustila sivo drapljo na neskončni planjavi, si dala tudi kraljestvu starega papirja posebnega metuljčka ter mu izrezala krila iz najtanjše papirne plasti in ga posula z najdrobnejšim folijantovim prahom!

V začetku sem res nehoté prijemal v roke te zvezke papirja, katerih obseg je mene, nepravnika, premalo zanimal. Toda polagoma je izginilo to nehoté, in konečno sem se umel ž njim dobro zabavati.

Kako se je to godilo, je zelo zanimivo.

Recimo, da vas je prisilil kak neprijeten dogodek, zateči se pod krila pravnega prijatelja. Stopili ste z vidnimi znamenji jeze v pisarno in preklinjali ste v duhu svojega prednika, ki je kdo ve kako malenkostno reč razpravljaj pri advokatu brez konca na dolgo in široko. In ko vas je ko-

nečno pravnik zaslišal, ste mu pripovedovali razvneti o svoji zadevi, seveda popolnoma z vzrokom, o krivicah, ki so se vam zgodile, in niste se sramovali odkriti mnogo bolj skrite strani svoje narave in svojega življenja. Tek govora vam je ustavil advokat z olikanim vprašanjem po vašem imenu, katero je zapisal z rudečim svinčnikom na čelo pole, ležeče pred njim. V tem trenutku ste doigrali v pisarni svojo osebno ulogo. Postali ste akt. Seveda za nekaj časa samo kal aktov, vendar je imel ta kal v sebi že vse pogoje samostalnega življenja in sam po svoji moči se je razvijal dalje. In vi ste kot ljudska oseba nehali biti za pisarno. Vaše ime je budilo samó podobo večjega ali manjšega zavitka papirja, napolnjenega z različnimi pravnimiškimi spisi. Tekom časa ste znatno odebeleli, da so vam morali napraviti platnice iz lepenke in močnejšo vrvico, s katero so se zavezovale. In čim bolj ste gledé na akte debeleli, tim bolj so se izgubljali nejasni obrisi vaše ljudske individualnosti v megleno ozadje. In ko ste se od advokata popolnoma ločili, ko se ni v pisarni spominjal noben pisar več na vašo

osebo, živeli ste v registraturi dalje, dokler vas ni končal prah in molj.

Pod mojima rokama so ponavljali akti tako pretekli beg življenja.

V začetku sem se zanimal le za njihovo debelost in težo. Zlasti so vzbujali mojo zvedavost oni, ki so poginili. Iskal sem vselej z nekakim pomilovalnim zanimanjem uzrokov, ki so jim zabranili rast.

Pozneje so me mikali nekateri, ki so imeli krasno napravljene napise.

Potem sem pričel postajati pristranski ter sem privoščil srečo nekaterim imenom zaradi njih posebnosti ali vsled drugih okolnostij in konečno sem si umislil k imenom še ljudi. Iz aktov so mi prihajale pred oči žive osebe. Videl sem jih, kako pripovedujejo advokatu vzroke svojih prepirov, zasledoval sem različne izraze, katere je zavzemalo pri tem njihovo obličje, in konečno sem odšel ž njimi iz zaduhle pisarne na sveži zrak življenja.

Prebiraje plesnive akte sem si predočeval živo drevo, raz katero so padale skupine suhega listja. In kakor si predočuje geolog iz premoga, kako so se kazali pra-

zgodovinski gozdovi, tako sem zrl jaz dogodke ljudskega življenja v vrstah zastarelega papirja, kjer so bili nejasno odtisnjeni.

Tu imate jedno izmed povestij, katere dejanje sem vzel iz plesnivih aktov in katere najslabša mesta so seveda ona, katera se na kakoršenkoli način dotikajo vznešene pravniške vede, zapečatenе za me lajika s sedmerimi pečati.

Popeljem vas h gospodu Jestřabu v času, ko daruje Larom svojega tihega doma. Njegova soba je bila v ti dobi slika zadovoljnega rodbinskega življenja. Združene so bile vse prijetnosti, katere more dati zimsko popoldne: padanje gostih snežink zunaj, na oknu mah in papirnate jaslice, znotraj prijetna polutema in rudečkasti migajoči žar na tleh pred ognjiščem, v ozadju odgrnjena postlana postelja.

Pri oknu plete mlada plavolasa hčerka gospoda Jestřaba nogavico ter sledi z očesom razkošno komičnemu gibanju belkasto-rujave mačice, igrajoče se s klopčičem na tleh.

Pri nogah gospoda Jestřaba prebira vitek deček zamazane liste neke knjige s podobami, in glasovi, ki jih napravlja s tem,

se mešajo s tikanjem stare ure in s praske-
tanjem ognja v kaminu.

In gospod Jestřab sam počiva v blaže-
nem miru v naslonjaču, z doma sešito če-
pico na glavi, v pisani, prostorni suknji ter
odpihuje zdaj in zdaj z jednim koncem ust
belkaste oblačke dima, dočim drži z drugim
ceno porcelanko.

Toda mir gospoda Jestřaba ni popoln.
V jedni roki drži skupino papirjev in od-
grinja s palcem druge, ki jih večkrat po-
slini, list za listom s poluglasnimi opazkami.
Pri tem se vrsté v njegovem obrazu izrazi
gnjeva in zadovoljnosti.

Z bajevno hitrostjo je obračal njegov
palec te papirje. Podoben je bil brzemu
palcu sleparskega igralca, ki zamenja v
hitrem gibanju karte. Tudi gospod Jestřab
je poznal po migajočih posameznih zna-
menjih ves obseg svojih listkov, kakor
pozna igralec svoje karte. Včasih je ostal
njegov palec na nekaterem dalj časa, oči so
natančneje pregledovale številke in roko-
pise, in med zobmi je mrmral opazke: »Jutri
k notarju! — Odpisat kolek! — Pogledam
v knjige! — S tem-le si brezdvomno zapa-
lim pipo! — Na te gospodke moramo z nožem!«

»Atej, zakaj je imela Popelka tako majhno nogo?« je vprašal deček pri nogi gospoda Jestřaba ter obrnil k njemu velike, svitle oči.

Toda atej se je malo menil za podobne malenkosti, kakor je bila Popelkina nožica. Molče je nadaljeval generalno nadzorovanje pestrega polka, ki se je tam zunaj bojeval in krvavel v boju življenja, dočim je on boj uporabljal na svojo korist. Vse je imel v pesti, v pravem pomenu besede. Ko je s prstom premetaval te listke, migale so med njimi kakor v obsežnem albumu podobe najrazličnejših ljudij: sivoglavi gospodje v črnih sukňah, gledališke princezinje, okorni vaščani, poparjeni rokodelci, lahkomišljeni zapravlјivci, poeti . . .

»Atej, ali pa dočakamo sodnji dan?« se je oglasil deček na tleh.

»Zakaj?« je vprašal gospod Jestřab zamišljen, brezdvomno niti ne vedé, da vpraša.

»Videl bi rad, kako bo deževalo z zvezdami.«

Ne vem, če bi bil zanimal gospoda Jestřaba ta zvezdni dež kaj bolj, kakor Po-

pelčina nožica; toda v tem so zaškripala vrata in pozornost mojega junaka je obrnila na se vstopivša ženska postava. To je bila Marta idiličnega domačega življenja gospoda Jestřaba, zavzemajoča nekako omahljivo mesto med služabnico in gospodinjo. V ostalem je bila vsa njena prikazen dvomljiva, neomejena. Že starost je pripomogla k temu; rekel bi bil, da ni stara, niti mlada, niti v najlepši dobi življenja. Obraz je bil temàn, ustnice blede, oči srpe in kakor bi bile vedno napolnjene z nekim čudnim svitom; bledorujavi lasje, brez leska, so padali neurejeni okoli glave in tvorili zastor tudi pred gubastim čelom, ki se je videlo izza njih, kakor mesečna svetloba izmed sivih oblačkov. Njena oprava je bila srajca, priprosta suknja in bela ponočna jopica; obe poslednji sta bili okolu vratu vedno nad potrebo razgaljeni. Kdor je stalno opazoval njena izobčena ramena in tresoče se roke, je moral soditi, da jo vedno zebe.

Kar se konečno tiče duševne strani, se je v obče sumilo, da za tem belim čelom, kažočim se med rujavimi lasmi, ni bilo vse v redu.

Ta ženska je stopila v sobo in rekla s temnim, brezizraznim glasom: »V prednji sobi čaka gospod.«

Gospod Jestřab se je stresnil ter spustil proti nji cel oblak dima, kakor bi hotel ž njim odpihniti rušiteljko svojega tihega domačega počitka.

»Kaj ni čital na durih, kdaj sprejemam,« se je razhuđil nad njo ter dodal z mirnejim glasom: »Kaj hoče?«

»Rekel mi je, naj oglasim inšpektorja Hrdličko.«

»A — à, ogenj!« je zamrmral gospod Jestřab z grizočo ironijo, polahkoma vstajaje. »Da vidimo, če se denar tako hitro spravi skup, kakor se odda. Pokažite mu v prvo sobo.«

Na to je zaprl listine, s katerimi se je bil pečal, v starodobno omaro in stegnil roko po praznični suknji, viseči na steni. Toda spustil jo je zopet ter skrivil zaničljivo usta in šel.

Ko je stopil v prednjo sobo, je stal tam že oglašeni gost. Bil je star gospod, s katerim je delala starost zelo milostljivo. Podoben je bil bolj mlademu igralcu v vlogi

starega gentlemana. Vitka, nežna njegova postava ni zgubila nič svoje nekdanje prijetnosti, in lepo ustvarjena glava se je birokratsko dvigala iznad trdega ovratnika srajce. S snegom mu je posula zima življenja mehke, okusno urejene lase; dasi se je podolgasto obličje zložilo v mnoge drobne gube, je ohranil vendar belo polt in ves njegov izraz je bil plemenit; najmanj pa se je dotaknila starost njegove lepe nežne roke: s to bi se lahko zadovoljila vsaka aristokratinja.

Obleka gospoda Hrdličke, dasi ne več v modi, je pričala o njegovem dobrem ukusu; toda bila je že precej ponošena.

Tak človek je stal v zadregi pred gospodom Jestřabom.

Ta ga je pozdravil po svoji priprosti navadi, ki je tvorila močno nasprotje proti nežnim orisom došleca, ter je s površnim pogledom na svojo suknjo in obuvalo rekel: »Prosim, oprostite, da sem prišel v ti opravi. Nisem se nadejal, da —.«

»O prosim.«

Sedla sta si nasproti. Fino obličje gospoda Hrdličke je bilo oblito z lahno rude-

čico. Njegove oči so počivale strahotno pričakovaje na obličju gospoda Jestřaba. Videlo se je, kakor da je v teh očeh spisana žaloigra njegovega življenja, iz katere se je rešil v ostalem skoro nepoškodovan. Take oči zbude v meni vselej globoko sočutje. To so oči ljudij, katere je strmoglavila zavidna usoda z višine dostojnosti in blagostanja v globočino revščine in pozabljivosti. To so oči ljudij, ki se sprehajajo najraje v somraku po najbolj samotnih ulicah, s povešeno glavo, budivši stare spomine, ter krčevito stiskajo zložene, bele rokavice, kakor bi hoteli z njimi odvrniti pozornost blizu idočih od svoje ostale zunanosti. V očeh takih se čita žalovanje po lepši preteklosti, nezaupanje v svojo osebo, stalna bojazen pred razžaljenjem in zasmehovanjem. V teh plahih očeh se zreali huda vest — vednost za blede suknjo, za žolte manšete in za druge podobne »zločine«, ki so skriti v raznih gubah obleke, o katerih nima ostali svet seveda niti sumnje.

Vendar so imele oči gospoda Hrdličke skoro izraz strahotnega, na pol breznadejnega pričakovanja.

»Zelo mi je žal«, je pričel gospod Jestřab po kratkem molku in pasel pri tem pogled na popolni pobitosti nasproti sedečega, »zelo mi je žal«, je ponavljal zbadajoče, — »da vam nisem mogel že včeraj postreči.« — Gospod Hrdlička se je globoko oddihnil in njegov pogled se je zaiskril v veselju. — »Moja blagajna je bila popolnoma prazna. Časi so hudi. Vendar se mi je posrečilo zbrati toliko, da morem ustreči vaši želji.«

Gospod Hrdlička ga je hvaležno pogledal. Javil mu je s svojim pogledom, da ga ima za res blagega človeka in da ga prosi za odpuščanje, če je stopil v njegovo hišo s kakim naravnim predsodkom. In gospod Jestřab je kazal v tem času resnično obraz, katerega priprosta poetičnost je morala pregnati vsako nepoštenu misel: sedel je tu častito v naslonjaču, prebiraje mehke, nežne lase svojega sinčka, ki se je prikradel za njim ter mu položil glavo na prsi; na drugi strani pa se je igrala belorujava mačica.

Nehote je deloval tudi ta obraz tolažilno na gospoda Hrdličko.

»Ne bi bil nikdar napravil tega koraka«, je pripovedoval, in živeja rudečica mu je oblila lice, »ko bi me k temu ne silila sinova prošnja. Sedaj je v Carigradu —.«

»Tako daleč?« mu je pretrgal besedo gospod Jestřab z ironiškim glasom.

»Dà, v Carigradu. Tam je uradnik pri avstrijskem Lloydju. Slučajno je prišel v denarno zadrego —.«

»Razumem, sem tudi oče,« je rekel gospod Jestřab, pritisnivši sinčka tesneje k prsom.

Gospod Hrdlička je vzel iz žepa malo prej izpolnjeno menjično golico in jo podal molče gospodu Jestřabu. Ta je površno pregledal lice in rob listka, zadovoljno pokimal z glavo in pristopil k težki omari v kotu.

Za nekaj časa je ležala pred gospodom inšpektorjem dolga vrsta bankovcev. Njegove oči so jo brzo gledale kakor s spoštovanjem in v njegovi roki se je prikazala majhna, obrobljena listnica, ki pri vsi svoji lakoti ni bila videti sposobna, sprejeti v se toliko papirja.

Gospoda Hrdličko je stalo precej časa, predno je spravil nepraktično zložene bankovce v njene različne predale.

Ta čas je porabil gospod Jestřab v to, da se je kritično dotaknil njegove premenljive teorije o sinu v Carigradu. Njegova sodba je bila, da gospodu Hrdlički ni treba pripovedovati svoje obligatne historije o vitkih minaretih.

»V Carigradu urađuje avstrijski Lloyd brezdvomno turški; ne?« je vprašal.

»O nikakor! laški,« je odgovoril gospod Hrdlička raztreseno, zapiraje listnico. »O, Carigrad je lepo mesto! Igra svetlobe ob solnčnem zapadu je tam res bajevno krasna!«

Po tem objavljenju svoje teorije se je gospod Hrdlička priporočil, pritiskaje roko krčevito na sree, kjer je imel spravljeno listnico, in zagotavlja, da za mesec dnij ta svoj dolg gotovo vrne.

Gospod Jestřab se je vrnil z zaničljivim posmehom v prejšnjo sobo, da bi dalje daroval Penatom svojega tihega doma.

Zadovoljen se je vrnil gospod Hrdlička domov. Predno pa vas seznanim s sedanjimi njegovimi razmerami, naj vam razložim na kratko poglavje njegovega preteklega življenja.

Neki bogat plemič starodavnega rodu je imel po jedenkrat na leto posebno ro-

mantični napad. V tej dobi je igral vsak večer s svojim tajnikom šah, poklekoval pred razpelom iz slonove kosti v domači molitvenici ter se razgovarjal z nekim starim revnim plemičem, katerega je gostoval že deseto leto vsled posebne njegove komičnosti. V tem času je postal samotar. Opustil je gledišče, klub, ljubico, in obžaloval vse prestopke, katere je storil med letom. Nakrat je zaropotala pred njegovim stanovanjem kočija, in stopil je v njo s svojim komičnim tovarišem; peljala sta se molče, dokler se nista ustavila na travnatem dvorišču starodavnega gradu, sredi gozdnate gorske pokrajine. To je bil prvotni dom slavnega rodu. Tu se je črnil okrogli zobati stolp, s katerega je pred stoletji junakov praoče opazoval cesto, vijočo se v daljavi med gorami; tu se je še lesketalo steklo v oknu gotske kapelice, kjer je opravljal svojo pobožnost. In okoli tega jedra so nakopičili pozneje časi v slikovitem neredu zmes stolpov, poslopij in prizidkov, raznih po slogu in predstavljajočih v celini prehod iz temne davnosti v svitlobo najnovejših časov. Celina je bila kakor ostarjena za jedro romantične pesni.

V tem gradu je opravljajal gospod Hrdlička svoj oskrbniški posel.

V tem gnezdu svojih prednikov se je mudil naš plemič vsako leto nekoliko tednov v poetičkem duhu minljivosti, ki je prihajal iz vsakega kota teh stavb. S ponosom je vodil svojega tovariša po starih sobah, bahaje se mu razkazoval podzemeljsko ječo, kjer so ž lakoto morili ljudi, s peščico kostij na tleh in z izkopanimi napisi v plesnivih stenah, zabaval se je v temnem odmevu, kateri so vzročili njegovi trdi koraki po dolгих hodnikih, in lezel je po omajanih stopnicah na streho najvišjega stolpa, da bi se radoval vabljivega razgleda. Potem je zopet blodil po pustem parku, iz katerega je njegov praded pregnal prirodo, v kateri je slavila zdaj zopet svoj slavnostni vhod, govoreč o sladkih tajnostih kitajskega balkona, in njegov komični tovariš je korakal častitljivo za njim.

Toda čez nekaj časa je pričenjalo gotovo z estetičnega stališča popolnoma opravičeno pregibanje rok pred usta rušiti razprave našega plemiča nad barvanim rodbinskim listom v vitežki dvorani, sredi resnih

podob prednikov, in postarani sodrug je spoznaval na svojo žalost, da se vračajo njegovemu gostitelju zopet prejšnje lastnosti, dokler ga ni konečno potrkal po rami z glasnim smehom: »No, gospod vitez, jutri se popeljeva?«

Vitez je pritrdil s tihim odgovorom in odpeljala sta se. Pred odhodom je bilo še daljše posvetovanje z oskrbnikom Hrdličko, in odobril se je zelo natančen načrt za vsestransko popravo starega gradu, da bi se ohranil na slavo rodu in na kras dežele ta dragoceni spomin plemenitih prednikov.

Nekaj časa po odhodu gospodarja si je kratil gospod Hrdlička dolge večere s sestavljanjem najrazličnejših računov za popravo gradu po odobrenem načrtu in poslal potem elaborat v osrednjo pisarno, kjer ga je položil v omari v poseben predal z napisom »Poprava Supovskega gradu«; do tega predala se je prišlo po nerodnih lesenih stopnicah, k sreči le enkrat v letu.

Ta račun je bil glaven, dà, skoro jedin posel gospoda Hrdličke. Ostali del leta je gledal, kako pada kamen za kamenom od izročnega mu gradu, kako prodirajo veje

dreves, sicer počasi, toda zmagoslavno, skozi gotska okna v podirajočo se kapelo in kako se prikazujejo zelene olge na gladini umetnega ribnika, ki je snival težke, tožne sanje sredi divjega parka.

Več gospod Hrdlička pri najboljši volji ni mogel storiti za »slavo rodu in kras dežele«. Gledal je tedaj, da vsaj ohrani svoj naslov s pripadajočimi dohodki. Živel je, kakor bi bil resničen posestnik gradu, ki je imel tako malo zveze s titularnim lastnikom; ta je prihajal samo ob gotovih obrokih po dohodke. Hrdličkova rodbina je vživala na vseh krajih prijetnosti starodobnega bivališča po svoji volji. Na dolgi mizi v vitežki dvorani so se sušili jabolčni krhlji; gospa Hrdličkova je čitala sentimentalne romane v visokem, vetru pristopnem paviljonu, njeni hčeri ste se vozili v preperelem čolnu po zelenem ribniku proti kitajskemu balkonu, in sanjarski sin je posedal v kakem kotu stare kapele, zapreden kakor pajek v dušne niti svoje domišljavosti. Popolnoma so se navadili življenja v tem kamenitem gnezdu, in stari Hrdlička je gojil v srcu lepo nado, da polože njegove kosti poleg kostij predni-

kov pod cipreso, v spodobni oddaljenosti od mausoleja, kjer so snivali večne sanje lastniki gradu.

Toda usoda je odločila drugače. Neka leta se je pripeljal grof nenavadno pozno, ko je listje dreves v parku že jelo rumeneti — peljal se je v črni kočiji s sprevedom črnooblečenih gospodov in solzečih se dam. Položili so starega gospoda k prednikom, ogledali si trdno ječo, kjer so nekdanje sestradovali kaznjence do smrti, pohvalili razgled iz stolpa in se zopet razšli. Le komični stari plemič je ostal tu še en dan in hodil zamišljen po razbitih hodnikih, blodil po parku ter se slednjič vsedel na prag kitajskega paviljona, katerega luknjasta streha je bila potresena z rumenim in rudečkastim listjem, ki se je naletelo z visokih drevesnih vrtov. Tako je sedel tu ter skrival v dlan od solz mokro obličje.

Vedel je, da sedi tukaj poslednjič. Grofov naslednik, daljni sorodnik, ni znal ceniti komičnosti revnega viteza.

Toda tudi Hrdlička je močno občutil ta prevrat. Novi gospod je mislil, da more Supovski grad razpadati tudi pod nadzorstvom

vratarice ter je odposlal dosedanjega gospoda oskrbnika z dovolj skromno pokojnino v pokoj.

Ta prenaredba je zadela celo rodbino kakor strela z jasnega neba. Niso mogli niti misliti, da bi se morali za vedno ločiti od teh sivih zidov in divjega vrta, od tega vsega, kar so takorekoč smatrali skoro za svoje, da ne vidijo nikdar več solnčnega zahoda iz tega ponosnega paviljona in ne slišijo, sedeči pod kamenitim Satyrom, porastenim z mahom, zvečer milega slavčevega petja iz grmovja v parku, da jim bo vse to tuje in bodo med svetom brez doma — vendar, kaj pomagajo tožbe! Ozrli so se poslednjič po začrnelu zobatem stolpu, v žarkih zahajajočega solnea so se poslednjič posvetila barvana stekla v oknih na pol razpadle kapele, in solze, ki so pri tem napolnile njih oči, so bile popolnoma nerodoviten dež.

Preselili so se v glavno mesto ter si najeli v jedni najživejih ulic stanovanje s tremi sobami, z dostojnim salonom in pred-sobo, s pogledom na ulico.

Toda leto dnij je pokazalo, da ima stanovanje preveč napak. Prebivalci treh gor-

njih nadstropij ne prenehajo hoditi gori in doli okoli vrat, da je pred njimi kakor na ulici; vsak drugi, kdor gre, se vstavi, da bi čul odlomek živega dijaloga med gospo Hrdličkovo in njeno kuharico ali da bi zagledal bele obrise lepe Irene v jutranjem oblačilu, z rudečimi čeveljčki na golih nogah; strop celega stanovanja je kakor resonančni tlak, iz katerega odseva vse življenje gornjih najemnikov z različnimi koraki; če vzamete poleg tega še večno ropotanje voz na ulici, radovednost stanovalcev nasprotne hiše, obrobjenega vratarja, ki niti za hip ne prenaredi gluponadutega obraza, kadar Hrdličkova gospa kam gre — imate dovolj povodov, ki so prisilili Hrdličkovo rodbino, da si izbere drugo, vablјiveje stanovanje.

Preselili so se v tišji, manjši del mesta v tretje nadstropje čudne trinadstropne hiše. Tu so imeli za stanovanje vablјiv salonček in dve tesni sobi, prav za prav le poslednji dve, kajti gospa ni pustila v salon nikomur domačih brez otiralke ali metle v roki. Noben ropot, noben zvedavi pogled ni tu rušil njih svetega domačega miru. Razgled jim je kazal na jedni strani romantično pokra-

jino s podolgastimi, različno se križajočimi hrtbi izbočenih streh, z gozdom vitkih dimnikov, na drugi pa zmes kamenitih gotskih obokov in stebrov — prerez prestarega, po pritisku drugih streh že pomečkanega poslopja.

V jedni sobi nahajamo rodbino gospoda Hrdličke pred gospodarjevim povratom.

Kakor običajno se govori o dragem, neprisotnem očetu.

Lepa Irena je pustila ribarski čoln, v katerem je neki Bulwerov junak priznal hvalo svoji boginji, in rekla zevaje: »Zatejem je križ! Gotovo sedi kje v kavarni in misli, da se staramo lahko sami. Jutri bom slavila lep praznik!«

»Ti misliš le na se«, jo je pokarala mati. »Najhujše je, da slede iz tega obiski. Bilo bi grozno, če bi jim ne imeli predložiti niti torte!«

»Ti si temu sama kriva, mama. Zakaj leži srebro v omari kakor zakleti zaklad?!«

»Ali ti moram vedno ponavljati, da se ga ne dotaknem, ko bi imela prodati poslednje oblačilo s telesa! Tako zelo se ne pregrešim nikdar pri spominu na svojega očeta, da bi grb našega rodu —«, Hrdličkova

gospa je bila plemenitega rodu — »dala v roko pohajkovalca. Sicer pa, kdo bi to nesel? Mogoče bi se morali ponižati pred služabnico, ali bi imela iti jaz ali ti — ?«

»Šla bi Jula.«

»Prazne besede. Pustiva to, ker veš, da ne ljubim tega poglavja. Vsa naša nesreča je v tem, da nimamo praktičnega moža. Ko bi se oče v resnici potrudil za to, bi bil že moral dobiti službo. Toda vedno ostane le pri načrtih. Enkrat si domišljuje o prednosti službe na Ogerskem, drugič o velikih dohodkih brez mnovega truda na Tirolskem in pri tem pusti vse pri miru ter se boji iti med ljudi. In sinoma se godi po očetu. Vladimir se potika brez cilja po svetu in Jaro prospava cele dneve najlepše dobe.«

»S tem bi se moralo napraviti drugače. — Naj se gre učiti rokodelstva, če mu ne gre latinščina!« je rekla Irena in se vrnila v ribarski čoln, ki jo je zopet zazibal v sanje o ljubezni in sreči.

Neprijatelj latinščine se ni niti zganil pri neugodni sodbi matere in sestre. Ta sodba je bila deloma prava. Priprave Jaroslava za težki boj življenja so bile zelo pomanj-

kljive. Dasi ni spal celi dan, kakor se je izrazila mati, se je nahajal vendar na gotovi stopinji, ki je bila bližnja sorodnica spanja; posedal je okrog ter podpiral z rokama nežno belo obličje, brez vsakega zunanjega utisa. Najraje je mižal, in kadar je pogledalo njegovo temno oko, se ni oziralo med svet, ampak v kako skrivno čarobno sliko, katero je napravila njegova mladeniška domišljija okoli njega in v kateri so se le slabo obražali orisi resnice.

Zdaj je stal pri oknu ter gledal v gozd črnih gotskih stebrov na pročelju stare hiše. Ali kaj je videl tam! Vse te kamenite postave so se oživiljale, plezale navzgor in se plazile po oboku; zmaj na oglu je razpel krila ter plaval počasi v višino, črnoknižnik*) je obračal liste kamenite knjige, hudič je upiral roke ob nazidek ter se trudil izviti se izpod angeljeve noge, grešnica, ruva-joča si lase s krčevito zvitimi prsti, se je spremenila v ljubeznivo deklico, ki je z lahkim smehljajem stegovala roke k sanjalcu ob oknu.

Razun imenovanih sta bili še dve osebi. Bili sta ločeni od ostalih z visokim zasto-

*) Schwarzkünstler.

rom, ki je bil preprežen z mešanico pestrih sličic. V postelji za zastorom je ležala stara gospa. To je bila mati Hrdličkove gospe. Pod glavo je imela visoko nakopičeno vzglavje tako, da je bil gornji del telesa napol pokoncu. Čudovito se je ločilo od snežno-belih nagubanih blazin ovenelo, žolto obličje z razorano množino tenkih vrask; toda poleg tega je bila v njenem obrazu krasota, in nekak slavni, dostojni izraz ga je delal podobnega obličju mroče kapljice: k temu je mnogo pripomogel staromoden dijadem iz steklenih biserov, ki se je lesketal nad čelom med snežnobelimi lasmi. Pri vzglavju je sedela na stolu nežna deklica, stara kakih šestnajst let, ter prišivala belo rožico na beli plesni čeveljček.

Ravno je stopila Irena z ribarskega čolna na cvetno obrežje in se vrnila v svoj resnični položaj z opombo: »Boste videli, da pride ata še le po polnoči, da bi mu ne bilo treba —,« ko se je oglasil v prednji sobi znani korak gospoda Hrdličke. Trenotek na to se je pokazal z žarečim obličjem med vrati, toda moral se je zopet vrniti v prednjo sobo, da si osnaži črevlje in otrese

sneg raz gube svoje obleke, kar je pozabil storiti vsled radostnega nemira.

Ko se je vrnil, so ostale na njem oči soproge in hčere v napetem pričakovanju.

Njegovo zarudelo obličje in svitlo oko je naznanjevalo nekaj dobrega. Toda pričakovanje rodbine je bilo že prekinjeno z debelostjo njegove listnice in z množico nepraktično zloženih bankovcev, katere je pokladal gospod Hrdlička zmagoslavno v dolgi vrsti po mizi. Ni treba pripomniti, da je obnovil ta pogled omajano očetovsko avtoriteto in da mu je zagotovil za današnji večer zelo imenitno stališče v rodbinskem krogu.

Ne dolgo po njegovem prihodu so sedeli vsi, izvzemši bolehalo starko, za okroglo mizo pri dobri večerji ter se mirno in veselo razgovarjali o svojih navadnih predmetih. Govorilo se je o torti, ki bo proslavljala jutrnji dan. Priznalo se je, da sta za Ireno neobhodno potrebni dve reči: črna svilena pahljača z zlatim vezenjem in ura za dame. Glava rodbine je opomnila, da je razpisana na Poljskem neka uradniška služba, ki se lahko dobi.

Po večerji je prišla vrsta na najbolj priljubljeni predmet njihovih pogovorov, na Supovski grad. Tudi Jaro in tiha Julia sta se udeležila tega pogovora. Le oče se je danes ogibal vabljalivosti Supovskega gradu in njegove okolice ter se preselil v neko mokro, gozdnato pokrajino, polno spanja, z gospodsko hišo na griču, kjer miglja v topli sobici pred sliko Marije Čenstohovske rudeča svetilka.

In naposled se je še nadejal gospod Hrdlička, da nastane v njegovi rodbini Bogve kako srečen prevrat v življenju in da so Poljaki zelo plemenito ljudstvo in da so poljske pokrajine krasne, čeprav preprežene z gozdi, po katerih se klatijo tolpe volkov. Dalje vendar ni odgrnil zastora, s katerim je zakrival svojo tajnost.

Tako je pripravil gospod Hrdlička svoji rodbini po mičnem dnevu zelo prijeten večer.

Konečno so se odpravili spat. Gospod Hrdlička je čital še v postelji »Zapovo popotovanje po Galiciji« in večkrat kaj pripomnil soprogi, ki je danes rada poslušala, kako krasno se je peljati na lahnih saneh po snežnem gozdu, ko blede mesec pogleduje

na zemljo med pretrganimi oblaki in zadaj Mazur s korobačem poka — in podobno. Jaro pa je potegnil progasto odejo čez glavo in gledaje v njeno pozorno tvarino, si je predočeval, da leži pod valovito površino jezera in da so te valovite proge dolga plavajoča oblačila šalečih se Rusalk.

V drugi sobi sta pa ostali deklici z bolešno starko. Ne bom rušil svetih skrivnostij dekličjega ležišča z opisovanjem vablјivosti.

Pripomnim le, da si je končno lepa Irena v kostumu, katerega popisovanja se zdržim, dasi je bil naravnost rečeno čaroben, ogledovala dolgo v zrcalu jeden najlepših dekličjih obrazov, se potem hitro zavrtela na peti ter se glasno zasmejala.

Ko jo je Jula vprašaje pogledala, je pripovedovala v glasnem smehu: »Spomnila sem se na Supovskega orglarja. Veš, kako zaljubljeno naju je opazoval s kora? In ali se spominjaš, kako je pustil enkrat v kitajskem balkonu priznavanje hvale v verzih?«

Jula ni nič odgovorila. Ko se je za nekaj časa na to prepričala, da sestra spi, je vzela iz nedrij pismo in je po tihem razpečatila. Po znamkah na zavitku je prišlo iz Carigrada.

Pismo, katero je Jula pred počitkom prečitala, se je glasilo:

Draga Jula!

Listonoša, ki ti poda z ozebló roko iz snežene torbice to pismo, bi mogoče ne verjel, da je bilo pisano pri odprtem oknu in je je osušil topli pomladanski vetrič. Dà, tu imamo že resnično pomlad. V tem trenutku prav za prav pomlad »v naročju pustih skal« ; kajti ta ozka, skrita ulica Pere, v katero gledam z visočine četrtega nadstropja, je podobna globokemu, tesnemu skalnatemu prelazu. Na vsaki strani se dviga v zrak vrsta visokih hiš, katerih mnogoštevilni paviljoni stojé tako blizo nasproti, da bi mogla tu Julija Romeju podati šopek preko ulice. Pogled na to ulico me spominja na židovski del srednjeveškega kristijanskega mesta, v času, ko je princezinja Sabbath v njem prebivala s svojo sveto, skrivnostno poezijo. Strašno stoje hiše jedna nasproti drugi in bojazen, nezaupljivost se kaže v njih celi postavi: v trdnih zidovih, v močno zaprtih vratih in v skrbno omreženih oknih. Prebivalci tega kraja hodijo po tlaku s hitrim, negotovim korakom, da se umaknejo kar

najprej mogoče iz morja neprijateljske tujine v smelo, kamenito zidovje. Toda tu se čutijo kakor očarani v dragem, daljnem domovju. Tu si namreč prirede s pomočjo tapet in parketov iz nekoliko kubičnih sežnjev prijeten salon, kakor je običajen v njihovi domovini, v katerem pozabljajo med tikanjem švicarskih ur, zvenečih klavirjev in glasu materinskega jezika, da jih loči le majhen prostor od mesta, v katerem opravljajo urni derviši svojo nespametno božjo službo.

Včasih si predočujem v duhu grozno možnost, da bi enkrat ta mahomedanski Rim napadel krščanski del mesta; da bi se vzbudilo to dremajoče morje fanatizma in brizgnilo naenkrat od vseh strani svojo umazano peno v te globoke, temne ulice; suhe postave v pisanih cunjah, s svitlimi damascenkami nad obritimi glavami, s krčem jeze v krivih potezah; da bi se s hrupom privalili ž njimi valovi turbanov, da bi ta trdna vrata padala pod udarci sekir, in bi se rjasto omrežje treslo pod rokami rušiteljev; da bi prodrli ti roparji in morilci v labirint sob, stopnic in kletij v teh nagro-

madenih, bojazljivo stisnjenih hišah ter bi napolnili z groznimi prizori te mnogoštevilne balkone, te vrtoglave višine čudovitih neravnih streh — —. Dà, od teh visokih, temnih in gosto nakopičenih hiš Pere bi ne bilo ugodnejšega prizorišča k žaloigri noči svetojernejske.

Bogu bodi hvala, da so vse to le sanje! Iz mahomedanskega dela odmeva sem le temno šumenje, kakor neškodljivo godrnjanje, redko se pokaže turban med tihimi poslopji. Vendar čutim, da nisi zadovoljna z mojim začetkom. Gotovo želiš, da bi pustil na stran kristijanske Pere in ti povedal mnogo, zelo mnogo o paganskem Carigradu.

Pri najboljši volji ne morem danes ustreči tvoji želji. Mogoče drugič. Ni mi mogoče razdeliti in vzporediti te megle različnih slik, ki odsevajo v moji duši kakor v zrcalu. Mislim, da sem s to primero popolnoma označil svojo sedanjo duševno delavnost, če smem tako imenovati samo zunanje utise, ki se igraje preminjajo v moji duši.

Zdi se mi, da sem sanjač, in da je to mnogo razumneje, nego se igrati s katerokoli nehvaležno ulogo. Gledam, kako miga

temnozelena senca turške ladje natančno odsevaje iz jasnozelene vode; gledam, kako se protivi v daljavi lazurna morska gladina belim gaginim krilom; gledam, kako mrgolé na starem mostu za Galato turbani vseh barv in kako se na nasprotnem bregu dviga iznad ravnih streh velekrasen gozd nešteti belih minaretov; gledam, kako se sprehaja zvečer to bajevno mesto v čudovito krasnih barvah, kako se posveti včasih ta gozd minaretov v ognju, se potem ogrne v škrlat, potem premeni nežno rožnato barvo v vijolično, zatrepeta še v najrazličnejih barvah in izgine v tajni poltemi.

Po tem opazovanju prinese na teraso še sluga grške kavarne — »Kafeneion tu paradisu« je njeno vabljivo ime — poslednjo čašo in zopet nabasan čibuk, in čez nekaj časa se vrnem v svoje stanovanje.

Mimogredé naj omenim, da sem Lloyd obesil na kol. Ne pravi o tem ostalim ničesar. S kom se živiš? vprašaš. Skoro bi odgovoril: s kavo. Toda pustiva v miru malovredno gmotno stran.

Poslušaj, kaj se mi je v zadnjem času dogodilo. Napadla me je nekaka slabost.

Tiščalo me je v prsih na desni strani, in moral sem v postelj. Tu sem ležal med ognjem in ledom. In tedaj, moram priznati, sem se vtopil v razmišljanje o bedi in o ničevosti posvetnih stvari. Po žalostnem, zelo žalostnem slučaju se mi je prikazala smrt v četrtem nadstropju stare hiše v Peri, ne vem, koliko zemljepisnih milj od materinega srca in od vsega, kar je človeku ljubo in drago.

Temna soba je imela podobo rakve. Te slike ni prepodila niti krasna Haidie, ki je stopila po prstih v sobo. To je hči mojega hišnega gospodarja, mlada Grkinja, in po svoji postavi zelo ljubka. Mogoče ti jo kedaj popišem. Pravega njenega imena ne vem; zato ji pravim po byronsko Haidie. To nedolžno bitje se je tedaj prikradlo po prstih k moji postelji in obrnilo v me svoje belo obličje pod svitlimi, črnimi lasmi. Toda drugače tako sveži obraz se mi je zdel v tem času bled, neizrečeno bled in ves njen pojav tako čuden, kakor da vidim pred seboj poslanico iz onega sveta.

Z boleznim vzdihom sem zaprl oči. Ko sem jih odprl, je bila soba prazna. Dolgo,

dolgo časa sem ostal na to sam s svojimi mislimi.

Pozneje so se zopet odprle duri. Vstopil je mož visoke, krepke postave, z obličjem, s kojega sem čital na prvi pogled neomahljiv, energičen značaj. Črne iskre oči, kakor tudi nežna temna brada, ki je padala po črni obleki, so se zelo prikladale njegovemu odločnemu obrazu. Lahko sem spoznal, da je mož zdravnik.

Za njim se je priplazila Haidie.

Zdravnik je pristopil naravnost k moji postelji in me vprašal francoski: »Kje ste doma, gospod!«

Tako vprašanje je v Carigradu pred začetkom pogovora potrebno.

»Čeh.«

Zdravnikovo obličje je pokazalo ljubo iznenadenje. »Čeh?« je rekel češki. »Oj, torej sva iz jednega kraja. Srečen slučaj! Vi se seveda v duhu jezite nad takim srečnim slučajem; vendar upam, da položiva to jezo kmalu ad acta.

In doktor Volný se je pokazal izvrstnega zdravnika. Ko me je prijel za roko in mi na lahko odgrnil lase z vročega čela, se

mi je zdelo, da beži pred njegovim dotik-
ljevem, kakor pred roko čarovnika, demon
bolezni iz mojega telesa.

Za nekaj dnij sem bil ozdravljen. Brez-
dvomno ima pri tem veliko zaslugo tudi
moja mala Grkinja, koje čeveljčke sem slišal
neprestano stopati po sobi; koje nežne prste
sem neprenehoma videl prijemat i raznobar-
vene steklenice, napolnjene z zdravili.

Doktor Volný je prihajal večkrat na
dan. Posedal je pri moji postelji in mi pri-
povedoval marsikaj iz svojega življenja.
Zgodaj je izgubil revne roditelje, bil je že
od nežne mladosti navezan na svojo moč.
Pretrpel je življenje revnega dijaka in vstopil
konečno z lepim zdravniškim spričevalom v
žepu tako težko pričakovani raj samostal-
nega življenja. Toda kmalu je spoznal, da je
stopil samo v nov oddelek trdega boja za
obstoj. Brez denarja in brez uplivnih prija-
tateljev je trpel ta mladi zdravnik človeštva
sam hudo bolezen — pomanjkanje pacijen-
tov. V ti stiski je nastopil brez razmišljanja
mesto ladijinega zdravnika, ki se mu je po-
nudilo od neke strani. V ti službi je mnogo
potoval po svetu. Večkrat mu je pretila

divja nevihta, najrazličnejši viharji so se poigravali ž njegovimi lasmi, brizgajoča morska pena mu je obrobila črno brado, ravnikovo solnce je ožgalo njegov obraz, in vse to je močno utrdilo njegovo naravo.

Ko sem okreval, je prišla vrsta pripovedovanja na me. Kako se je razlikovala moja slika od njegove! Detinstvo v mehkem materinskem naročju; mladeniška doba v najživejših barvah domišljije; pot v življenje brez vesla, brez kompasa, brez smotra; na koncu potovanje v tujino brez pravega namena.

In kako majhno je bilo prizorišče mojih spominov! Njegovo je bilo cel božji svet, moje Supovski grad in njegova okolica. Svetovna mesta je pri meni zastopala skupina sivih stolpov, prerije in pragozde podivjani vrt, ladije prepereli čoln na zeleni površini gnijočega ribnika.

In vendar je kazal doktor Volný veliko zanimanje za moje pripovedovanje. Opazil sem, da ga zelo zanima pogled v mirno, rodbinsko idilo, katero sem mu odkril: mogoče ugajajo priproste, blede barve te slike njegovemu pogledu, utrujenemu po

blesku tuje panorame, ki se je v hitrem teku rinila mimo njega.

Posebno se mi zdi, da ga zanima pred vsem jedna oseba v naši idili; to je ona, ki sedi zdaj pri nočni svetilki in ima sklonjeno glavicò nad temi vrsticami. Od časa, ko sem mu pokazal tvojo fotografijo, se neizrečeno zanima za vse, kar se tiče tvoje osebe. Dà, če bi ne bil tako neranljiv proti pušicam Amorovim in vseskozi tako praktičen, bi sodil, da si postala njegova izvo-ljenka in effigie.

Vendar šale na stran! Z doktorjem sva zdaj že dobra prijatelja, kakor bi se poznala že Bog ve kako dolgo.

Haidie mi je prinesla vino z ledom (led je tukaj neizgibni pridevek vsake jedi in pijače) in pravi mi v lomljeni francoščini, da si kvarim s tolikim pisanjem oči. — Torej addio!

Vladimir.

Zadeva gospoda Hrdličke v službi na Poljskem je dobivala dan za dnevom več gotovosti. Vedel je že ime poljskega ple-miča, kateremu so pripadali ti gozdovi, po

katerih se je upal voziti s premljanjem blede lune in z Mazurjevinu pokanjem; vedel je že tudi čudno prigodbo o široki, rudeči brazdi, ki se je vlekla poševno skoro preko celega obraza onega grajščaka, ki ni napravljala vendar nikake škode prostosrčnemu izrazu njegovega v resnici krasnega, staropoljskega lica.

Za to vednost se je imel gospod Hrdlička zahvaliti dvema gospodoma, s katerima se je seznanil v kavarni po srečnem slučaju. Ona gospoda sta navadno igrala skupaj šah: ko jeden njiju dveh ni prišel, je postal gospod Hrdlička radovoljno njegov namestnik; pretrpel je odločen poraz, in prijateljstvo je bilo gotovo.

Vesel nad svojo zmago je gospod zelo mnogo govoril in zaupal med drugim gospodu Hrdlički tudi to, da preskrbuje s pomočjo svojega obširnega prijateljstva revnim uradnikom znatne službe.

Gospod Hrdlička je uvidel, da bi mu mogel ta gospod pomagati, ter ga je prosil v zadregi, da bi mu preskrbel vsled hrepenjenja po delavnosti kako tako službo, dasi

je iz gmotnih ozirov pri svoji pokojnini — zvišal jo je za polovico — ne potrebuje.

Gospod je pritrdil z veseljem, da stori to, če bo le mogoče, in da ne pozabi naznani gospodu Hrdlički, kakor hitro izvé za kako mesto.

In že drugi večer ga je peljal v kavarni na stran ter mu pošepetal, da je večeraj popolnoma pozabil na neko službo, ki bi bila zanj zelo primerna, a žal ni na rodni zemlji. Oni drugi igralec šaha je namreč tajnik bogatega poljskega plemiča in je zdaj na dopustu; ima pa naročeno, naj poišče za svojega gospoda zmožnih tukajšnjih uradnikov.

In to je bil začetek poljske zadeve gospoda Hrdličke.

S tem naj bo za sedaj končano suho zunanje delovanje mojega junaka, katero sem vam suhoparno opisal, da spoznate vzrok domišljiji o ljubki sobici s pogledom na gozd in z rudečkasto lučico pred podobo Marije Čenstohovske.

Vrnimo se k rodbinskim razmeram.

Irenin god so praznovali izvrstno. Ne bodem vas mučil s pripovedovanjem po-

drobnostij tega dne; pripomnim le, da ni bil glavni povod veselja ponosna torta, po katere robu so ljubkovali pastirji in pastarice v oblekah á la rococo, ampak velik šopek svežih cvetlic, ki je vonjal iz kristalne posode sredi salona, ki je duhtel kakor pomlad.

Vendar ga je še bolj kot ta pomladanski vonj povzdigoval oblak tajnosti, ki je plaval okoli njega. Zjutraj zgodaj ga je namreč prinesel javni postrežček s kratkim naznanilom: »Za gospodično Ireno«. In ko se je iznenadena rodbina predramila, je že odšel prozaični izročitelj poetičnega daru.

Pripomnim tudi, da bi bila ta pisana zastavica popolnoma rešena, če bi se mogoče našlo med cvetlicami kako pismo. Ko je bilo to iskanje zaman, se je zatekla Irena k ročnemu cvetličnemu slovarju, če bi se mogla mogoče z njegovo pomočjo sporazumeti s skrivnostnim govorjenjem dišečega darila.

Tedaj je Irena prvič v svojem življenju obžalovala, da je šepetanje cvetlic samo pesniška prostost.

Ta šopek je bil za njo tako izreden dogodek, da mu smem žrtvovati nekoliko odstavkov svoje povesti z isto pravico, s katero darujejo moji tovariši cela poglavja prvemu snidenju svojih srečnih ali nesrečnih ljubljencev. To je bilo nemo priznanje ljubezni od neznanega mladeniča. Toda to priznanje je bilo resnica, katero je držala Irena krčevito v roki, in nevidljivi darovatelj privzdigne gotovo danes zvečer ali kedaj pozneje z glave čepico ter se tako odkrije njenim hrepeneče čakajočim očem. Gotovo ni mislil, da ga ona nekaj časa ne bode videla, če ji tako pošlje šopek. Z novelami odgojena domišljija je napolnjevala prazna mesta med cvetlicami z najvabljivejšo sliko svojih sanj in združila vse telesne in duševne, rodovne in imenske prednosti, katere je kedaj pozelela. Le najnežnejša ljubezen je mogla zbrati te cvetke v šopek, le najboljši ukus jih združiti v prijetno celoto, in ko si je sanjajoča devojka predočevala, da so se prsti njenega uzora dotikali teh otrok umetne pomladi, se ni mogla več zdržati ter jih je sladko, vroče poljubila.

Vsa je kipela v veselju in ponosu. Vse je moralo občudovati krasoto njenega obla-

čila, katero edino je napravilo tolik upliv na skrivnega darovalca.

V svoji sreči ni pozabila niti na revno babico. Čudež, da ni pokončala v naglici slikane zavese. — O nasprotstvo pomladi in zime! Ta pestri šopek milostljive Flore pred upadlim in ovenelim obličjem, pred temi belimi lasmi z blestečimi steklenimi biseri, ki so videti kakor ledeni demanti med zasipi snega!

Videti je bilo, kakor da se to mrtvaško obličje naglo probuja pri vonju šopka, kateri je pritisnila Irena k njenim suhim ustnicam. Potem je starka globoko vzdihnila in odprla oči.

»Glejte, kaj mi je poslal neznan čestitelj k mojemu godu!«

In starka gleda — gleda to cvetje, njene oči dobivajo izraz življenja, obličje se ji jasni in usta šepetajo čudne besede. Toda ona ne govori s sedanjim svetom. Ta svet, o katerem in h kateremu govori, leži daleč, daleč za njo kakor izgubljeni raj, in angelj minljivosti stoji pred njim z gorečim mečem ter brani vanj vhod.

Kako krasni so bili starkini spomini! Kje so časi, ko je bila mlada in srečna, ko je živela kot hči bogatega plemiča v šumu in lesku, ki je že davno došumel in ugasnil? In starka živi sedaj v njih. Njen duh blodi po sobah, opremljenih z opravo, ki je že neštevilnokrat prodana in sedaj kje trohni, in se razgovarja z osebami, katerih slike že davno počivajo kje med staro šaro.

Govorila je, gledaje na pestri šopek, o nekem plesu, polnem omike, plemenitaške dostojnosti in dišav.

Irena je ostala cel dan pri šopku in tudi zaspala pri njegovem mamljivem vonju. Pri vzglavju postelje je stala kristalna posoda z dragocenimi cveti, in njih glavice so kimale pri migajočem žaru svetilke, pri katerem je Jula šivala, tako čudno, kakor bi se posvetovale o maščevanju, katero tako izborno opeva Freiligrath. In res so stopile po noči iz svoje kristalne ječe; mogoče so všepetale v uho speče devojke rešitev zastavice, s katero se je tekom dneva zastonj mučila.

Žal, ali povedati vam moram, da kakor je šopek kljub skrbnemu zalivanju

venel in zgubljal dan za dnevom vonj in barvo, je ginil tudi žar zadovoljnosti z obrazov Hrdličkove rodbine tem bolj, čim bolj se je nagibal mesec proti koncu.

Prvi vihar je vstal nad Julo. Že precej časa je budila sum ostalih členov rodbine množica ponarejenih cvetlic, s katerimi je bila pokrita miza in tla okoli nje, kakor obednica bogatega Rimljana po cvetličnem dežju. Ta sumnja je močno rastla pri pogledu na različne trakove in bisere, s katerimi je krasila popolnoma neznana ženska oblačila. In konečno se je pokazala gola, grozna resnica. Spoznalo se je, da je bila Julija licemerska lažnjivka. Odkrito je bilo, da porablja ta krasila za svatovske obleke svojih prijateljic, in ostanki s Supova, s katerimi je pomagala rodbini v stiskah, so se spremenili v bedno delavsko plačo.

Po natančni izpovedi in izgovoru, da je tako delo boljše nego dolg čas in da kak prispevek v rodbinsko blagajno tudi nič ne škodi, je udaril grom na njeno glavo. Mati je proglasila, da se res niti kapljica krvi Podvalskih ne pretaka po žilah plebejske hčere, ki se je brez sramote tako globoko

ponižala, in gospod Hrdlička je pripomnil, da je on poklican k temu, da živi rodbino, in da, če Bog da, ne bo treba njegovim hčeram služiti za šivilje.

Jula je obljubila poboljšanje.

In po ti prvi so se pojavljale vedno pogostejše in hujše nevihte na domačem nebu. Enkrat je posadila gospa Hrdličkova Jaroslava na zatožno klop ter mu prečitala dolgo vrsto njegovih prestopkov, slike mu zraven z živimi barvami temno bodočnost, ki mu bo brez dvoma sledila po tako slabi mladosti, in obtoženec je med tem skrbno sledil lepo obrobljeni senci materinih rokavov na tleh, ki so pri živi gestikulaciji njenih rok migali sem ter tja in se spremenili pred njegovimi očmi v peruti čarobnega ptiča, na katerem je v duhu tolikokrat plaval po morju modrega neba! Drugič je moral pa poslušati oče dolg govor, češ, da je prazna novica v službi na Poljskem in da njena slava gine ter da je čas, da si dobi kako službo.

Potem so nastali dnevi, ko ni imela gospa Hrdličkova drobiža za mlekarico, ko je opazovala, da dela Julija s svečami ne-

kristijansko in si kvari zdravje, ker čita romane pozno v noč.

Nekega večera, ko je ostala Julija sama z očetom v prednji sobi, mu je podala majhen zavitek papirnatega denarja in ga šepetaje prosila, naj o tem materi nič ne pove.

Gospod Hrdlička jo je pogledal iznenaden, in jemaje denar jo je vprašal, kje ga je dobila.

Julija mu je odgovorila, da ga ji je poslal Vladimir, a da bi mati tega ne hotela verjeti.

Gospod Hrdlička je veroval njenim besedam in spravil denar v žep.

Dan, ko je imel Hrdlička poravnati dolg, se je bližal bolj in bolj. Ko je bil v predvečer tega dne z Julijo zopet sam v sobi, ji je jel pripovedovati o svojih skrbeh. In devojka je vstala, odprla škrinjo ter mu podala škatljico. Ko jo je odprl, je videl v nji zavitke, ki so bili podobni onemu zadnjemu.

»Sedaj jih ne potrebuješ« — je prosil.
»Ali bi mi jih mogla posoditi za kratek čas. Saj se nam stanje kmalu zboljša.«

In ko je vtaknil škatljico v žep, je vstal s solznim očesom in pritisnil hčeri na čelo gorak poljub in zašepetal : »Ti si dobra, Julia !«

Usodni dan je minul srečno. Gospod Jestřab je poslušal z obrazom človekoljubnega prizanašanja jecljajoči izgovor gospoda Hrdličke, da mu neki gopod, s katerim ima znaten račun, ni plačal po dani besedi dolga, da sedaj more plačati le obresti, a da bi si kapital, če bi bilo neobhodno potrebno, v dveh ali treh dneh gotovo preskrbel.

Vendar ga gospod Jestřab ni hotel spraviti v zadrego, prejel je obresti in mu dal novo menjico za mesec dnij ter mu vrnil staro z zelo laskavimi vprašanji po sinu v Carigradu.

Zopet je potekel mesec. Tedaj gospod Jestřab ni več tako človekoljubno poslušal izmišljenega izgovora in nategnil je svoje dolge obrvi. Toda ko je prejemal obresti in oddajal novo menjico, se je čitalo v njegovem obličju odpuščanje. Staro menjico je nekam položil — prinese jo jutri, seveda iz

gotovega vzroka, gospodu Hrdlički osebno na dom.

Drugi dan — bila je ravno nedelja — si je oblekel gospod Jestřáb praznično oblečilo ter šel obiskat nekoliko svojih dolžnikov.

Bil je res krasen, prazničen dan. Dasi je še sneg pokrival javne mestne nasade, po katerih je korakal, vendar se je v čistem, toplem vzduhu javljal prihod sladke pomladi. Vse se je lesketalo tako veselo na solncu, kakor bi žarelo v sreči. Gospod Jestřáb je čutil, kako se vriva vanj občno razkolje. Njegov duh je plaval po zračnih višavah.

Ustavil se je v cerkvi. Praznični, veličastni glasovi orgelj, duhteče kadilo, lesketanje zlata in srebra na oltarju in na kipih okoli oltarja — vse to je pokazalo na njem svojo sveto, očarovalno moč, katero je pokazalo pred njim že na milijonih ljudij.

Duševno umirjen in zadovoljen je odšel na daljšo pot.

Konečno je prišel tudi v odležen, majhen del, kjer si je poiskal stanovanje gospoda Hrdličke. Gospod Jestřáb mu je bil danes za to volitev skoro hvaležen. Saj ga je s tem seznanil z delom mesta, o katerem je

vedel do sedaj zelo malo, in še to malo popolnoma površno. Njegovo današnje duševno stanje je bilo zelo pristopno utisom starodobnosti in slikovitosti, ki ga je obkrožala tu od vseh strani.

Toda ko je konečno stopil v ozko temno ulico med staro hišo in med čudnim trinadstropnim poslopjem, v katerem je prebival gospod Hrdlička, se je nekoliko vstavil. Volitve take ulice ni mogel na nikak način odobravati. Pogled na staro hišo ni bil vabljiv, niti dostojen za poslopje takega poklica. Majaje z glavo je pregledoval na otemnelem zidu te nestvore, ki so bili izbočeni tam gori iz zidu, kakor bi se bili pri njegovem prihodu nastanili na črne oboke in stebre, in so zdaj, izbočeni daleč v ulico, sledili z dolgimi, napetimi vratovi njegovi prikazni. Gospod Jestřab je primerjaje te pošasti s prijaznimi svetniki pod zlatimi kronami, ki so bili zjutraj priče njegove pobožnosti, prišel do prepričanja, da je umetnost tekom časa zelo mnogo napredovala.

Njegova dobra volja se je še bolj pooblačila, ko ni našel gospoda Hrdličke v prvem nadstropju, in njegova zadovoljnost

je bila manjša pri sleherni stopinji, katero je storil v namen, da dospe v vrto glavo višino, kjer je čital na vratih ime svojega dolžnika.

Toda njegova zadovoljnost je zopet rastla, ko ga je gospod Hrdlička popeljal v prijeten salon. Sedel je brez okoliščin na divan, vrnil gostitelju staro menjico in pričel molče ogledovati sobo.

Gospodu Hrdlički ni pri vsem spoštovanju, katero je imel do svojega gosta, ugajalo njegovo vedenje.

Trudil se je, zabavati ga s prerokovanjem o vremenu prihodnjih dnij, s pregledom preteklih samomorov in z drugimi podobnimi, zanimivimi stvarmi, toda gospod Jestřab je samo raztreseno kimal z glavo in daroval vso pozornost neživim predmetom svoje okolice. Gledal je na omare in na bližnjo mizico tako nepremično, kakor bi jih hotel ob jednem s pogledom otipati in kot bi bil prodrl v njihovo notranjost.

Gospod Hrdlička je hotel ravno stopiti na politično polje, ko je njegov gost hitro vstal, pristopil k bogato izrezljani omari, potrkal po nji in rekel: »Temeljito delo!

Toda ali se vam ne zdi, da ji ta vlažen zid škoduje? Bilo bi dobro, da jo prestavite na kako bolj suho mesto.»

Po tem dejanju, ki je bilo zelo vsiljivo, je snel gospod Jestřab s pročelja omare barvano podobo, jo od vseh strani natančno ogledal ter jo dél na navadno mesto z opazko: »Hm, nič!« kar je pregovoril tako kratko, kakor bi se mu zdelo škoda besed za tako ne vredno igračo.

Potem se je obrnil k stari uri, ki je bila že na robu svojega obstanka in je imela kmalu pričeti razpadati, ter je opomnil, da bi se ne izplačalo popraviljanje te ure; prepričal se je o popolni zanesljivosti velikega ogledala in do cela odobral, da se vsak dan obriše njegov pozlačeni, okrašeni okvir z mokro cunjjo.

Kratko, gospod Jestřab je preprijazno in zelo natančno pregledal opravo Hrdličkovega salona.

Naposled so se ustavile njegove oči poželjivo na vratih, delečih salon od sosednje sobe. Nekaj časa je razmišljal, pod kako pretvezo bi jih odprl. Slučajno je zašel njegov pogled skozi okno, in tu je bila

najdena izvrstna pretveza. Pristopil je k oknu in se zagledal v kamenite nestvore sosednjega poslopja.

»Res škoda«, je začel, »da je ta stara hiša takó sredi novejših poslopij. Izgleda zelo častito, dasi je čudno sezidana. Glej, kako čuden ukus se javi v teh podobah na njej! Tam ta gotovo predočuje kakega vražjega advokata.« —

»To je črnoknižnik,« ga je poučil Jaro, ki je med tem prišel v sobo in ni mogel nikdar molčati, kadar se je govorilo o njegovih vernih znancih tam nasproti.

»Hm, hm, res zanimivo«, je nadaljeval gospod Jestřab. »In tamle je brezdvomno črtova nevesta?«

»Grešnica,« je pripomnil Jaro špartanski.

»In to hlapče z mošnjo na sreču in z obrazom, kakoršen ima hijena.« —

»To je oderuh,« je dokončal Jaro.

Gospod Hrdlička se je stresnil, kakor zadet od strele, zarudel kakor ogenj in pogledal na skrivnem po gospodu Jestřabu. Toda ta je le nekoliko stisnil ustnici, pogledal zdaj in zdaj kamenitega oderuha ter nadaljeval po načrtu: »Hm, hm, kako je to

zanimivo! In druge podobe se od tukaj ne morejo ogledati. —

Pri tem je stopil k vratom sosednje sobe in pogledal gospoda Hrdličko tako opravičevalno, da je ta moral razumeti njegov pogled, ter mu je odprl s pritajnim vzdihom.

V drugi sobi je sprejela gospa Hrdličkova gosta, katerega ji je soprog predstavil s skoro nevidljivim poklonom glave in pomežiknila pri tem z očmi tako zaničljivo, kakor bi iskala s trudom njegovo plebejsko prikazen pri svojih nogah; k sreči ni povzdignil gospod Jestřab k nji pogleda, ampak je le v naglici površno pregledal njena oblačila in se pomudil le trohico dalje na zlatem poročnem prstanu na njeni roki.

Ravno tako je ušel njegovi pozornosti čmeren pogled, s katerim je povzdignila Irena sanjajoče oči s svojega Bulwera v posiljenca; omamila ga je vablјivost, katero je podajala zlata damska ura njenim gospodskim prsom.

Na to je zopet zelo pozorno ogledoval sobo. In ta je bila res vredna pogleda. Tu je bila ukusna oprava, ki je prebila svojo

mladost brezdvomno v zložnosti in blesku prostranih sob. To je bila oprava iz lepše dobe, s katero je rodbina raje prebivala skupaj v mali sobi, kakor bi jo devala v salon; kako bi se bilo vendar mogoče ločiti od teh milih, nemih svedokov slave Supovske?

S težavo se je posrečilo Jaroslavu, spomniti gosta na njegov pravi namen, s katerim je prišel v to sobo. Večkrat je moral oznaniti plešoče okostje, divjega lovca, vranovo mater, predno je pristopil gospod Jestřab k oknu, da si ogleda to kamenito gospodo.

Toda le trenotek je postal tam in se vrnil med simpatično opravo, pri katere opazovanju ga sedaj ni zavirala niti ponosna hišna gospa s svojo hčerko. Umaknili ste se med tem z razžaljivo hitrostjo v tretjo in zadnjo sobo.

Gospod Jestřab je vzdignil s klavirja Bulwera, ki ga je tam pustila Irena, in ga ogledoval z očesom poznavalca z vseh strani.

»Take knjige nimajo vrednosti,« je rekel na koncu.

»Bulwer ima mnogo čitateljev,« je kratko odvrnil Hrdlička.

»Mogoče; toda kdo kupuje podobne knjige? Navadno potujejo iz roke v roko. Knjige so v obče nehvaležno delo. Tu je mogoče najbolj priporočila vredna lepa vezba ali pa enakomerna vezba; kajti knjižnica v jednaki vezbi je redka.«

Gospodu Hrdlički je bilo stališče, s katerega je presojeval gost njegovo krasno literaturo, nekako nejasno, in napeljal je pogovor na drug predmet.

Kamen se mu je odvalil od srca, ko se je konečno gospod Jestřab poslovil. Bal se je napada na poslednja vrata, za katerimi bi ga čakal zelo neuljuden sprejem. Toda gost je odložil orožje na opazko, da leži tu notri bolna, stara gospa.

Zunaj na hodniku je pogledal gospod Jestřab skozi steklo v vratih še v kuhinjo. Tam je opazil Julo. Kakor je bilo videti, ni imela niti sumnje, da počivajo na nji njegove izbuljene oči; drugače bi se bila gotovo umaknila v temno ozadje ali si vsaj pogladila razmršene, z moko pobeljene lase, ki so poletavali nad njenim krasnim obli-

čjem, katero je krasila vročina z ljubko ognjeno rudečico.

Ta vitka postava v beli, praznični obleki je bila bolj primerna za svečenico Uranije, kakor za vestalko tega prozaičnega plamena, nad katerim je cvrčalo v ponvi; toda poleg tega se je vzbudila v gospodu Jestřabu slika tečnega obeda, in nehote so se povlažile njegove poželjive ustnice, ko je pogledal na njene drobne, nežne prste, tekajoče sem ter tja po posodah.

Pri slovesu je zlil utis, katerega je napravilo nanj dolžnikovo stanovanje, v te besede: »Lepo stanujete, gospod inšpektor, samo nekoliko previsoko.«

»Ni ščurkov, gospod,« se je izgovarjal gospod Hrdlička.

Po njegovem odhodu je moral čuti oče rodovine zelo neugodne sodbe o svojem novem znanju. Gospa Hrdličkova je odstranila pred vsem s pomočjo hčere skrbno stopinje, katere je pustil gost na tleh v podobi blatnih odtiskov zelo velike noge, godrnjaje pri tem prislovico, da je leva mogoče spoznati po krempljih. In ko je odstranila vse to obsežno onesnaženje, je stopila kvišku

in proglasila, da odgovarja vsa njegova prikazen tem slonovim tacam. Kdor bi bil verjel njenemu popisovanju grdega obličja, rudečega jastrebovega nosu in drznega pogleda, bi si bil predočeval gospoda Jestřaba zelo neprikupljivega.

Ta ni imel med tem niti sumnje o slabem utisu, kateri je napravil na dolžnikovo družino. Popolnoma zadovoljen z obiskom je korakal mimo okna, skozi katero se je videla stara hiša. Nehote se je ozrl še enkrat po njenih kamenitih nestvorih, ki so stegovali za njim svoje suhe vratove z zaničljivim posmehom ; opoldansko solnce je posijalo v gozd kamenitih stebrov, ogledovalo strašna obličja teh pošastij ter tajalo poslednje cunje njihovih sneženih plaščev. Še en pogled na kamenitega oderuha, v duhu zaničljivo pretehtanje njegove mošnje, in stopnice so se obrnile tako, da so izginile Jestřabu te podobe iz očíj.

Stopal je polagoma po starih stopnicah na ulico. Skozi okna ob stopnicah je videl v jasnem solnčnem svitu panoramo nešteti streh, iznad katerih se je vzdigala množica najrazličnejših stolpov in kupel. Gospod

Jestřab se je zdaj razveseljeval tega pogleda, zdaj se globoko zatopil v misli. Te misli sicer ne spadajo med glavna poglavja moje povesti, toda odsevajo v prihodnjih dejanjih, in zato naj mi bo dovoljeno izmed njih zapisati nekoliko odlomkov, ki niso med seboj v nikaki zvezi. Mislil si je, da bi bila menjica v slučaju tožbe gotovejša, če dobi na njo še podpis Hrdličkove gospe, — da se mora to prevzetno gospodstvo brzo strmoglaviti v prepad, — da je svet krasan, in vse na njem tako lepo urejeno — da je zamudil običajni čas obeda in ga sprejme gospodinja neprijazno, — da daje ljubeznivi smehljaj mlade, lepe kuharice hrani prijeten okus, — da se je on, gospod Jestřab, že dovolj trudil in da je že čas, da tudi kaj užije, da je mož v polni moči in se danes pretaka po njegovih žilah mladeniška kri, ter da solnce tako lepo sveti...

V podobnih mislih je prišel gospod Jestřab na konec starodavnih stopnic. Na poslednji je sedela bedna žena z detetom v naročju, — upodobljena Mater dolorosa. Izpod sivih cunj, s katerimi so bili oviti brezbarveni razmršeni lasje, je gledala k

mimoidočim molčé, z bolestnim očesom, ki je govorilo glasneje kakor srce trgajoče besede.

In pred njo — o sarkazem življenja! — je stal jerbašček ljubeznivih cvetlic, prvih pomladnih mislij pomlajene zemlje; bile so tako nežne, tako boječe in tožeče, tako ljubkih obrazov in nežnih, svežih barv, — kakor so le detinske misli.

Gospod Jestřab se je ustavil pred to skupino. Zdelo se mu je, da bi mogel doseči šopek teh pomladnih oznanjevalk in si ga pripeti na prsi kot znamenje današnjega mladeniškega navdušenja.

Zraven mu je ugajala prodajalka, ki je tu sedela v nemem, udanem pričakovanju ter ni hvalila svojega blaga na vse mogoče načine.

Pristopil je k nji ter dolgo prebiral sveže šopke, dokler ni izbral jednega, zloženega iz modrih cvetlic in snežnobelih zvončkov.

»Po čim prodajte to?«

Mater dolorosa je vzdignila mesto odgovora ozeblo roko z glavice svojega deteta,

kjer je ogrevala z dlanjo del glave, ki je gledal skozi znatno luknjo zamazane, pletene čepice, in dvignila kvišku štiri koščene prste.

Gospod Jestřab se je zasmel. Ah, od tod tedaj ta nenavadna molčečnost! Vzorna prodajalka cvetlic je bila nema.

»Dva!« je rekel nato odločno.

Prodajalka je pogledala vanj bolestno, položila roko na srce in zmajala z glavo.

»Dva!« je ponovil gospod Jestřab.

Žena je opazovala nekaj časa glavico svojega deteta. To je odprlo velike modre oči ter pričelo plakati.

Mater dolorosa je vzdignila tri prste.

»Dva!« je klical odločno gospod Jestřab.

Žena je zanikala z glavo in jo sklonila skoro na prsi.

Gospod Jestřab je položil šopek v jerbašček in korakal dalje.

Čez nekaj časa je pogledal nazaj in opazil, da gleda prodajalka žalostno za njim ter dviga dva prsta.

Vrnil se je z zmagoslavnim pogledom in kupil šopek. Mater dolorosa ga mu je

podala in se dotaknila pri tem ust svojih in svojega deteta.

Gospod Jestřab je poduhal nežne darove pomladi, si jih pripel na prsi in korakal hitrih, mladostnih korakov proti domu.

Gospod Hrdlička je stopil zopet enkrat v osrednjo pisarno, kjer je stala omara z napisom, ki se zdaj že skoro več ni mogel čitati: »Poprava Supovskega gradu.« Poslušal je odmeve iz svojega gospodstva v elegičnih občutkih, s kakoršnimi nas napolnjujejo spomini na drage umrle, prejel s trpkim nasmehom poročilo, da se je nedavno podrl zopet majhen stolp Supovskega gradu, pokimal ob jednom s starim revizorjem nad sedanjim krasnim gospodarstvom in dobil mimogrede mesečni del svoje revne penzije.

Na povratku je premišljeval o tem, kako poprosi jutri gospoda Jestřaba, da mu podaljša menico naposled še za mesec dnij. Obresti je imel že pripravljene v posebnem zavitku, ki je dišal po rožnati vodi.

Gredé mimo znane kavarne, se je spomnil, da bi bilo dobro nekoliko dalje

pognati spečo poljsko zadevo. S tem namenom je šel notri. Našel je svoja dobrotnika v družbi nekaterih prijateljev pri najboljši volji. Danes je gostil tajnik poljskega plemiča vso družbo. Ta tajnik je bil klasična podoba. Spominjal je na šablono starega valpeta, kakoršnega nahajate skoro v vsaki zgodovinski povesti z velikansko čašo v tesni bližini. Glavo je imel gladko ostriženo, da je bil videti vsled tega prav čuden, kajti zgoraj se mu je skoro stožčasto zoževala, in na straneh so mu moleli proč debeli, veliki ušesi; senci je imel globoko vdrti, obličje nagubano in v lice zasekanih nekoliko globokih prask, tako da je bilo videti, kakor bi bilo zloženo z nekoliko navpičnih prog žolte pergamentove kože. Preko te pa so se ježile majhne, razmršene rujave brke, a goste bele obrvi so spopolnovale vitežko celoto zanimivega obličja. Postave je bil visoke in suhe. Z znanimi valpeti je delil tudi zelo robato obnašanje in ganljivo hvalo različnih tekočin. Na gospoda Hrdličko je napravil takoj v začetku utis velike živosti.

Posredovatelj znatnih mest je bil nasproti temu izvrsten kavalir v najboljših

letih, kateremu si mogel podtikati le to, da je včasih ljubil ekscentriciteto.

»Ah, danes prihajate nenavadno pozno!« je ogovoril vstopivšega Hrdličko in ga predstavil družbi, seznanil ga ob enem z imeni in naslovi ostalih. Gospod Hrdlička je uvidel, da se nahaja res v izbranem krogu.

Moral je prisesti in se potopiti v punševo morje, v katero je vtapljal poljski tajnik svoje prijatelje. Kavalir mu je pošepetal na uho, da ni videl še nikdar svojega šahovega nasprotnika pri tako dobri volji, in da je treba železo kovati, dokler je vroče.

In tajnik je bil res razvnet v nevezanem humorju. Pričel je v ditirambu slavospev na punš in pripovedoval, da je našla ta pijača v Nemčiji svojega Anakreonta; toda kdor hoče popolnoma poznati očarovalno moč te nebeške pijače, jo mora piti vspomladi v družbi poljskih gospodov in gospâ, v topli starodobni dvorani, ko zunaj divja snežena burja in padajo bele snežinke prasketaje po oknu ter volkovi tulijo v daljavi. S tem je otvoril poglavje lovskih nevarnostij, bajnih prigodb z medvedi in volkovi, izmed katerih so bile ne-

katere tako smelo zavite, da bi obmolknili pred njimi osramočen sam gospod Prášil.

Njegova dobra volja je kmalu zabavala celo družbo. V pogovorih in smehu je potekala ura za uro, ne da bi jo bil kdo zasačil v ozadju kavarne pri njenem hitrem teku.

V trenutku je zadonela od nekod iz tega šuma čarobna beseda: karte. Sicer je utonila v trenutku, toda spet se je dvignila z večjo silo na površje. Dobivala je zapeljevalno moč, dokler se je ni konečno oprijel tudi častivredni gospod tajnik.

»Dà, gospodje, bratje! Vesel večer brez kart je toliko kakor ljubezen brez poljuba!« je rekel vstajaje.

Nekateri so se sicer izgovarjali s tem in onim; dva sta umela edino le črnega Petra; toda vendar so karte primerne samo za zabavo, in lahko se izbere tako jednostavna igra, da spoznajo lahko vsi vse njene pogoje tako po dveh ali treh partijah.

Izvolili so zelo priprosto igro. Vzamejo se tri karte v roko, pove se adut, razdajatelj ga more zameniti — in potem se igra samo od sebe.

Gospod Hrdlička je igral to priprosto igro često za dolgih zimskih večerov na Supovskem gradu s svojo rodbino za fižol. Umel je poleg tega še jedno igro, ki se imenuje marijaž in je zelo zabavna; igral jo je vsako leto za časa grofovskih izletov na Supov s komičnim vitezom na skrivnem, da bi grof ne vedel. In to je bila svota vse njegove vednosti v ti stroki.

Družba je odšla za tajnikom v prostrano sobo kavarne, ki je bila ločena od dvorane s težko modro zaveso. Natakar je užgal tam svetilko, spustil zagrinjalo, zaprl okna in zakril tudi obe zrcali, ki sta si viseli nasproti in se zaljubljeno ogledovali drugo v drugem.

Gospod Hrdlička je nekaj časa premišljeval, če se ima tudi udeležiti te nedolžne zabave. Na to je prisedel k mizi. Spominjal se je, da je na Supovu vedno dobival, da se more s previdnostjo in hladnokrnostjo lahko obvarovati izgube, in da poljski grajšček, h kateremu je sklenil stopiti v službo, po pričanju tajnika, ob gotovih časih rad s kakim uradnikom karta.

Demon igre se poslužuje pri lovu človeških duš samo jedne, zelo jednostavne in pregledne metode, in vendar verujejo tisoči ljudij obljubam zvijač, iz katerih sestojí vsa njegova peklerska umetnost. Kolik čudež, da je trepetal gospod Hrdlička kljub svojim belim lasem nekaj časa v njegovih krempljih!

V pričetku je daroval večjo pozornost zanimivemu obrazu poljskega tajnika nasproti sebi kakor listkom s podobami, katere je držal nepripravno v roki, in raztreseno poslušal nauke posredovalca služb, ki se je igri velikodušno odrekel, da bi mogel prijatelju začetniku z dobrim svetom pomagati.

Toda nagloma se je začela kazati v zunanem njegova koncentrovana napetost, s kakoršno zaznamuje demon kartanja svoje obljube. Roka je prijela karte pripravneje, ustnice so se mu stisnile, oči poželjivo izbulile, in njegovo nežno obličje, nagnjeno pohotno naprej, je dobivalo ostrejše gube.

Gospod Hrdlička je dobival. S krčevito skrivljenim prstom je grabil dobiček vkup in pogledal zdaj pa zdaj z žarečim očesom na rastoči kup denarja pred seboj, pri čimur so se vzdigale v njegovi duši nejasne predstave

koristnih predmetov, katere si omisli s pomočjo tega kupčka.

In potem je uporabil demon drugi del svoje pregledne metode. Nadejni kup se je manjšal, manjšal očitvidno, gospod Hrdlička je zastonj gledal z izbuljenimi očmi izginjajočo kovino in papir, in predno je mislil, je bila prekoračena osodna meja: moral je seči v svoj žep. In tam ni bilo nič, kar bi mu preostajalo! Status quo se mora povrniti, naj stane, kar hoče! Predstave koristnih predmetov so izginile in na njihovo mesto so stopila nejasna toda grozna očitanja žene in hčerá, tožbe gospoda Jestřaba in sramota.

Bil je že popolnoma v kleščah demona. Njegovo igranje je bilo mrzlično, strastno: obraz se mu je pokrnil z mrtvaško bledoto, ustnice so se mu tresle, oči se ognjeno lesketale, in po nagubanem čelu so se rinile kaplje potu. Pri tem se mu je javilo jednako mrzlično nervozno gibanje okoli njega; zdelo se mu je, da se prsti njegovih soigralcev pregibajo hitro, kakor prsti sviralcev na cerkvenem koru pri najhitrejšem premikanju taktne palice, da letajo frčeče karte sem ter

tja preko mize, da se vrte bele, steklene krogle okoli lestenca v divjem plesu.

In kakor izurjen borilec svojega nasprotnika z navideznim umikanjem k nepremišljenemu ognju razvname in sam hladnokrvno na neškodljivem bliskanju nasprotnikovega meča opazuje, kako bi ga ranil do smrti: tako je napravil demon s kratkim pridobivanjem, dokler ga ni razvnel, a je pozneje toliko bolj trdo zadrnil okoli njega pogubonosno mrežo.

Po nekaterih izgubah je imel gospod Hrdlička mošnjo prazno. Za trenotek se je vstavil; potem je izvlekel iz žepa s tresočo roko oni posebni zavitek, kojega je odločil za gospoda Jestřaba. V glavo se mu je vrnila misel, da je ta denar takorekoč posvečen in da brezdvomno privabj nazaj izgubljene novce.

Toda v naslednjem trenutku je bil ta zavitek že v drzni roki poljskega tajnika. Ta ga je nesel k nosu in zavpil s smehom: »Hudiča, vi parfimujete svoje bankovce!«

Gospod Hrdlička je začutil v prsih divjo boleost. Pred njim se je prikazala glava deklice z bdečimi očmi, nagnjena pri svitu

svetilke nad bisere, ki jih nabira na nitko, da služijo v kras tujem vratu, glava, preganjajoča težke peroti spanja s skrbnega čela.

V tem trenutku je izginila podoba častitljivega valpeta, katero je budil v njem tajnik. Videl je drzno, nesramno zaničevanje, ki je napihovalo te ostudne pergamentove proge tajnikovega obraza pod zoprnimi, nepremičnimi brkami, in to zaničevanje danarja, kateri mu je podarila otroška ljubezen, se mu je zdelo kakor zasmehovanje satanovo nad utrgano lilijo raja.

Uničen je omahnil nazaj na stol. Vendar so tudi ostali nehali igrati.

Tajnik je spravil z zadovoljstvom dišeči zavitek denarja; preje pa je še dal jeden bankovec natakarju, ki ga je prejel z nasmehom zaupanja. Nato je ukazal na novo prinesti punš. Srkaje kadečo se tekočino je začel zopet pripovedovati izzivaje z veselim glasom neko nemogočo lovsko dogodbo iz Ukrajine.

»In tam ste videli tudi kozake?« mu je skočil nekdo iz družbe v besedo.

Ne vem, zakaj se je zdelo to vprašanje družbi tako smešno, toda gotovo je, da je bruhnila v buren smeh, katerega se je udeležil tudi častitljivi valpet z vsemi pergamentovimi progami svojega obraza v toliki meri, da so pri tem celo mirne brke zdaj in zdaj izgubile svoje ravnotežje.

Gospod Hrdlička je gledal z začudenjem na smejočo se družbo; ta zagoneten smeh na obrazih okoli njega se mu je zdel tako poseben, tako nenavaden, da je videl za njim nehoté nekák vzrok, in zraven se mu je zdelo, da so nanj obrnjene oči vseh.

Zapustil je igralnico. Hladen vetrič mu je hladil goreče čelo in mirijade zvezd so migljale nad njim na veličastnem, jasnem nebeškem oboku. Žarki teh večnih svetilk padajo kakor hladeča nebeška rosa v ranjeno človeško srce in umirijo najbolj žgoče bolečine; toda gospod Hrdlička ni povzdignil k njim svojega pogleda. Glavo je povesil globoko k vzdihujočim prsom. V teh ga je mučila slaba vest, očitaje mu današnji pregrešek.

Po celi poti proti domu je gorelo pred njim kakor strašno »mene tekel« grozno »Ju-

tri z ognjenimi črkami v temnem zraku, in roj skrbij ga je bil ob čelo s težkimi krili.

Sam ni vedel, kako je prišel do svojega stanovanja. Pogledal je navzgor k stari hiši, in izmed nestvorov tam gori mu je silila v oko pred vsem kamenita podoba oderuha, pritiskajoča k srcu mošnjo, obsvetljena z mesečnim svitom. Razločeval je orise njegovega obraza, te trde kamenite orise, kateri so se pretvorili v njegovi domišljiji v obličje gospoda Jestřaba. Zahteva obresti s kamenito neizprosnostjo.

Po prstih je odšel gospod Hrdlička v svojo sobo. K sreči ni zbudil nikogar. Oblečen se je vlegel v posteljo, toda spanec se je ogibal njegovih očij.

Na sosedni postelji je videl otroški Jaroslavov obraz, jasno obsvetljen z mesečnim svitom. Videti je bil kakor lahek odsev meseca v volneni odeji, deloma obsenčen s temnimi oblaki gostih, razmršenih las. Bdečemu očetu je bilo to nežno, blede obličje z zaprtimi očmi v trdo očitiranje. Bolje kakor kdaj je razumel v tem času, da bo moral ta sanjač stopiti enkrat med svet, da stopi tja brez pomoči, če ga ne vzame v varstvo do-

brotna, smela roka. In roka, katera bi mu morala biti v zaščito, je pred nekaj trenotki — — gospod Hrdlička je zaprl oči.

Toda očitaneje mu je prihajalo v dušo po ušesih.

Slišal je sladko, odmerjeno dihanje teh dragih oseb, ki so tu spale brezskrbno, brez sumnje, kaj jim prinese bodoči dan.

Slišal je znano tikanje stare priljubljene ure. Kako prijetno, kako veselo je tikala nad njim nekda v Supovu, ko je brez skrbi z Walterom Scottom v roki poslušal tuljenje burje okoli starega gradu.

Potem je zaslišal v sosedni sobi temni, slabotni glas bolne starke za zaveso, govoreče v poluspanju brezzvezne besede: »Od-pri gospodu grofu! — Več gomoljike — krasna papiga —«.

Nakrat se je oglasil v njegovem ušesu tih, sladek napev. Da, oglašal se je v njegovi duši. A ni prihajal od zunaj, zvenel je v njegovem notranjem, na dnu njegovega srca. In bil je tako ganljiv, tako znan, tako sladko umirjajoč, da je pozabil stari mož na svojo bolečino in da si je pel sladko uspa-vanko, seveda samo znotraj, z ustnicami

duše. Ni se mogel spomniti, kje je slišal ta napev. Dolgo je premišljaj, mislil nazaj, daleč nazaj v minule čase, in konečno se je posvetilo v njegovi duši. Videl je jasno razsvitljeno sobo, v sredi majhno smreko, katere zelene veje so se upogibale pod težo pozlačenih jabolk in orehov v žaru neprešteti drobni svečic, videl je očeta in mater, videl je olišpane odrasle sestre, ki so bile tako velike proti njemu, ki je stal tu kot nežen vitek deček s kodrasto glavico in je trdno pritiskal k sebi pozlačeno skrivno sklopnico, katero mu je podaril Jezušček. Zastonj je poizvedoval, kaj je v nji, zastonj se je trudil z malo sestrico, da bi odklopil pobarvan pokrov; konečno mu je prišla pomagat babica, potegnila je za kratko vrstico in deček je začul to mirno sladko skladbo, ki mu je zazvenela zdaj po toliko letih v takem času zopet v žalostni duši. Oči gospoda Hrdličke so se porosile s solzami.

Pri ljubkih, sladko umirajočih glasovih tega davno, davno dozvenelega svetovečernega napeva, te davno, davno onemele sklopnice je gospod Hrdlička zaspal.

Ko se je prebudil, je stala pri ležišču njegova soproga, ponosno zravnana, v snežnobelem jutranjem oblačilu kakor angelj sodbe in zahtevala z ostrim, bledim obličjem denar za kavo. Gospod Hrdlička je zaprl oči pred tem groznim pogledom, toda ona je zahtevala še vedno denar.

Zastokal je, da je pozabil iti po pokojnino, ker ga je zadržala neka družba prijateljev v pozno noč.

Nato je slišal vrsto očitanj, česar se je rešil s tem, da je obljubil prinesti denar najmanj v jedni uri.

Šel je za jedino zvezdo rešitve, ki je svetila na njegovem temnem obzorju, šel je naravnost h gospodu Jestřabu.

Ta ni bil ravno pri najboljši volji. Stopil mu je pri vstopu nasproti in mu rekel z malomarnim poklonom glave: »Ah, prihajate plačat menjico. Prav!«

Gospod Hrdlička mu je moral stokaje priznati, da nima niti obrestij.

Obrvi gospoda Jestřaba so se napele zelo pomenljivo, in njegove debele izbuljene oči so počivale preteče na stokajočem dolžniku.

»To je žalostna reč«, je mrmral med zobmi ter pričel hoditi gori in doli po sobi. »Zaupal sem doslovno vaši obljubi«.

Pristavil je prazen stol poleg svojega naslonjača, sedel v poslednega in pokazal gospodu Hrdlički molče na stol poleg sebe. To početje je bilo videti, kakor priprava na izpoved.

Dolžnik se je vsedel poleg upnika. In ta je oprl na strani proti prvemu komolec ob opiralo naslonjača, sklenil skrbno glavo v dlan in s svojim molčanjem javil, da je pripravljen poslušati. Z drugo roko si je igral s koncem suknje kakor spovednik s štolo.

Gospod Hrdlička se je pričel res s tresočim glasom izpovedovati. Odstranjeval je počasi ves ta nimbus, ki se je do sedaj pred gospodom Jestřabom ovijal okoli sive glave, in odkril svoje zasebne razmere toliko, kolikor je bilo treba k dokazu, da si mora dobiti, naj ga stane kar hoče, za gotovo kratko dobo, dokler se razmere ne zboljšajo, večjo svoto denarja.

Gospod Jastřab je molčal še nekaj časa, ko je dolžnik dokončal. Konečno je vzdignil

glavo, se obrnil z rešitvijo v očesu h gospodu Hrdlički in rekel!

»Če mi zastavite del svoje pokojnine, vam pomagam še s kako svoto«.

Toda gospod Hrdlička se je nad tem predlogom zgrozil. Povedal je bolj tiho, vendar odločno, da bi napravil ta korak le pri najhujem pritisku usode. Samo pri misli na tako deljenje pokojnine se mu je lice napolnilo s studom.

Gospod Jastráb se je trudil, izbiti mu njegov predsodek iz glave, prepričujevaje ga, da je dandanašnji »čista« pokojnina zelo redka in da je zastavljenje pokojnine enako izposojevanju na vknjižbo. Drugega dolžnika bi bil gotovo prepričal, da je nezastavljena pokojnina toliko kakor polje, ležeče na planjavi; toda gospod Hrdlička se je branil njegovi zgovornosti.

Nato se je zatopil gospod Jastráb za kratek čas v razmišljanje. Nakrat je zamahnil z roko in rekel: »Naj bo. Posodim vam tedaj še nekaj samo na besedo. To napraviva kratko«. Pisal je s svinčnikom številke na list papirja. »Toliko znaša stara menjica, podaljšana do današnjega dne. To-

liko obresti, ki bi morale biti danes plačane, če vam jih uračunim do tega dne. Skupaj toliko. Kakor vidite sem vam naložil nizke obresti in razdelil obroke plačevanja zelo pripravno. Podpišite se mi na menjico za vsak račun posebej —«.

Dasi je gospoda Hrdličko svota teh treh menjic nekoliko iznenadila, je vendar priki-mal odločno z glavo.

»— in prinesite mi na njih tudi podpis svoje gospe«.

Gospod Hrdlička se ni prestrašil pod-pisa svoje soproge nič manj, kakor prej za-stavljenja pokojnine. Toda ko se je ozrl v mirne, hladne oči svojega upnika, mu je zamrl ves upor na ustnicah.

Nimam veselja niti zmožnosti dušeslovno razpravljati prizorov, kakoršen se je vršil kake pol ure pozneje v stanovanju gospoda Hrdličke pri zaprtih vratih salona, kjer se mu je posrečilo razpostaviti domačo bitko.

Pri površnem pripovedovanju preskočim to, kaj ste slišali hčeri z Jaroslavom, ki so se tlačili v sosednji sobi drug k drugemu, kakor ptiči pred nevihto. Slišali so gospo-dujoči jezni glas matere, šepetanje očetovo,

krik, težki padec na naslonjač, ihtenje, vihar žalosti in jeze, počasi slabejši in na koncu se izgubljaoč v tistih vzdihih. Potem je vladal precej časa v salonu globok, zagoneten molk.

Konečno so se odprle duri, in med njimi se je prikazala gospa Hrdličkova, ki je bila v tem času vidno podobna Mariji Antoinetti na obrazu, nagnjenim naprej in predstavljajočim nesrečno kraljico, ko odhaja s pri-tajenim jokom v očeh in zaničevanjem in odporom na ustnicah v sprevodu besnečih Jakobincev v zapor. Imela je objokane oči in pritiskala k ustnicam rutico z všitim gr-bom Podvalskih v oglu.

Molcé je pristopila k pisalni mizi, hitro namočila pero s črn timer, katero ji je ponu-jal z desnico majhen porcelanast Triton, in podpisala trikrat svoje ime brez običajnega pristavka »roj. pl. Podvalska« na tri liste papirja, katere je položil pred njo gospod Hrdlička. To je storila s kretanjem studa, držé roko previdno v razdalji od usodnega papirja, kakor bi se varovala dotakniti se ostudnega pajka. Gospod Hrdlička je vzel Tritonu iz levice školjko ter potresel peskom

na debelo podpise in solzo, ki je padla na poslednji list.

Pol ure pozneje je bil zopet denar v hiši.

Ta nevihta je imela celo blagodaren vpliv na domače razmere. Očistila je zrak marsikakih predsodkov in razprostrla veliko jasnost nad položajem v hiši. Priznala se je v rodovini potreba varčnosti in omejenja. Gospa Hrdlička je odobrila Julin predlog, da se odpusti služabnica, da, nič ni imela proti temu, da bi si našla glava rodbine kako podrejeno mesto v kaki pisarni ali pri kakem knjigovodstvu in da bi gledala najti tudi za Jaroslava kak koristen posel.

Gospod Hrdlička se ni obotavljal z izvršitvijo svojega namena. Takoj prihodnji dan se je odpravil z Jaroslavom na pot, da najde sedanje bivališče starega komičnega plemiča, ki je prihajal z rajnim grofom na Supov. Nameraval je porabiti njegovo dotiko s plemenitim stanom v svojo korist.

V grofovem domu so mu povedali, da se je vitez Komárovski — tako se je glasilo ime našega plemenitaša — kmalu po gro-

fovi smrti preselil iz palače, in dali so mu njegov sedanji naslov.

Gospod inšpektor je odšel na to v naznačeno hišo v oddaljeni ulici in našel tam na jednih vratih v tretjem nadstropju posetnico z napisom: »Vitez Komárovski s Komarova«.

Potegnila sta za zvonec. Notri sta slišala nekaj časa ropot oprave in šumenje papirja, potem pa hitre korake k vratom, v katerih se je pokazal sam vitez Komárovski. V njegovem pogledu se je čitala pobitost. Videlo se je, da je bil pripravljen popolnoma na drug obisk, in zdaj ga je stalo precej truda, da bi premenil bojazljiv in ponižen izraz v blagonaklonjen smehljaj.

»Ah, stara znanca s Supova! Oh, Supov!« je rekel občutno, ko ste se mu posrečili obe premembi.

Peljal ju je v tesno predsobo, ki je bila popolnoma prazna. Ko je zaprl za seboj duri in postal nekaj trenutkov pred njima, nagnivši v zadregi glavo, pokrito s smešno lasuljo, in roke vtaknjene v žep, ju je iznenadila beda njegova v dvojnem oziru v tem praznem prostoru s plesnivimi brezbarvnimi

tapetami na golih stenah, kjer jih nič, prav nič ni oviralo opazovati revščino njihovega prebivalca.

Navajena sta ga bila videti v svitem lesku, ki je padal nanj od milosti visokorodnega dobrotnika, in zdaj je stal tu pred njima, oropan onega blestečega odseva, brez krasečega priseva dobrote, bled in brezbarven, kakor zaprašeno steklo, odtrgano s cerkvenega lestenca, na katerem je igralo popreje z najkrasnejšimi barvami.

Spominjala sta se, kako se jima je prvikrat predstavil ta stari gospod, stopivši v Supovskem gradu za grofom iz kočije, preprežene v notranjem z žametom, opiraje se lahko na uniformovanega služabnika, ki mu je pomagal izstopiti; zdaj jima je prišel lastnoročno odpirat vrata tesne, prazne sobe! Zdelo se jima je, da se mu je lice znatno nagubančilo in da je zelo shujšal; da je časa prst otrl celo prah komičnosti raz njegovo osebo. Videla sta na njem isto obleko, v kateri je bil poslednjič na Supovu, toda težko sta verjela, da je njena zunanja obnošenost možna v tako kratki dobi. Tudi lasulja je bila videti, kakor bi bila postala

siva in plešasta; bilo je skoro videti, kakor da je nekaj časa služila mišim za igračo; kako bi se mogla drugače razjasniti izguba mogočnega kodra na sencih, katerega sta pogrešala naša prijatelja na prvi pogled na dobro znanem proizvodu dela, ki spada v brivske stroke. In tudi cvet, katerega je nosil vitez Komarovski po starem običaju v luknjici suknje, je popolnoma orumenel, kakor bi venel že mnoga leta.

Zlasti močno je ganila Jaroslava revščina našega viteza. Podoba tega viteza je bila vtisnjena v njegovo dušo; a zdaj, ko ga je videl vsega premenjenega, ko ni več zakrival njegove osebe teman oblak, mu je čas odtrgal prvi ljubi cvet z venca mladostnih slik.

Jaroslav je imel do tega čudnega plemiča vedno neko posebno naklonjenost, ki je brezdvomno izvirala iz hvaležnosti. Kakor daleč je segel njegov spomin nazaj v detinska leta, se je obnašal ta stari gospod proti njemu vedno preprijazno in je imel zanj vedno pripravljeno kako sladčico v žepih staromodne suknje. O, ti žepi so imeli zelo pogostokrat mesto v dečkovih spominih.

Gledal jih je vedno s častjo in si domneval, da so ti čarobni žepi pravljice, v katere je posetniku treba samo poseči, da prinese iz njih, kar mu poželi srce. In bili so v resnici le redkokrat prazni.

Tako je prišlo tudi zdaj Jaroslavu nehoté na misel, da opazi v roki gospoda, kadar jo vzame iz žepa, kak predmet, ki je pripravljen zanj že od tedaj, ko sta se vitez in grof navdušeno razgovarjala o slavi prednikov; toda vitez je prinesel na dan prazne roke in je samo s sključenim prstom potolkel mladeniču po licu rekoč: »Kako sva zrastle, kako sva svetela! Ah! človek se stara — da, stara!«

Nato je vedel gosta v drugo sobo. »Še nisem vsega uredil«, se je izgovarjal na pragu.

Na red se v sobi res ni mnogo pazilo. Nekoliko polomljenih kosov priproste oprave, ki je bila videti kakor zmešani ostanki več porušenih pohištev, na tleh v kotu kup knjig, polomljena kitara, zaprašena šahovnica s skupino obrabljenih figur, na stari omari torso iz mavca, predstavljajoče na okusni podlagi lepo izdelan gornji del suknje

in ovratnik nekega duševnega velikana, in pred njim vrsta rudečih jabolk — to je bilo vse premično blago našega viteza.

Vendar bi bil skoro pozabil na duplino v zidu, kjer je hranil ubožani plemič poslednje ostanke svoje plemenitaške slave; tam je visel rodbinski grb poleg pokrajine v cenem barvotisku s podpisom: »Pogled na razvaline gradu Komárov,« pod njima pa starodobno bodalce v razdrgnjeni kožnati nožnici.

Vitez je posadil gosta na jedina dva stola v sobi in se sam zadovoljil z zabojem, pogrnivši ga s povoščenim platnom, ki je do sedaj zakrivalo očem gostov pisalno mizo. To platno je imelo gotovo nalogo, zakriti pisalno mizo drugemu obiskovalcu, katerega je pričakoval mesto starega in mladega Hrdličke.

Odgrnjena miza je imela obliko pulta v občevalni pisarni. Bila je gosto pokrita s pismi in zavitki, izmed katerih so bili nekateri že zapečateni in preskrbljeni z naslovi. Poleg tega je ležala na nji tudi naslovna knjiga in iz novin izstriženi seznamki tujcev, prebivajočih v različnih hotelih mesta.

Stari Hrdlička je nehoté hitro pregledal z očesom sveže napise na nekaterih zavitkih in opazil mnogo obetajoče začetke: »Njihovi Jasnosti«, »Njihovi Razsvitljenosti«, »Njihovi Eminenci« in podobno. Pri tem se je spomnil na pravi cilj svojega obiska.

Razloživši svoje neugodne razmere, se je obrnil k staremu plemenitašu s prosečim vprašanjem, če bi ne mogel na podlagi mnogovrstnih dotik s plemenitaškim stanom nekaj storiti za svojega davnega častitelja ali njegovega sina.

Viteza Komárovskega je toliko zaupanje zelo razveselilo. »Seveda imam znanje s plemenitaškimi krogi«, je dejal in lahna rudečica mu je oblila pri teh besedah lice, in z vsemi močmi se potrudim, da vam s svojim uplivom, dasi zelo majhnim, pomagam. Toda, žalibože moram pripomniti, da svit bivše močnatosti našega plemenitaškega stanu očividno temni. Že je oskrunil kupčijski duh tega stoletja tudi to jasno, vznešeno zrcalo, v katerem je bilo do sedaj videti najčistejšo, najdostojnejšo sliko človeštva. Midva oba sva žrtvi te kupčije. Preživel sem skoro polovico življenja pod gostoljubnim krovom

prijatelja plemiča, na koncu sem bil pa na stara leta izgnan iz tihega pribežališča, izgnan za vedno, kakor bi v prostrani palači ne bilo mesteca, kjer bi mogel stari hišni prijatelj mirno umreti. Pregnali so me in zagnali za menoj te knjige, ta jedini spomin na dragega možatega plemiča, kar sem le težko izprosil. Tu prebivam pri tujih ljudeh, in tam ne vedo, s čim napolniti te dve, tri sobe, iz katerih so me spodili«.

Med temi besedami se je plemič vzdignil in se namenil v sveto dolbino. Snel je s stene starodobno bodalce in potegnivši je iz obrabljene nožnice, poskušal na palcu njegovo ostrino.

Nato je nadaljeval, hodé gori in doli po sobi in mahaje pred seboj z golim bodalcem, v svoji filipiki: »Da, dočakali smo žalostne čase! Kam ste izginili velikodušnost, kam nedotakljiva, sveta čednost bivšega plemstva?! Kedaj poprej je bilo že videti nositi grofovsko krono na gumbih manšet? Že pada poslednja podlaga idealnega hrepenenja«, — tu se je ustavil vitez pri omari in vzel v roko jedno izmed rudečih jabolk,

— »in oduren materijalizem prodira v plemstvo s stoterim polomom«.

Ustavil se je in nekaj časa molčal, opazujé krasno jabolko od vseh strani. »Žalosten, prežalosten je ta pogled«, je zopet začel ter prerezal pri tem z bodalcem jabolko v dve za las jednaki polovici, »vidimo li —«.

Žalibože ni končal mnogo obetajočega stavka. Gledal je s polovice na polovico in bil v veliki zadregi, premišljuje, katere polovice bi se preje lotil. Toda spomnil se je na nespodobnost svojega početja; da bi popravil pregrešek, je izbral nekoliko jabolk ter jih podal na krožniku gostoma.

»So zelo okusna. Sicer niso nikake posebne vrste, vendar izvrstna. O, jabolka so plemstvo med našim domačim ovočjem. V supovskem parku je bilo nekoliko jako žlahtnih jablan. — In kako se godi častiti soprogi?«

»Hvala za laskavo omembo; je zdrava«.

»O, gospa Hrdličkova je izvrstna kuharica. Spominjam se z velikim spoštovanjem na nekatere jedi, katere sem povžil v družbi umrlega prijatelja, gospoda grofa, na Supovu. Zlasti mi prihaja na misel neka pečena riba, — zdi se mi, da jo vidim pred

seboj, lesketajočo se v zlatu in v prerezih napolnjeno s citrono. Vem, kaj hočete opomniti: da pečena riba ni predmet, pri katerem bi mogla postaviti kuharica svoje znanje v dostojno luč. Vendar zagotavljam, da se prav pri takih, na videz priprostih rečeh pokaže kuharičina genijalnost. In kako se godi hčerama? Rad bi zopet videl to krasno dvojico, ki je pred mojimi očmi rastla in se razcvitala kakor dva popka na jedni veji. Kar se pa tiče vašega sina, se je treba prepričati, za kak stan ima poklic. Rekli ste, da je za učenje prepovršen, za roko-delstvo preslab, da nima zmožnosti za tehnične vede in da mu h kupčiji manjka potrebnega praktičnega duha. Ako je takó, tedaj je volitev seveda nemogoča. Če bi hoteli zvedeti mojo sodbo, rekel bi vam na podlagi nekolikoletnega opazovanja tega mladega gospoda, da bo brezdvomno — no, kaj sodite vi?«

Stari Hrdlička je nekaj časa opazoval zarudelega mlajšega od nog do glave in zmignil z ramami.

»Pesnik«, je rekel vitez z glasom trdnega prepričanja.

Gospod Hrdlička je opomnil boječe, da bi to ne bil ravno najlepši stan.

»V gmotnem oziru so res dohodki zelo skromni«, je potrdil vitez. »Toda drugače je ta stan zelo lep in po mojih nazorih tudi prijeten. So časi, ko tudi razumen človek seže po knjigi, v kateri so natisnjene pesmi. Na primer, če se sprehajate v samotnem gozdu, se vsedete v somrak stoletnih hrastov, slišite nad glavo šumenje listja in v daljavi glas kukavice, ali pa kedaj za dolgih zimskih večerov, v topli sobici — zagotavljam vas, da imam najkrasnejše sanje, ako snem pred spanjem okusno jabolko in prečitam pri tem Samartinjevo pesem«.

Gospod Hrdlička je odvrnil, da doseže pri njem jednak učinek jabolko samo brez pesmi.

»Vsejedno«, je rekel plemič. »Razodel sem samo svoje nazore. Sicer pa pustiva bodočega pesnika na stran. Upam, da se mi posreči spraviti ga na cesto življenja h kakemu boljšemu prozaičnemu poklicu. Veselilo bi me, ko bi hotel biti meni včasih kako uro za pomočnika pri tem delu« — pokazal je na mizo, obloženo s papirjem; »pri tem

se izuri v lepopisju in v slogu in razširi gotovo svoje duševno obzorje«.

Stari Hrdlička je rad dovolil v to.

Po tem obisku se je odprlo Jaroslavu prvo polje zunanje delavnosti. Dan za dnevom je ostajal po nekaj ur pri starem vitezu, strigel velike ovitke za pisma, pisal lepo zveneče, dolge naslove in pečatil gotova pisma s težkim železnim pečatnikom, v katerem je bil izrezan grb rodbine Komárovске. Čudil se je res obširni pismeni zvezi svojega protektorja z množico plemenitaških oseb v mestu in po okolici. Večkrat je raznašal sam te dopise; žalibože ga ta posel ni nikdar spravil v dotiko z osebami, za katere je pisal naslove, ampak z njihovimi vratarji, katerih vzvišenemu pojavu se je do sedaj vedno čudil, a ga je sedaj prepričal o istinitosti prislovice, da ni vse zlato, kar se sveti. Spoznal je, da se ne skriva nikjer toliko zarobljenosti, kakor v zlatotkanih vratarskih oblekah.

Vendar je imel po takem trudu odmenjene trenutke proste zabave, katero je užival zvečer pri svojem dobrotniku. Ta je zaprl vrata prednje sobe in zapalil špirit v

samovaru, ki je kmalo na to sredi modrikastih plamenov šumel v veseli melodiji; pri čašah kitajskega nektarja sta si sedela potem nasproti, starec in mladenič, oni živo pripovedovaje, ta sanjavo poslušaje in sledé z očesom modrikastim plamenom, ki so slabotno poskakovali okoli samovara in na njegovem robu počasi umirali.

Bila je grozna poletna vročina. Vse je omagovalo in venelo pred njenim žezlom. Gorje mu, kdor biva v tem času zaklet v široki progi zaprašene svetlobe, ki pada preko visoke strehe v zaduhlo pisarno, prikovan k pisalni mizi, nad katero se bavi osem ur na dan s prepisovanjem suhoparnih pravniških spisov! Je-li čudež, da se ukra-dejo pogosto pavze v odmerjeno praskanje peres, v to neprestano pisarniško godbo, in da se vlega lenoba kakor svinčena teža na zgrbane postave obupajočih prepisovalcev. Tudi v pisarni dra. Pravoslava Zamotala se je kazala brezupna klavernost. Peresa prepisovalcev so se vlekla po papirju kakor obtežena s strupom, registrator se je zgrozil nad vsako razrešeno tožbo, katero je imel uvrstiti med druge, v filozofičnem raz-

mišljevanju in celo mladi koncipijent pri oknu je daroval večjo pozornost vrabcem na prizidku sosedne hiše nego okolnostim aktov v nasprotnikovi tožbi, ki so čakali, da jih on ovrže.

Pri vsem tem so v ti dobi prenehljaji le redki. Že celo uro so vrata šefovega kabineta odprta, in dr. Zamotal hodi tamkaj sem ter tja ter spozna sleherni staccato, sleherni pavzo v tem večnem škripanju pisarniške godbe in se prikaže zdaj in zdaj iz svojega svetišča ter prinese iz njega nove akte, da vzbudi oslabeli orkester k novi delavnosti.

Jedina iskrica upanja je varovala pisarje pred propadom obupa. Šef je nekako pred mesecem dnij spregovoril nekaj o izletu v toplice ter z mnogo obetajočimi pripravami budil iskro upanja v prsih svojega osebja. Vse tožbe je za tri mesece preložil, dokler ne poteko počitnice, narekoval je pisma, ki so merila na izlet in si dal napraviti okusno popotno torbico, katero je prejel v pisarni iz izdelovateljeve roke. Zraven je kazal strašno pridnost, da bi uredil najnujnejše zadeve — te so mu rastle

pod rokami, toda upanja polni pisarji so napenjali oslabele moči, da odstranijo svojemu kruhodajalcu vse ovire s pota v toplice. Samo stari registrator, kojega cela zgubanjena postava je odsevala v najbolj črnem pesimizmu, je skeptično majal z glavo. Progllašal je sumnjo, da je doktorjev izlet samo bojna zvijača. In njegova sumnja je bila podobna resnici. Nujna dela so davno opravljena, dr. Zamotal pa preiskuje vse kote registrature, da bi našel kako delo za pisarno — in videti je, kakor da je okusna torbica pozabljena. Brezupna mlačnost se zopet polastuje pisarne.

Hvala Bogu! Stranka. Vseh oči so radostno pozdravile njeno sključeno postavo. In ko so se zaprla za njo vrata svetišča, je dobilo takoj vsako pero svoj prostor za ušesom. Nagrbani hrbti so se vzdigovali, roke se stegovale, vsi so hoteli izkoristiti kratek čas za odpočitek.

V tem je zopet potrkal nekdo na vrata — in gospod Jestřab stopi v pisarno s prijaznim smehljajem ter se vede kakor stari znanec. Zaupno stopi k pisarjem, jim ponudi nosljati in se vsede na stol z malo-

marnostjo domačega prijatelja. »Joj! kako je soparno!« govori, otiraje si z robcem pot raz čelo. »Srečen, kdor more v tem času pokazati mestu pete!«

»In vendar bi nekdo lahko to storil in sedi raje v zaduhli pisarni,« pripomni registrator s strupenim glasom.

Gospod Jestřab je zamežiknil z očmi proti vratom sanctissima. Bil je kot stari zaupen znānec poučen v tajnostih pisarne.

»In kaj nam prinaša gospod?« je vprašal naklonjeno mladi koncipijent.

»Tri menjične tožbe«.

»Česar ima gospod Jestřab vedno kaj za naše roke«.

»Žalibože. Hudi časi so prišli na poštenega posojevalca: vsako petico si prizlužiš krvavo, in če jo daš med ljudi, ti je ne vrne nikdo brez dražbe. Če pojde to tako dalje, pustim otrokom beraško malho«.

»Napolnjeno s tisočaki«, ga je zavrnil jeden izmed pisarjev.

»Ne šalim se, gospod«, je zagotavljal gospod Jestřab. »Poglejte te tri kose papirja. Stali so me znatno svoto denarja, a nazadnje ne dobim za nje niti krajcarja. Sédel sem

zopet na limanice jednemu teh starih, poštetnih gospodov. Moj denar je založen v dragih oblačilih njegovih hčera, in jaz —«.

»Ah, vaš dolžnik ima hčere?« je vprašal drug pisar, ki se je veselil med svojimi tovariši povesti Don-Juana.

»In kakšne hčere! Dve, jedno krasnejšo od druge —«.

»Potem pojdem jaz tja na dražbo!« je klical pisar.

»Čuden začetek znanosti! Meni je njegova pokojnina ljubša nego obe hčeri. Saj so do sedaj tudi ravnali ž njo kakor z devico. Zarudel je sramote, ko sem pregovoril le besedico o tem, da bi mi jo zastavil. A dnevi njenega gospodstva so minuli«.

Osojbe pisarne, ki se je lahko razvnelo, se je pričelo smejati, toda smeh je umolknil takoj, ko so se odprla vrata kabineta, kakor bi odrezal. Gospod Jestřab je nadomestil prvo stranko, ki je odšla še bolj sključena nego je bila prišla.

Za nekaj časa je prišel ven tudi gospod Jestřab, in dr. Zamotal ga je med vrati še potrkal po rami z zagotovilom: »Ne bojte se, to pojde, kakor bi trenil!«

Še ta dan je dobil registrator v roke nov akt z naslovom: »Jestřab contra Hrdlička«.

In čez nekaj časa se je predstavil gospod Hrdlička osebno v pisarni. Od svojega prvega obiska pri gospodu Jestřabu se je zelo spremenil. Njegova postava je bila prej ponosno vzravnanana, zdaj je povešal brado med konca trdega ovratnika pri srajci, in visoko čelo, poprej tako gladko, je bilo raz-orano s plugom skrbij. Da, tudi sneg na glavi, ki je bil prej zbran v lepe volnene kodre, je bil zdaj razpršen kakor z zimskim viharjem.

Dr. Zamotal je poslušal dolžnika le za kratek čas.

Ko se mu je gospod Hrdlička predstavil, je prešel takoj na jedro predmeta z vprašanjem: »Ali prihajate morda plačat?«

Iznenadeni dolžnik je na pol šepetaje pregovoril nekaj stavkov, ostanke skrbno zloženega, na pravnikovo srce ne segajočega uvoda, kateri je razbil dr. Zamotal s svojim vprašanjem.

»Če ne nameravate plačati, je bila vaša pot popolnoma zaman«, je rekel advokat

kratko in prijel za pero, da bi nadaljeval v začetem spornem spisu.

Gospod Hrdlička je pričel govoriti v smislu, da poplača vse do krajcarja, dasi je plačal za ta primerno kratek čas na obrestih več nego je v resnici prejel denarja, toda da prosi samo, da ga nekaj dnij počakajo.

»Saj sem vam že rekel, da je bil vaš dohod popolnoma zaman«, mu je odvrnil advokat ter ni privzdignil niti pogleda od spornega pisma. »Kakor hitro sem prevzel naročilo kake stranke, ne poslušam drugega nego njen glas. Stranke sprejemam brez vsakih naravnih predsodkov, ker sprejemam golo zadevo in se mi plača le ta. Raje bi trpel sam škodo, kakor pa oškodoval svoje mandante. Ako pridete v treh dneh plačat, bode reč v redu; ako ne pridete, sežem po pravnih pomočkah, ki se mi zde pripravni. Vse drugo govorjenje o tem predmetu bi bilo prazna izguba časa vašega — in mojega«.

Na poslednjih besedah je bil tolik povdarek, da se je poslovil gospod Hrdlička brez odgovora.

Dr. Zamotal je poročil na to v pisarno, da naj se preloži izvršitev tožbe Jestřab contra Hrdlička za dva dni.

V predvečer tega dne je nekdo nesmelo potrkal na vrata, in v pisarno je stopila deklica, na kateri so obstale oči vsega osobja, kakor se vržejo gladni volkovi na znaten plen. Tako nežen in vabljev pojav je bil zelo redek v ti suhoparni sobi, ki je navadno zrla le sključene kmete in krivonose sinove Izraela. Oči pisarjev so na videz počivale na ti krasni, vitki postavi, ki je stala neodločno nasproti njihovemu ognju, z rudečico srama po celem obrazu, na pol ožarjena z žolto svetlobo, ki jo je kakor razvneti poljubljala, kakor bi se hotela naužiti krasote, katere že dolgo ni objemala.

Divna stranka je vprašala z zaprtimi očmi, če more pregovoriti z gospodom doktorjem.

Pisar don Juan jo je poprosil sladko, kolikor mu je bilo mogoče pri njegovem hripavem glasu, da bi za nekaj časa sedla, ker ima doktor ravno neki poset v sobi.

Julija Hrdličkova se je vsedla na stol, ki ji je bil ponujen, kakor na sramotni steber.

Čutila je takorekoč te poželjive poglede, ki so padali od vseh strani na njeno postavo. Zdelo se ji je, da vsi vedo ali vsaj sumijo vzrok njenega obiska. Povesila je oči na konec čeveljčka, da bi se jim ne bilo treba srečevati z radovednimi pogledi pisarniškega osebja.

Pisar don Juan se je trudil zastonj, da bi obrnil na-se njeno pozornost. Zastonj je uporabljal različne zvijače svojega peklenškega znanja: globoko si je oddihoval, gladkal rudeče kodre, ravnal ovratnico, katere barva je bila v stanu tekmovati z vijoličino.

Sam koncipijent pri oknu je bil danes njegov tekmeč. Pogosto so mu uhajale oči h krasni devici, in daroval ji je mnogo večjo pozornost nego se spodobi bodočemu advokatu, kateremu bi morala biti zunanost toliko, kakor šahištu strugarjeva umetnost na figurah njegove šahovnice. Proučeval je bajevne cvete na njenem klobuku, kakor bi jih hotel uvrstiti v Linnéjev red, in opazoval je ukusno, z bledimi cvetlicami pretkano oblačilo s tako pozornostjo, da mu ni ušla z očij niti obrabljenost na robovih, ki

je bila komaj vidna, in je bilo videti, kakor bi bil to majnikovo ljudsko cvetlico poparil mrzel vihar življenja.

Dr. Zamotal je sprejel Julijo na način, v katerem se je kazal njegov dober estetični okus in olikanost proti damam.

Vzdignil se je iz naslonjača, izmed kupov aktov in zakonikov s šumom, ki je bilo videti zelo ugodno za došlo stranko, porinil daleč od sebe pričeto repliko in ponudil z veliko galantnostjo deklici stol.

Niti Julijino priznanje, da je prišla v imenu svojega očeta, da bi prosila doktorja za dopust dveh dnij, ni oslabilo njegove laskavosti.

»Zelo mi je neljubo, gospodična«, je odvrnil prijazno, »da vam ne morem dati drugega odgovora nego sem ga dal vašemu očetu. Ko bi bila ta moja zadeva, bi vam dovolil z velikim veseljem tudi daljši dopust. Toda kadar se gre za korist mojih varovancev, sem stroj, ki se giblje po njihovi volji in dela za nje kakor angelj iz neba — kar sami lahko uvidite, gospodična. Pojdite in pogovorite se z gospodom Jestřabom«.

»Ah, moj oče ga je prosil že večkrat — toda zastonj«, je odvrnila Julija žalostno in zaprla trepalnice, ki so postale na koncu mokre, kakor omočene z lesketajočo pomladansko mokroto.

»Poskusite to sama, gospodična! Prošnjo iz vaših ust težko odbije«, je govoril dr. Zamotal in pogledal zdaj na lepo devojko zdaj na nago Venero iz mavca, ki je kazala v kotu med tujimi rastlinami brez sramote svoje bele, plastične vablјivosti.

Ta kot je bil za dra. Zamotala zelena oáza, kamor se je zatekal njegov utrujen pogled iz puščave paragrafov, z nekakim nepravniškim priznanjem. Tam je bilo stališče priljubljenih otrok Flore, tam so visele v ukusnih okvirih podobe dragih oseb in različne malenkosti, vezene od dragih rok; od tam je meril nanj Amor iz mavca že mnoga leta s pozlačeno pušico. Ostanek sobe je bil posvečen trezni boginji prava in se je ponašal pred vsem z mnogimi policami, segajočimi visoko pod strop, napolnjenimi, z vrstami tolstih knjig, v katerih je bila prekapana vsa pravniška bistrournost

kakor vsaka kaplja v posodicah homeopatične lekarne.

»Toda jedna tožba je vložena od Rozine Plahe«, je rekla čez nekaj časa Julija. »Kje najdem to?«

»Od Rozine Plahe? Ah, prav imate, od Rozine Plahe«, je odvrnil doktor nekoliko obotavljaje. »Menjica na njo je bila prepisana v prevodu na belem (na praznem)! S to se morete pogajati s posredovanjem gospoda Jestřaba. Sicer pa vam svetujem, gospodična, da si te korake prihranite. Upnikom vaših roditeljev je za to, da si dobe zagotovilo za svoje terjatve. Prva stopnja dražbe tudi ni tako huda. Pridejo, spišejo v protokol mize in stole, uro in zrcala, mogoče se zadovoljijo s tem, mogoče pritisnejo na nje pečat, mogoče preneso kake vrednejše predmete — in to bode vse«.

Ta tolažba ni imela nikakega učinka.

»Torej ni nikake pomoči?« je vprašala Julija vstajaje.

»Zelo obžalujem, da ne morem v tem oziru nič storiti. Priporočam se vašemu spominu, gospodična!«

Drugi dan je bila obravnava.

Akti tožbe Jestřab contra Hrdlička so se znatno zdebili. V nje so prišli predlogi o rubežni, o cenitvi, o ustavljenju dražbe, o prodaji, o obnovitvi dražbe in Bog ve kakošni še, med njimi tudi nekateri bolj zaviti, s katerimi se je mladi koncipijent pečal zelo spoštljivo.

Zgoraj sem navedel primero šahovih figur: strugarjevo delo je za igralca posttranska reč, vendar napravi igro bolj vabljivo. Tako je pisal tudi mladi koncipijent akte Jestřab contra Hrdlička z veliko vnemo, to je: med pisanjem teh aktov je plavala pred njegovo dušo postava Julije Hrdličkove.

* * *

Vrnimo se zopet na dom gospoda Hrdličke. Tam so se izvršile od našega zadnjega poseta zelo mnoge premembe. Pred vsem se je pričel tukaj oglašati kot nepovabljen gost človek v dolgi suknji z velikimi gumbi iz medi, z zvezkom spisov pod pazduho, ki je vselej proklinjal to Jakobovo lestvo — tako je nazival stopnice stare hiše, — ki je imel posebno zadovoljstvo v tem,

da je ogovarjal ljudstvo zelo surovo in se vedel proti naši rodbini nekako uzurpatorsko.

Nekoč je prinesel gospodu Hrdlički spis, nad katerim je prebledel. To je bilo zarubljenje polovice pokojnine. Gospod Hrdlička je odložil s tresočimi rokami sodni list na mizo in se zgrabil z obema rokama za glavo, ne meneč se za to, da je človek z medenimi gumbi zadovoljno gledal na njegovo razburjenost. Od te dobe ni obiskal gospod inšpektor nič več mirne osrednje pisarne, več ni kimal enakomerno s starim revizorjem in se popolnoma odtujil spominom z gospodstva in poročilom o napredujočem razpadanju gradu Supovskega. Pošiljal je Jaroslava po svojo polovico pokojnine.

In zopet je prišel enkrat oni mož v obilnejšem spremstvu, med katerim je bil tudi gospod Jestřab.

Obnašanje te družbe je imelo na sebi znak nekake žaljive živosti. Vstopila je z ropotom in šumom, ne da bi bil dal kdo domačih k temu povod, kazala je v obrazih in kretanju bahavo drznost in stopala je nad potrebo trdo po salonovih preprogah.

Človek z medenimi gumbi je oznanil gospodu Hrdlički s prevzetnim glasom, da prihajajo, poklicani po gospodu Jestřabu, da vknjižijo njegovo imetje, kakor: gotov denar, vrednostne papirje, dragocenosti in nakit in tako dalje in tako dalje.

Po tej opombi, ki je bila s povdarkom govorjena v slogu, kojega je bil govornik že navajen, so pričeli brez obotavljanja svoje delo.

Gospa Hrdličkova in Irena ste ubežali v kuhinjo; gospod Hrdlička je sedel pobit, obupno udan v božjo voljo pri oknu in povešal glavo v dlan! Julija je stala pobledelela za očetom, držé roko mehko na njegovi rami in gledaje s strahom delo, ki jej je bilo popolnoma novo.

Vendar se je kazal upliv tega počenjanja v Jaroslavovem obrazu. Strašen je bil zanj pogled, kaj počenjajo ti tuji možje brez kazni med to opravo, ki je bila posvečena vsled spominov na njegovo mladost, kako stikajo brez ozira po omarah, ki so bile do sedaj celo njemu nepristopne, na katere je pogledoval vedno z nekakim tajnim spoštovanjem. Zdelo se mu je, da otirajo

prsti teh nepovabljenih gostov cvetni prah neštevilnih, krasnih sanj in poetiški nimbus cele njegove mladosti raz te znane predmete. Zdelo se mu je, da izvršujejo rop v njegovem jedinem svetišču. Z ljutostjo in gnjevom je gledal, kako trkajo brez ozira na izrezljane naslonjače, kako tipajo s čudnim nasmehom pernice njegovih sester, kako poražajo z zaničljivim sunkom porcelanastega Kitajca, ki mu je z nemimi usti pripovedoval toliko krasnih pripovedk o stolpastih pagodah in o ovenčanih ladijah s svilenimi jadri, kako iz babičine omare jemljó in pregledujejo s smehom staromodna oblačila iz obrabljenega žameta in svile, kakor bi jemali iz rakve umrlo krasoto, kako vse to spisujejo malomarno v protokol in cenijo na nekaj krajcarjev predmete, ki so imeli zanj brezkončno vrednost.

Pretaknili so vse, le ležišče bolne starke je ostalo nedotaknjeno. Gospod Jestřab je sicer pogledal za zaveso, pritegnil k sebi sodnijskega izvrševatelja in rekel: »Glej, kak poseben dijadem je to!« Toda mož z medenimi gumbi ni opazil teh biserov, lesketajoči se v snegu stoletne glave, opazil je le

belo glavo, to slavno, častito obličje z zaprtimi očmi, in odstopil je po prstih, dasi je bilo to pri njegovi ogromni postavi težko, ter zašepetal, pokladaje prst na usta: »Tiho, gospod! tu leži bolnica!«

Ko so se vrnili v salon, je zahteval gospod Jestřab od uradne osebe, da bi pritisnila pečat na nekatere bolj v oči bodeče predmete.

Gospod Hrdlička se je tresel pri ti zahtevi in pogledal prestrašen upnika. Toda takoj je brez odpora povесil glavo.

Vendar je čutila Julija pod mehko roko ta tresljaj in razumela njegov pomen. Vzela je iz nedrij nekaj skritega denarja, kateri je tam hranila za najhujšo silo, in stopila pogumno pred gospoda Jestřaba. »Ne storite tega, gospod«, je rekla proseče. »Gotovine imate dovolj. Tu vzemite vse, kar imam, za obresti — samo prosim, ne storite nam krivice, ki vam je ni treba.«

Gospod Jestřab je preštel denar, vtaknil ga v žep in dodal: »No bodi! To storim vam na ljubo, gospodična! Prihranim si pečat za drugič!«

Po odhodu nepovabljenih gostov je zavládala v Hrdličkovi rodovini velika obupanost, ki se je kazala v glasnih vzdihih in tožbah matere in Irene pa v mrtvaški neganljivosti gospoda Hrdličke.

Naslednje jutro je prineslo majhno tolažbo — vsaj lepi Ireni. Drugekrati so bili šopki, ki jih je prejerala od svojega godu naprej, do cela skrivnosti, a danes je začutila v njem zavitek papirja.

Ko ga je dobila izmed cvetlic, je prečitala na prvi strani z notami napolnjene pole lep napis: »Odmevi srečnih dob. Polka mazurka od I. I. Posvečeno gospodični Ireni Hrdličkovi. Samozaložba«.

Nekoliko dnij po rubežni je čitala Julija pri nočni luči naslednje pismo:

Draga Julia!

Pišeš mi, da se premetava naša rodovina kakor preperela ladija po neznanem morju, zaklinjaš me, naj končam nesrečno svojeglavno Odisejo in primem z močno roko krmilo domače ladije, kateri pretipoguba.

Z močno roko! Ta roka drži komaj pero, za katerim ostajajo te vrstice.

Kako rad bi preletel ogromni prostor, ki nas deli, toda nepokorna noga me pri-
naša komaj do okna moje ječe, moje tesne
sobice v prostrani Peri, v kateri sem pri-
kovan po nezmagljivi bolezni.

Le krila duše so voljna, vendar se tudi
ta uklanjajo večkrat žalosti in obupu. Po-
pišem ti nekatere svojih večerov. Za vrati
se glasijo na tleh lahki koraki Haidic, ka-
tere roka je vžgala žar luči pod pisanim
senčnikom pri moji postelji. Osamljen sem
s svojimi mislimi. Gledam skozi okno. Tam
je videti krivo streho sosedne hiše, katero
so pre naredili evropski prebivalci s pomočjo
železnih držajev in hodnikov v mesto ve-
černih sprehodov, kjer se morejo radovati
brez bojazni pred mohamedansko surovostjo
s svojimi soprogami in hčerami bajnega
turnirja barv, ki se menjajo vsak trenotek
pri pogledu na neštevilne strehe, minarete
in cipresne piramide. Iz lahkega lesenega
paviljona na strehi stopa sanjavo mlada
gospodična in sedi na strehi po cele ure,
nagnjena nad lepo knjigo, v kateri sem
sumil na prvi pogled Tomaža Moora.

Tu stopa zavita v važno večerno senco, kakor postava z bajevnega kraljestva.

Na grebenu strehe so ugasnili poslednji odsevi velikolepe ognjene igre, v katere menjajočih se barvah se poslovi slavno carigrajsko gledališče od gledalčevega očesa, zgrinjaje ves svoj čar v ta poslednji, vedno v spomin se vrivajoči pogled.

V trenutku zastira vse črna zavesa noči. Počasi se izgublja oddaljen šum mesta, v katerem se stapljajo kričeči glasovi ljudij in živalij, gromenje neštevilnih korakov, zvoki različnih godal slabeje in slabeje se čuje ta posebni šum mest, podoben kipenju morja in šumenju gozda, ki s čudovito močjo upliva tolažilno na osamelo dušo. Toda meni je tuj, nerazumljiv ta šumen govor, ker ne prodira do mene nikak znan, moji duši soroden glas. In sedaj se vlega na me kakor vampir misel, da mi je usojeno vleči se pod tujo prst, katere vročina ne bo nikdar ohlajena s solzo sorodnega očesa, na katero ne položi tvoja roka nikdar šopka za spomin pod osamelo, temno cipreso.

Pogledam zopet skozi okno. Moj pogled se sreča z velikim, sanjavim, novim očesom.

Dvignil se je mesec iznad grebena sosedne strehe in posrebruje kamenite okrogle minarete*), ki se mi kažejo izmed hiš kakor bela, vitka senca, kakor kamenit obrovski prst, ki se dviga ponosno pod zvezdnato nebo.

Gledam v srebrno, nežno, melanholično obličje meseca. Oj stari, blede drug, ti si me verno spremljal v ta daljni kraj in gledaš na-me, kakor si gledal preko temnih gozdov supovskih na srečnega dečka, sedečega v mirni sobi pri materinih nogah, budiš v meni tisočere blage spomine, prinašaš mi poročila z daljnega doma in mi vabiš blagodejno roso v gorke oči. Hvala, vroča hvala!

Kakor Chila Larola sem zapustil očetov dom. Ko sem stopil iz supovskega zatišja v središče javnega življenja naše dežele, ko sem pogledal po družabnih razmerah, me je napolnil čut obžalovanja. Kako drugače je bilo vse, kakor sem si do sedaj predočeval! Kako netolažljiv pogled se je odprl mojim očem! Videl sem, kako pada kamen za kamenom raz zid, katerega so naši očetje s krvavimi žulji zgradili, kako preplavlja

---

*) Stolpi turških mošej (cerkvá).

ljudstvo bolj in bolj duh kupčijstva, častiželjnosti, strankarstva. Videl sem, kako zasmehuje človeštvo svoje najdražje ideale, kako se šali s svojo sramoto, kako oznanjajo bahaje svoja najostudnejša dejanja. Bilo mi je tesno v tem zaduhlem, po gnilobi, po strankarstvu smrdečem zraku, ki uničuje vse, vse idealnejše hrepenenje. Z gnjevom in studom sem hitel proč iz takih odnošajev, da bi se oddahnil na zdravejšem, jasnejšem vzduhu tujine.

Toda zdaj si želim kril k vrnitvi. V daljavi so izginile z obraza domovine vse te ostudne črte; pred menoj stoji krasna in vabljiva ter me zove z močjo, kateri ni mogoče nasprotovati, v svoje materinsko naročje, na vroče dobrotno srce, kjer sem preupal toliko blagih sanj, kamor bi zopet rad položil utrujeno glavo.

Dà, vrnem se k vam, kakor hitro se mi zboljša zdravje. Vendar se ne vrnem sam.

Doktor Volný se je odločil, da me bode spremljal. Razodel mi je, da je poznanstvo z menoj pospešilo njegovo vrnitev v domovino. Na trudapolnih potovanjih po daljnih deželah ga je spremljala vedno misel, da bo

konečno, kadar si zbere nekaj denarja, užival sad svojega truda v kakem mirnem kraju domovine. Zdaj nima samo nekaj denarja, ampak je bogatin, kar mi je sam priznal brez ovinkov, in moje pripovedovanje je imelo nanj tolik upliv, da se je odločil k nemudni vrnitvi v domovino na moji strani, kakor hitro ozdravim.

Ne moreva dočakati tega časa. Skupaj sanjava o prijazni hiši, katero si kupi doktor Volný kje na deželi blizo Supova. Različne podrobnosti v načrtu in v njegovem izvršenju za enkrat samo v najini domišljiji ležeče hiše pričajo, da misli doktor sad svojih truda-polnih potovanj uživati skupno z nekim drugim bitjem, ki mi je za zdaj popolnoma neznano.

Bomo ga seveda obiskovali. V domovini nima niti sorodnikov niti znancev; prvega prijatelja rojaka je našel v meni. Upa, da se sprijatelji s celo našo rodbino in da mu bo ta nadomestovala njegovo. Veliko zanimanje kaže za vse, kar se tiče naših domačih razmer; bojim se, da si pred-očuje kak nedosežen ideal. Zamolčal sem mu

seveda te temne strani, o katerih me je poučilo tvoje poslednje pismo.

Poleg doktorja Volnega me bo spremljala brezdvomno še neka druga oseba. Ta ostane zdaj še moja skrivnost.

Obljubil sem ti v jednom prejšnjih pisem, da ti popišem enkrat svojo mlado Grkinjo. Toda to je zelo težka reč. Predočuj si mene bledega, prepadenega, — na pol mrtvega in pri moji postelji svežo, vitko devojko, cvečečo kakor pomladna cvetka, toda ne kakor naše marjetice in vijolice, ampak kakor smehljajoč, ognjen cvet granata; predočuj si jo v črnem jopiču z zlatimi okraski po robovih, z okroglo zlatotkano čepico, porinjeno koketno nekoliko na stran in držečo se le s težavo na svitlih, črnih laseh; predočuj si pod to egiptovsko nočjo nežno belo obličje z odsevom jutranje zarije na licih, z majhnim, finim noskom, s parom očij, iz katerih odseva vsa poezija Izhoda, predočuj si, da to krasno bitje ravna z materinsko skrbjo blazine pod mojo glavo, da vleče moj sleherni dihlej na uho, da otira kaplje mrzlega pota raz moje čelo; misli si konečno, da zvečer, ko se zapro moje oči, ko ležim

na postelji s smrtno barvo v obrazu, na videz brez življenja in brez zavesti, nakrat zagori na mojem čelu plamen njenih drobnih ustnic v brezkončnem razkošju — —.

Menim, da razumeš vse.

Moli, draga Jula, da ozdravim!

Tvoj Vladimir.

Ne bodem sledil vsem podrobnostim igre, katero je igral gospod Jestřab dobre volje in zahteval še več darov, predno je zaril v plen svoje pogubljive kremplje.

Ta igra je imela nemajhno podobnost z nedolžno zabavo, kakoršno si pripravi nasičena mačka na račun zmučene, smrtnega strahu se tresoče miši. Toda manjkalo je te mehke in gracijozne oglajenosti, katero je vdihnila večna pesniška narava tudi na to sliko svoje največje okrutnosti. Vse se je godilo po suhoparnem, odmerjenem načinu, in nežne žametaste poklone, odtegujoče se in pristopajoče tace so nadomestovali šablonski predlogi o začasnem ustavljenju eksekucijske izvršitve, o preložitvi dražbe, o njenem obnovljenju in tako dalje.

Toda jedna epizoda v tej igri je imela na sebi značaj te žametaste elegance, s katero je obdarila priroda mačkine tace, in ker se je vršila deloma v okviru mirnega življenja na deželi, se ne obotavljam, razodeti jo čitateljem.

To je bilo v dobi, ko je nekoč gospod Jestřab zopet stegnil po plenu tace v podobi zahteve za obnovljenje druge in poslednje prodaje predmetov, ki so lastnina gospoda Hrdličke. Čas te prodaje je bil zelo blizu, in tedaj je bilo videti, da se je upnik naveličal igre in da hoče končati zategnjeno pravdo.

Celo rodbino nahajamo zbrano v salonu, ki je izgubil značaj nepristopnosti od onega časa, ko ga je onečastila drzna eksekutorjeva roka in kar so se rdeli mogočni sodnijski pečati kakor znamenja sramote na različnih delih njegove oprave. Celó gospa Hrdličkova je spoznala, kako bi bilo smešno zapirati pred rodbino onečaščno svetišče, katerega najtajnejše podrobnosti so bile natanko opisane in ocenjene v sramotilnem sodnem zapisniku.

Sedeli so tedaj skupaj v obupni brezdelici, in na vseh so se že precej poznali

znaki te mačje igre, o kateri sem podal poprej površno sliko. Dà, suknja in hlače mladega Jaroslava so kazale tu in tam nasledke ostrih krempljev. Gospod Hrdlička je gledal z globoko bolestjo, da njegova gospa ne ravna več tako skrbno kakor popreje srebrnih nitk, vijočih se goščeje med lasmi, katerim je posodil gavran svojo barvo, pod gubami obnošene čepice, da aristokratski duh bolj in bolj gine iz nje, da se njega postava bolj grbanči, da se mehčajo dan za dnevom njene, prej trdne, gospodske lastnosti. Z bolestjo je tudi opazoval, da se Irenino obličje ne reši nekih oblakov, ki so bili na škodo njenim krasnim potezam, dobivajočim neko ostrost, in le tedaj obsijejo žarki upanja in sreče njeno sklonjeno čelo, kadar sedeva pri zarubljenem klavirju in ko tekajo njeni nežni, beli prsti po zarumenelih tipkah, vabeči iz njih tajnostne »Odmeve srečnih dob.«

V tem izvoljenem času se je pokazal nenadno med vrati salona gospod Jestřab. A vsa njegova prikazen je naznanjala, da danes ne prinaša novega ponižanja, ampak palmovo vejico miru.

Ko se je pred njim razpršila vsa rodbina razun očeta, se je vsedel poleg svoje žrtve ter naznanil po kratkem uvodu namen svojega dohoda.

»Dobro veste,« je rekel »gospod inšpektor, da je poslednja dražba vaše oprave že popolnoma blizu. Brezdvomno veste tudi, da se na taki dražbi prodaja globoko pod ceno, da se najde navadno človek, ki kupi dragoceno opravo skoraj zastonj. Na vsak način pretrpite pri ti prodaji znatno škodo — o senzaciji pri sosedih in drugih neprijetnostih niti ne govorim«.

Gospod Hrdlička se je stresel in s tem pokazal, da se mu zde nasledki dražbe še mnogo groznejši nego mu jih morejo popisati besede gospoda Jestřaba.

»Vendar ne gojim na nikak način misli, da bi vas oškodoval ali celo uničil,« je nadaljeval upnik. »Narobe! Kljub vsem prevaram, ki so me doletele od vaše strani, hranim do vas in do vaše rodbine prijateljsko zavest. Na vsak način morete priznati, da sem kazal zelo veliko popustljivost in da bi bil malokak upnik vtaknil potegnjeni meč tlikokrat nazaj v nožnico —«.

Dolžniku je prišlo nehote na misel, kako je bilo, ko je posetil dra. Zamotala.

»Kratko, hočem vam napraviti načrt, po katerem bi se mogli ne samo začasno, ampak za vedno rešiti iz stiske, v katero ste zabredli ali po kakem nesrečnem slučaju ali po nepoznanju — oprostite mi, da naravnost govorim — po nepoznanju življenja in razmer. Pri volji sem, sam urediti vse vaše razmere. Toda k temu bi bilo pred vsem treba, da bi odložili ves stud do mene in se mi izročili popolnoma, brez pridržkov, kakor svojemu bratu«.

Po nekakem temnem nagonu gnan je odmaknil pri poslednjih besedah gospod inšpektor svoj stol od stola samozvanega svojega protektorja.

Toda ta se ni menil za nebratovsko dejanje in je nadaljeval: »Sicer vam prihranim mogoče tudi neprijetno izpoved. Natanko sem pogledal za kulise vašega domačega življenja. Vem, da je vaš jedini dohodek revna pokojnina, ki komaj zadostuje, da se preživi tako velika rodbina. Ko bi ostalo vse tako, kakor je zdaj, bi morali brezdvomno utoniti. Poslušajte torej moj

svet: pripravljen sem, ne samo odstraniti grozno dražbo, ampak tudi skleniti z vami premirje za toliko časa, da si z mojo pomočjo uredite denarne razmere. Predočite si, da izginejo vsi ti pečati raz vašo opravo, da ne bodo več motili glasni koraki sodnijskega sluge vašega miru in da vas celo leto nič ne nadleguje prisotnost človeka, ki se imenuje Jestřab«.

Gospod Hrdlička se je z zjasnjenim pogledom ozrl v praznino med stoloma, kakor bi videl tam davno izgubljeni raj.

»Pristaviva k temu, da bi vam ta Jestřab pred svojim slovesom poleg vsega tega ponudil še malo posojilo, da bi mogli opraviti najnujnejše potrebe«.

Dolžnikove oči so se zaiskrile.

»Toda ne mislite, da bi ta Jestřab pri vsi dobrosrčnosti pozabil na samega sebe.

Z onimi pečati bi ne izginila tudi pravica zastavljenja z vašega pohištva; tudi polovico pokojnine bi vtikal še dalje on v svoj žep in vse pravice priborjenih eksekucij bi mu ostale nedotaknjene. Vendar bi se trudil, svoje zahteve polagoma krotiti, oziraje se pri tem kolikor mogoče na to, da

se vi pošteno živite. To bi pa omogočil s tem, da bi vam preskrbel nove dohodke, ki bi s pokojnino vred zadostovali, da se rod-bina preživi. Seveda s pogojem, da bi odlo-žili na stran vse predsodke —«.

»Motite se«, ga je ustavil Hrdlička, »nimam nikakih predsodkov. Vsaka poštena pomoč mi je dobro došla«.

»Tem boljše. Našel sem že mesto za vas, — to mesto seveda ne prinaša posebno velikih dohodkov, toda je mirno in kakor nalašč ustvarjeno za vas«.

Na obrazu gospoda Hrdličke se je ka-zala napetost blage nadeje.

»Jeden mojih znancev je prodajalec loterijskih srečk. Vsled obilega dela potre-buje človeka, ki bi prejemal in zapisoval stave, izdajal loterijske listke in sestavljal potrebne izkaze.«

Z obraza gospoda Hrdličke je izginil izraz blagega pričakovanja, kakor bi bil izmit z gobo.

Njegova pobitost je bila tako očitna, da je gospod Jestřab hitro dodal: »To mesto bi bilo seveda le začasno, dokler bi vam ne dobil boljšega. — Poleg tega imam še drug

načrt. Nekoliko ste lahko pogledali v moje domače življenje. Upam, da ni napravilo na vas nepovoljnega vtisa. Sem sicer vdovec, toda moja uzorna gospodinja, daljna sorodnica, varuje v mojem stanovanju tako natančen red in snago, kakor je bil v hiši za časa drage, v mojem spominu večno živeče soproge. Ta mi je zapustila dve deteti, na kateri sem navezan z vsem svojim srcem. Ves moj trud je posvečen njiju dobri bodočnosti. Moja Rozina je sicer zelo dobra in čutapolna žena, toda ne more, deloma vsled preobilega gospodinjskega posla, deloma vsled svoje zunanje, priproste izobrazbe, dati take družbinske olike, s kakoršno bi jaz rad obdaroval ljubčka svojega srca. Zato sem se odločil, da jima najamem vzgojevalko.

Gospod Jestřab je umolknil; očividno je pričakoval, da pojde gospod Hrdlička kar tako v nastavljeno mrežo. Toda ta si je v zadregi poigraval s poročnim prstanom, ki je do sedaj srečno ušel eksekuciji. Gospod Jestřab je jezno opazoval to igro.

»Moje zahteve niso prenapete. Zahtevam trohico francoščine, klavirja, finejših ženskih

del. Čez nekaj dnij se preselim z deteti na gradič, kateri sem si kupil v razkošni, veseli pokrajini, in tam ostanem četrť leta na zdravem kmečkem zraku, oddaljen od mestnega hrupa. Vzgojevalka bi šla z nami. Prebivala bi z Rozino in z deteti v isti sobi, kjer bi mogla razdeliti po svojem prepričanju čas za poučevanje detet, za svoja dela in za zabavo. Dajal bi ji za to popolno hrano in stanovanje in poleg tega še mesečno plačo.

Govornik je vnovič umolknil, toda tudi zdaj ni opustil raztreseni poslušalec igre s prstanom. Gospod Jestřab je v duši prisegal, da potegne to igračo pri prvi priložnosti s svojo roko s prsta gospoda Hrdlička, če bi imel zaradi tega jedinega izgubiti vse pridobljene pravice.

»Prišlo mi je na misel«, je govoril s temnim, skoro jeznim glasom, »da bi bila za ta posel zelo pripravna vaša gospodična hči, to je mlajša; kar sem mogel površno videti na nji, mi priča, da je zelo izobrazena in finega ukusa; tedaj si tudi domnevam, da bi bila izvrstna vzgojevalka za moja ljubčka. Jeden člen vaše rodbine bi

bil preskrbljen in z mesečno plačo bi lahko plačeval obresti, mogoče tudi polagoma kapital. Seveda bi ji na plači odtrgaval toliko, kolikor bi porabila na toaletnih malenkostih. Zraven bi se okrepčala na svežem zraku, katerega je že tako dolgo pogrešala. Seveda, če ne bo delala k temu ovire moja priprosta suknja in enakomernost domačega življenja, v katero potrata in blesk nimata pristopa«. Poslednje besede niso bile govorne brez perečega sarkazma.

Gospod Hrdlička je pogledal od strani bolj plaho na svojega soseda. Ker ni opazil v njegovem obrazu nič posebnega, je rekel omahljivo: »Priznavam vašo dobrohotnost in naklonjenost do nas, toda dovolite, da s tem pregovorim najprej s hčerjo in soprogo«.

»To se razume samo po sebi«, je odgovoril gospod Jestřab razveseljen. »Jutri pridem po odgovor. Jutri se dražba še lahko ustavi. Povedal sem vam pogoje, pod katerimi se more poravnati najina neprijetna zadeva na način, ki zadovolji oba. Premislite torej pametno«.

Po Jestřabovem odhodu je gospod Hrdlička še nekaj časa premišljeval, ali naj

razodene te predloge rodbini, ali naj odloči o vsem kar sam. Odločil se je za prvo.

Gospa Hrdličkova je vzplamtela pri tem zopet enkrat v bivšem aristokratskem ognju. Karala je moža, zakaj ni pokazal temu drznemu nestvoru po prvih besedah vrat, in proglasila, da to ni niti vredno premišljevanja. Vstopiti v službo k temu surovežu in oderuhu, uničiti neomadeževano dobro ime rodbine!

Toda Julija ni bila teh nazorov. Odvrnila je, da je že premišljala, da bi si poiskala mesto vzgojevalke, in rodbino nekoliko potolažila z besedami, da tako mesto ni tako nečastno in da se ga more vsak čas rešiti, če bi ji ne bilo mogoče ostati.

Po noči se je tudi precej ohladil ogenj gospe Hrdličkove, in čez tri dni se je že peljala Julija skozi mestna vrata v kočiji gospoda Jestřaba.

Ta kočija je imela, kakor vse, kar je bilo v zvezi z gospodom Jestřabom, precej zanimivo zgodovino. Kupil jo je namreč naš plemeniti prijatelj na eksekucijski dražbi iz ostaline lahkomiselnega mladeniča, ki je zavrnil svoj dedni del v demantih, ki so

razsvetljevali noč raznih črnih las in so tekmovali marsikakim krasnim, ognjenim očesom, in ki je konečno, vračaje se na dom s prazno listnico in brez ljubice iz toplic, končal v ti kočiji s svincem svoje romantično življenje.

Toda zdaj je tvorila kočija okvir vesele slike. V nji je sedel gospod Jestřab, pestovaje na kolenih svojo vitko plavolaso hčerko, in poleg njega je pestovala gospodična Hrdličkova drugega Jestřaba, ki se je takoj, ko sta prišla vkup, ž njo zelo sprijaznil. Oči te lepe skupine so bile vprte v širno pokrajino, ki se je razprostirala okoli njih v zarji letnega solnea, ki je igrala na nji kakor svit zadovoljnosti na obrazu dozorele krasne žene. Ta smehljaj je jedini predmet, ki budi nekaljeno veselje v naši duši. Pri pogledu na devojko in na pomladno cvetje se nam vžgá v srcu nemirno hrepenenje; smehljaj veneče žene in jesenske okolice budi v nas melanholijo, spomine na prešlo krasoto.

Zlato morje klasja je delalo majhne valove, iznad katerih so se kazali tu in tam drugobarvni odsevi plavie in maku, teh zna-

čajnih poletnih cvetlic, gledajočih med svet z žarečim, veselim očesom.

Celo Rozina, sedeča na kozlu poleg kočijaža, se je obračala na desno in na levo, in solnčni svit je dajal njenemu belemu obrazu in mrtvemu očesu izraz življenja in radosti.

Dolina, v kateri se je dvigal v ozračje vrh švicarskega gradu Jestřabovega, ki je stal med gostim sadnim drevjem v sosedstvu starega mlina in skupine skromnih vaških bivališč, je bila zelo lepa. Njeno dno je bilo napolnjeno z gostimi sadnimi vrsti, na straneh se je črnilo iglasto drevje in so se belile breze, in skozi presék, v katerem si je poiskala majhna reka pot v širni božji svet, se je odpiral pogled na oddelek nekega bližnjega pogorja.

* * *

Življenje naše družbe v mirni zeleni dolini je bilo popolnoma idilično. Gospod Jestřab je bil popolnoma kakor kak Gessnerov junak. Posedal je v širokem slamniku na bregu reke in opazoval dalje bežeče valove čiste vode, ko se je vračal proti večeru

domov, bi ga bil imel lahko za nedolžnega profesorja jezikoslovja, ki se mudi na počitnicah.

Nekoliko dnij mu je zadostovalo to, potem si je pa izmislil drugo zabavo. Dal je postaviti neke kole v potok, ki se je vil mimo njegovega gradu k sosednemu mlinu; nasledek je bil boljši nego je gospod Jestřab pričakoval; mlinar je poruval s svojimi pomočniki po burnem prepiru z Jestřabom te kole iz vode. K dvorišču drugega soseda je dal postaviti neki zid, in tu je prisilil kmet s hudimi grožnjami zidarja k begu. Pri okrajni sodniji je vložil gospod Jestřab tožbo vsled motenja posesti, in kmalu je prišla na mesto preiskovalna komisija, pri kateri je poslušal krvolok z očividnim veseljem jezne odgovore in napade obeh kmetov in pa besede advokata, ki je govoril kot Jestřabov osebni prijatelj in se je potem peljal domov skupaj z njim; kratkočasila sta se s pogovori o dijaških letih.

Taka je bila Jestřabova zabava izven doma. V domačem življenju se je pa kazal zelo milega. Z živim zanimanjem je sledil

napredku svojih otrok pod pokroviteljstvom mlade vzgojevalke, in zvečer se je le težko ločil od svojih angeljčkov, ki sta mu čisto zaspala v naročju. Julija, katere dolžnost je bila, spraviti deteti v posteljo, je morala sedeti še dolgo časa sama z nežnim očetom. Rozina ni jedla nikdar z rodbino; bila je obsojena v kuhinjo, kjer je sedela sključena pozno v noč pri omreženem oknu in opazovala z nepremičnim očesom srebrni obroč, ki je zlival svojo blede, melanholično svitlobo po gozdih na straneh doline.

Gospodična vzgojevalka ni imela mnogo občutka za vablјivost teh poznih večerov, ko je gospod Jestřab, poigravaje si s kodri sinčka, dremajočega v njegovem naročju, pričel dobivati dobro voljo, ki je rastla v enakem razmerju, v kakoršnjem se je manjšala rudeča tekočina v visoki steklenici sredi mize. Zastonj je prigovarjal gospod Jestřab devojki, naj opusti svoje neprijateljstvo do vina, zastonj se je trudil, zvbati smehlјaj prave veselosti na njene ustnice: ostala je hladna, premagovala se je in porabila prvo priliko, ki ji je bila dana, v to, da mu je

mogla voščiti lahko noč in se oddaljiti z deti iz jedilnice.

Zato ji je bilo zelo ljubo, kadar je mogla peljati svoja poverjenca popoldne čez meje Jestřabovega gradu kam na polje ali v gozd, zlasti če je mogla stopiti na stožčati hrib, na kojega teme jo je močno vabila stara, zapuščena cerkev, nudeča s praga, poraslega z mahom, krasen razgled po okolici. Tu je sedela po več ur skupaj, zatapljajoča se v tisočero spominov, vznášajoča se visoko nad rane in bedo vsakdanjega življenja. Nad njo so ščebetali ptiči v zadovoljnosti, od spodaj se je čulo iz gozda klicanje kukavice in včasih je zabrenčala žuželka okoli njenega sanjajočega čela. Tudi njena poverjenca sta ljubila to samoto. Zdelo se jima je, da je tu njuna vzgojevalka mnogo prijaznejša in veselejša, kakor tam doli pod ono švicarsko streho. Tu so imele njene pripovedke mnogo bolj živo in izvirno barvo, in videti je bilo, da jih poslušša cela okolica: vrhovi dreves šumé skrivnostno pesem, okroglo, barvano cerkveno okno se sveti na solneu kakor ogromna krogla, in dolgonoga

kobilica gleda pomenljivo z rudečim očesom iz suhe trave.

Konec naše idile je naslednji: dobra volja gospoda Jestřaba se je začela nakrat spreminjati v nedostojnost, ki je rastla s pasivnim odporom Julije proti njegovim večernim poskusom, da bi jo razvnel s svojim vinom in svojo zgovornostjo k veselejšemu življenju.

Nekoč je čutil gospod Jestřab, ko je bila Julija zopet nasprotovala z vsemi močmi njegovi rastoči laskavosti, po njenem odhodu veliko razburjenost. Nemirno je hodil sem ter tja po sobi, privoščil si zoper navado še drugo steklenico, izpraznil jo v trenutku, zapustil obednico in odšel na dvorišče.

Zunaj je izvrševala mesečna svitloba prave čudeže. Videti je bilo, kakor da leži na vsem prozorna, srebrna megla, lahek srebrn dih, kaleč le malo obraze bližnjih predmetov. Pred kratkim časom je opazoval gospod Jestřab to dvorišče v popolnem dnevnem svitu; zdaj se je razprostiral pred njegovimi očmi prav tako natančno, toda v ti nenavadni svitlobi popolnoma nov in predrugačen. Gospoda Jestřaba so motile mnoge

podrobnosti, za katere bi se med dnevom gotovo ne bil zmenil. Videl je krasno obrob-ljeno senco drevesnega vrha na belih tleh; čudil se je romantičnemu pogledu lesenega balkona bolj v ozadju, kojega slabo rez-barsko delo se mu je videlo mnogo lepše nego po dnevu; zdelo se mu je, da bi ne mogel noben pesnik izbrati lepšega prizo-rišča za ljubkovanje, kakor je ta priprost balkon, toneč v gostem vencu trt.

Gospod Jestřab je odkorakal v oni del vrta, s katerega je bilo videti v žareče okno na strani balkonu. To okno je držalo k osameli spalnici mlade vzgojevalke. Sprehajal se je po poluporaslih stezicah vrta, trgal kakor sanjav mladenič bele rože, pri-tiskal jih na goreče ustnice in trgal njih mehke, nedolžne lističe. Pri tem ni odtegnil pogleda od razsvitljenega okna. Bil je grozno razburjen. Čelo se mu je hotelo razleteti, oko se mu je zagrinjalo v rudečkasto meglo, v ušesih mu je šumelo kakor daljno kipenje morja. Nahajal se je kakor slabotna igrača v rokah onega močnega nagona, ki strmo-glavi človeka v najostudnejšo globočino nesramnosti in ga tudi dviga v jasne višave

poezije. In vse je netilo v njegovih prsih ogenj: topli vzduh, sladki dih spečih cvetov, čarobna mesečna igra po okolici.

V oknu na balkonu se je pokazal obris vitkega telesa, in takoj na to je padla zavesa. Toda pomanjšana svitloba je pričala, da je voščila mlada vzgojevateljka lahko noč samo mesecu, ki je mogoče gledal preveč brezobzirno v njeno sobico.

Ko ta svitloba ni ugasnila, se je napotil gospod Jestřab konečno proti balkonu. Preperele stopnice so se oglasile pod njegovo nogo. Pri tem glasu se je gospod Jestřab prestrašen ustavil in pridrževal sapo. Nekaj časa je stal nepremično, kakor vitez, ki je okamenel pri prvem koraku v zakleti grad. Toda ko se ni oglasilo nič sumnega, je korakal previdno naprej.

Pred oknom se je ustavil. Nehoté se je uklonilo njegovo koleno na tla, roka se je prijela odprte zunanje oknice; s težavo je zadrževal vročo, težko sapo.

Skozi prazen prostorček med zaveso in zidom je pogledal naravnost na posteljo mlade vzgojevateljke. Videl je odgrnjeno odejo, bele rjuhe kakor sneg, in na njih pol

ležečo, pol sedečo postavo devojke, v snežnobelem nočnem oblačilu. To je bila slika največje krasote. Gospoda Jestřaba je razvnela ta mrzlotna, angeljska belota. Sledil je po gubah tega snega sleherni obris mladega, cvetočega telesa popolnoma doli do aristokratskih nožic, obutih v belih čeveljčkih z belimi rožicami. Pogledal je na te rožice, kakor bi jih hotel raztrgati kot nedolžne bele rože v vrtu. In potem se je vrnil, nasičen pogleda na zobato obrobljeno oblačilo in na nogo z nogavico, na pol sezuto, na snežnate rame, na ljubko rudeča lica, na sanjave oči, ki so poželjivo prebirale vrste nekega pisma, katero je držala v roki.

V tem je odložila pismo in prekrižala roke na vzglavju pod glavo. Njeno telo, lahko ležeče na postelji, se je kazalo nepoklicanemu gledalcu v popolni krasoti, valovita prsa so se dvigala pod snežnobelim oblačilom in viseča nožica, dotikajoča se s prsti tal, je povzdignila zapeljivost — sicer le za ped — toda ta ped je odločila vse...

Gospod Jestřab je potegnil ključ iz žepa, odprl zaklenjena vrata sobice in vstopivši tiho zopet za seboj zaprl.

Prestrašena je skočila devojka iz postelje. Lahek krik se je čul iz njenih ust.

Gospod Jestřab se ji je približeval s stegnjeno roko, govoreč nerazumljive besede.

»Kaj hočete tukaj?« je vprašala prestrašena devojka ter se umaknila za stol, kakor bi se hotela izza njega braniti.

»Prišel sem vam voščiti lahko noč«, je odvrnil gospod Jestřab, ki je dobil zopet glas in predrznost, »in si izprosit od vas poljub!«

»Proč od tu, gospod! Proč — proč! Drugače pokličem na pomoč!« je viknila devojka plamtečih lic in pol razjarjenega, pol boječega pogleda.

»Kako ste otročja!« jo je miril gospod Jestřab. »Saj vam ne storim nič hudega. Le vaša krasota me je privedla k temu koraku. Ne morem stati kakor vihrav mladenič pod vašim oknom s kitaro v roki. — Moja kri je bolj vroča — spametujte se vendar! saj hočem le vašo srečo.«

Toda devojka je že kriknila na pomoč. Gospod Jestřab jo je hotel zgrabiti v na-

ročje, toda pri tem je vrgel svečnik na tla. V sobi se je razprostrla črna tema.

Zdaj je nastal boj v temi. Napadalec je grabil med grožnjami in obljubami po krasnem telesu, ki je plavalo tako natanko pred njegovimi dušnimi očmi, ali pa objemal le temni, prazni zrak. Konečno so se zarili njegovi prsti v oblačilo na rami — ali nakrat se je vrinila tu svetloba v sobo, nekdo je stresel vrata, in razbito steklo vrat se je potočilo pred noge gospodu Jestřabu, med vlomljenimi vrati se je pa prikazalo obličje Rozine, blede kakor smrt, vendar nikakor brez življenja! Oči so prožile pušice in na obrazu se ji je čital gnjev in zaničevanje.

»Ha, stari jastreb — se li ne zadovoljuješ z jedno golobico? Vrag! Satan!« je zasikala.

Julija, koje ramo je bil gospod Jestřab prestrašen spustil, je odskočila na mizico poleg postelje, in predno se je neprijatelj spametoval, je že izginila mimo blazne Rozine iz sobe. Prespala je noč pri otrocih. Ko pa je prva zarija obsvetila cerkvico vrh hriba, je pobrala skromno število svojih stvari in zapustila idilično življenje na deželi.

Gospod Jestřab se je čez noč popolnoma spametoval in se odpeljal proti večeru prihodnjega dne v mesto, da popolnoma konča neprijetno pravdo contra Hrdlička.

Gospodu Hrdlički se je ponudila zelo srečna priložnost k temu, da založi denar, ki ga mu je posodil njegov dobrotni upnik.

Srečal je preskrbovalca služb, in ta ga je vstavil z vprašanjem, zakaj se tako dolgo nič ne pokaže v kavarni. Izgovoril je nadejo, da ne morda vsled one nesrečne igre? »Obžaloval sem zelo vašo nesrečo; postal ste kakor že mnogi drugi iz našega kroga žrtev igralske strasti tajnikove. Od tega časa sem spoznal tudi druge grde strani tega gospoda; zagotavljam vas, da bi ga jaz na mestu poljskega grofa odpustil iz službe. Pogledal sem nekoliko globokeje v njegove karte; pravim vam, da on ljudi dere. Svojemu gospodu nabira uradnike, toda nikakor vsled zmožnosti in postrežljivosti, ampak iz nekega višjega namena. Aspiranti si morajo namreč službe kupiti. Na ta način je prodal že celo vrsto mest; samo dve oskrbniški

ima še. Za nekaj dnij pride grof, da potrdi dogovore, in potem zgrabi tajnik kupno ceno.«

Dasi je bilo oskrbniško mesto za gospoda Hrdličko zelo vabljivo, se ga ni dotaknil niti z besedo. Nepošteno se mu je zdelo, da bi pomagal tajniku k nepostavnemu dobičku.

Toda na poti proti domu je že obžaloval svoje molčanje. Ko pa se je hitro na to vrnila Julija in pripovedovala s solzami v očeh tragični konec idiličnega življenja, se je odločil gospod Hrdlička, da kupi službo. Vedel je, da bo gospod Jestřab zdaj zopet nadaljeval ustavljeno igro.

Na srečo je imel tajnik jedno oskrbniško mesto še neoddano in je obljubil, da bo predlagal grofu gospoda Hrdličko, ko mu je naznanil, da hoče ta pozneje izkazati hvaležnost z znatno denarno svoto.

Nekaj dnij pozneje je peljal tajnik svojega priporočenca v hôtél, kjer je stanoval grof. Gospod Hrdlička je videl končno osebo, katero si je v mislih tolikokrat slikal in jo je že skoro zavrnil v kraljestvo sanj. Toda mimo omenjene brazde ni našel nikake podobnosti s sliko, kakoršno si je

predočeval v sanjah. Gospod grof je imel precej podobnosti s svojim tajnikom. Ta neprijetni gospod je naznanil Hrdlički, da ga sprejema v službo in da dobi čez deset dni na tem mestu več razjasnila.

Ko sta bila odpuščena, je stisnil srečni gospod Hrdlička tajniku v roko hvaležnost in letel na perutih radosti, katere že davno ni občutil, proti domu. Zdaj naj gospod Jestřab le prodaja! Najraje bi bil pustil še danes vse v njegovih krempljih in z veselim srcem zapustil mesto in deželo, kjer se je ponižal do pisarja v loterijski kolekturi.

Sedaj je bila radost gospoda Hrdličke velikanska. Saj to ni bilo samo tolažilno jabolko, kakoršnih je oče toliko kazal svoji rodbini; sedaj se je vtelesila sanjava nadeja v resnično službo, z resnično plačo in z določenim obrokom nastopa. Ni treba opomniti, da je ta prememba razmer zelo oslabila učinek poslednje rane, katero je zasekal razjarjeni gospod Jestřab, ki je dosegel zopet eksekucijsko dražbo. Dneve do te je bilo lahko na prstih sešteti. Drugače bi bili videli za dražbo le globoko, temno, nedogledno propast, zdaj so gledali tamkaj novo

življenje — seveda življenje v prognanstvu — toda kaj je bilo razun prognanstva boljše za te ljudi, za katere so cveteli v domovini le grenki spomini?!

Določenega dne — to je bil ob enem tudi dan, ko se je vršila eksekucijska dražba — je hitel gospod Hrdlička v hôtel, da mu grof natančnejše razjasni položaj.

Ko je vprašal po grofu, je zmajal vratar z glavo in se glasno zasmeljal: »Haha — gospod grof! Ta se je blagovolil drugam preseliti. Prebiva v lepi in prostrani palači, ki ima le nekoliko premajhne sobe in nad potrebo mrež v oknih.«

»Kaj pravite?« je zaklical gospod Hrdlička ves prestrašen.

»Aj, kaj pravim? da imajo v ječi vso to lepo družbo: gospoda grofa, njegovega tajnika, posredovalca služb in kakor so se še ti ptički imenovali. Ustavili so njihovo rokodelstvo ter jih preskrbeli s ključavnico, da bi ne mogli še naprej krasti poštenim ljudem denarja iz žepa. Zdi se mi, da jim je ostalo v krempljih tudi nekaj vašega perja.«

Gospod Hrdlička ni mogel, ni hotel verjeti. Stoprav, ko mu je vratar upodobil najnatančneje in mu pokazal v novinah popis, kako so bili zasačeni pri goljufiji, ko so tudi ostali služabniki potrdili vratarjevo pripovedovanje, se je prepričal, da je postal žrtev pravih vlačugarjev.

Poparjen je odšel. Tedaj so izginili, za vedno izginili z Mazurjevim pokanjem tudi sneženi gozdovi. Ostane v Jestřabovih krempljih, v njih dokrvavi. Truditi se bo moral dan za dnevom, da preživi rodbino, ki mu bo to in to očitala. Padal bode globokeje in globokeje. Glej, tudi mesto v kolekturi je popustil; Bog ve, kje se bode moral jutri truditi za košček kruha?

Poslednji denar so mu spravili ti potepuhi iz žepa; danes zjutraj si je izprosil poslednji hčerin prihranek za priprave na pot. Koliko časa mu bo zadostoval ta denar za nasičenje svojih ljubljencev? kaj postane iz njih? Okoli in okoli beda, sramota, poguba...

V tem se je dotaknil nekdo njegove rame. Pred seboj je opazil znanega človeka z velikimi medenimi gumbi. »Pojdite z menoj. Tukaj bi napravilo to občno razburjenost.«

»Kaj hočete?« je vprašal gospod Hrdlička sodnijskega slugo, ki ga je vlekel seboj.

»Malenkost. Takozvano poulično ali žepno zarubljenje. Prosim, dovolite, da se prepričamo, če imate mogoče kake vrednostne predmete pri sebi.«

Gospod Hrdlička se ni nič upiral. Gospod Jestřab mu je snel najprvo s prsta prstan, kateremu je slovesno prisegel maščevanje. Potem so mu vzeli iz žepa različne malenkosti in listnico s poslednjimi novci, katere mu je posodila Julija.

Gospod Hrdlička je prosil upnika, naj mu pusti majhen del izmed njih. Po priprošnji sodnijskega sluga se je to zgodilo.

Ko sta ga zapustila sodnijski sluga in upnik, je korakal obrani dolžnik obupno dalje. V glavi mu je šumelo tako čudno, in včasih je bilo med tem šumom čuti kakor z daljave melodijo svetovečerne sklopnice. Pri prodajalnici puškarja se je ustavil. Šel je notri in se čez nekaj časa vrnil, nekaj pod suknjo skrivaje. Poklical je izvožčka in se dal zapeljati v najbližnji hôtel. Tam si je

najel sobico in si naročil steklenico črnega vina. Ko so mu jo prinesli, je zasukal ključ v vratih.

Pri Hrdlički se je vršila eksekucijska dražba.

Rodbinski salon je doživel ta dan hudo pokoro. Napolnjen je bil s tolpo dobičkaželjnih ljudi, med katerimi se je čul zadrt glas sodnijskega klicarja.

Med kupom ljudi, ki so kupovali, se je premikal mlad človek v priprosti popotni obleki. Njegovo obličje je bilo sicer resno in plemenito, vendar se mu ni prilegala redka brezbarvna polna brada. Ta človek je drago plačeval, s posebno strastjo se je pogajal za nekatere predmete, zlasti za različne slike in kose ženske toalete.

Le dve oči ste opazovali bolj natanko to tujčevo vedenje. Bile so to s solzami napolnjene oči Jaroslava, ki se je poslavljal z boleznimi vzdihmi od predmetov, ki so mu vzbujali spomine na blaženo mladost in so prehajali sedaj v tuje roke. Vselej si je nekoliko oddahnil, če je prišel kak predmet v

roke tega bledobradatega tujca — saj ta ni bil njemu tuj — to je bil dober, star znanec s Supova.

Ko je bila dražba končana, je pristopil Jaroslav k popotnemu človeku ter ga vprašal, dostojno stegujé proti njemu desnico: »Ah, gospod učitelj, kako ste prišli sem?«

»Ah, škoda, prevelika škoda, da nisem prišel preje«, je odvrnil ta, »da nisem imel niti sumnje o tem, kaj se bode godilo.«

»In kaj storite s temi predmeti?«

»Kaj naj stòrim ž njimi? Tu jih pustim. Saj sem se edino iz tega namena prerival med Izraelovimi sinovi. Nisem mogel prenesti misli, da bi onečastila tuja roka te predmete, ki me spominjajo na srečnejšo dobo.«

»Ah, kako ste dobri, gospod učitelj!« je zašepetal Jaroslav in odšel v sosedno sobo, kjer je bila zbrana med dražbo cela rodbina.

Supovski učitelj je stal v zadregi sredi salona, zdaj praznega, ob pestrem kupu predmetov, katere je kupil.

Za nekaj trenutkov je prišla iz sosednje sobe Irena s snežnobelim obličjem, v črnem

oblačilu. Bila je neizmerno krasna. Obličje gospoda učitelja je zagorelo v brezbarvnem okviru z najživejšo rudečico.

Gospodična Irena se je poklonila, uprla oči v zarudelega moža in rekla z raztrganim glasom: »Hvala, gospod učitelj, da ste prišli iz daljave opazovat našo nesrečo. Jaroslav mi je povedal, da hočete pustiti te predmete tukaj. Občudujemo vašo velikodušnost, toda vaše ponudbe ne moremo sprejeti. Nikdo nam ne sme ponujati miloščine. Vzemite vse te reči seboj, plačali ste jih dovolj drago; mi jih ne potrebujemo.«

Poklonila se je in izginila zopet v sosednji sobi. Gotovo bi bila težko odbila ponudbo, da je pogledala pred odhodom njegov obraz. In mogoče bi bila ravnala ž njim popolnoma drugače, da je sumila, da stoji pred njo ideal njenih krasnih sanj, neznani darovalec krasnih vencev, skladatelj polke mazurke . . . .

Kmalu na to je bil salon popolnoma prazen.

Čez nekaj časa so se oglasili na hodniku koraki. Potem je potegnila nežna roka za zvonec. Toda tudi ta zvonec ni odšel občni

pogubi. Oglušil je. Prihajalec je potrkal nekolikokrat na vrata, odprl jih in pogledal notri. Zagorelo možko obličje v okviru črnih las in brade. Potem se je pokazal ves med vrati — visoka, krepka postava — in se oziral začudeno po prazni sobi.

Potrkal je na vrata sosedne sobe. Tu je našel, kar je iskal.

V praznem prostoru je stala kakor poslednja oáza v potopu stara postelj, in v ti postelji je počivalo na belem vzglavju z belimi rjuhami staro, žolto, vraskovito obličje v okviru snega, po katerem so igrali biseri diadema kakor ledene iskre. To je bil obraz — ne več umirajoče, ampak umrle kraljice.

In okoli umrle je stala skupina jokajočih oseb — vitek deček, obupana gospa in dve devojki, med katerima je spoznal prihajalec na prvi pogled ono, po kateri je tako vroče hrepenel.

Tako je našel doktor Volný rodbino, o kateri mu je toliko pripovedoval ubogi prijatelj v Carigradu.

Žalujoča rodbina ga je iznenadeno opazovala. Mislila je, da je prišel oče, ki se od jutra ni pokazal še nič doma.

Doktor Volný je stal pred njimi molčé. Ali jim je hotel naznaniti za jedno izgubo drugo, imel jim je povedati, da leži Vladimir tam doli pod vročo prstjo, pod temno cipreso? Ali jim je hotel povedati, da ima pooblastilo umirajočega, naj porabi vse svoje imetje, vse svoje moči, da vrne rodbini poprejšnjo čast? Ali je hotel naznaniti ti deklici, da bo prosil za njeno nežno roko? Ali je hotel povedati vsem, da je že kupil v krasni pogorski pokrajini gradič, kjer bo prebival s svojo Julijo, nedaleč od Supova, katerega znani stolpi se bodo videli zjutraj in zvečer, razsvitljeni od prvih in zadnjih solnčnih žarkov?

Drugo jutro je prišel v pisarno dra. Zamotala gospod Jestřab zelo razburjen in je pripovedoval s hlastnim glasom: »Ali veste novico, gospod? — Stari Hrdlička se je včeraj zvečer ustrelil. — Pri žepnem zarubljenju sem mu pustil še nekaj novcev — za te si je kupil revolver, najel si stanovanje »pri zlatem runu« in se tam ustrelil v srce. Pred tem dejanjem je še izpil stekle-

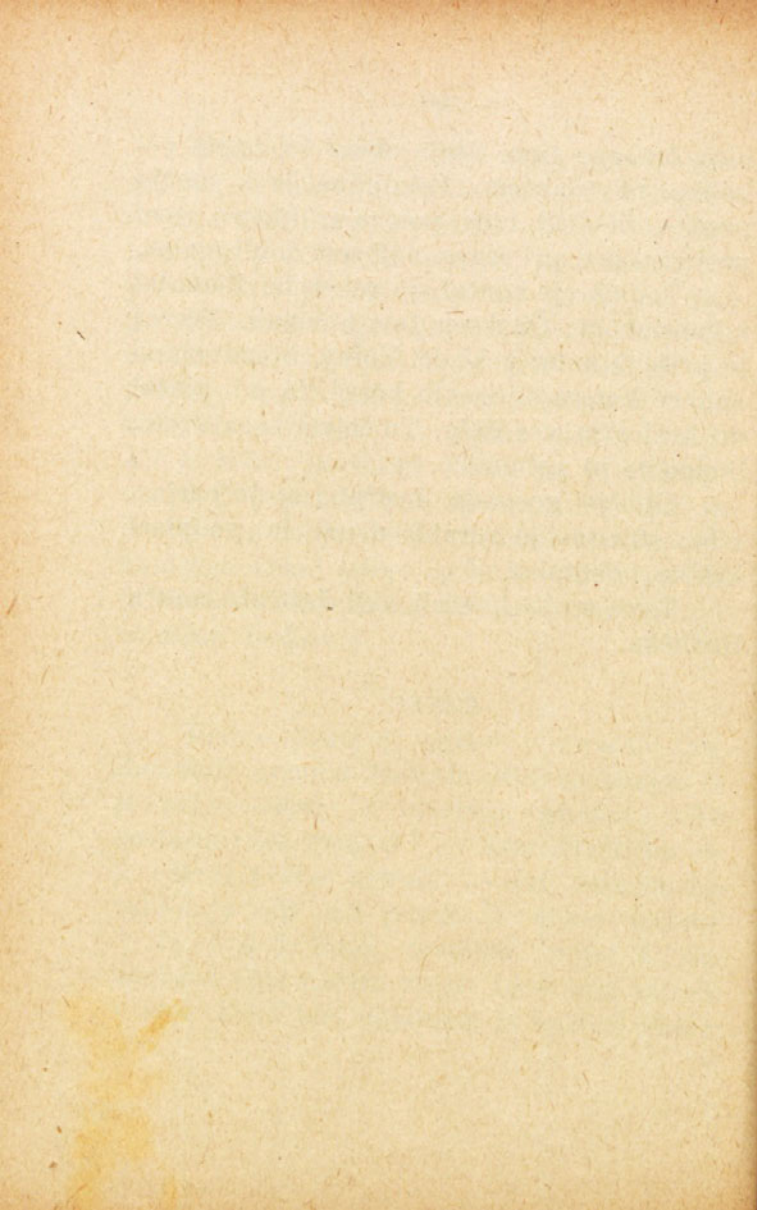
nico črnega vina. Moji otroci so zopet nekoliko na slabšem. Pokojnina je s smrtjo proč — in s to tudi polovica, katero sem prejemal jaz, pri razprodaji sem dobil malo«.

Toda ko je končal, je rekel dr. Zamotal z nasmehom: Čital sem že v novinah. Včeraj je prišel k meni neki dr. Volný, brezdvomno snubec katere njegovih hčerâ, in mi plačal do krajcarja ves dolg. Tu imate celo svoto. Podpišite to pobotnico.

Obličje gospoda Jestřaba se je razjasnilo; strastno je zgrabil denar in podpisal kratko pobotnico.

Tako so se končali akti Jestřab contra Hrdlička.

KONEC.

Prve skrbi.

Spisal Svatopluk Čech

Poslovenil

J. M. Frankovski.

Gospod Velimský je pozval gospico Bo-
řicko na kratko posvetovanje. Gospica
Bořicka se je ysedla s hladno zdržljivostjo
v naslanjač, kateri ji je bil ponudil. Vedela
je, da ni vprašal nje prve za svèt. Zapazila
je malo prej skozi okno svoje sobe, kako
se gospod Velimský sprehaja z gospodom
dekanom v živem razgovoru po kostanjevem
drevoredu, ki je vodil k dekanišču in v tej
dobi bil že pokrit z orumenelim listjem. Po-
godila je nakrat, da ni privabila oba gospoda
k skupnemu sprehodu le ugodnost te ceste,
katero sta premerila najmanj dvajsetkrat
od kraja do kónca, in da niso bile le poli-

tične zadeve, ki so povzročevale, da je gospod dekan pogostoma postajal, govorniški kretal z rokama in po zraku mahal s svojo palico. Seveda, gospod dekan je pa res poklican sodnik v dekliških zadevah! Treba si je najprej napolniti glavo z njegovimi starinskimi nazori in potem še le se na pol poslušne mnenje gospice odgojiteljice.

Gospod Velimský ni slutil, kaj se godi v duši razžaljene odgojiteljice. Njen obraz mu je bil zaprta knjiga. Kadarkoli je imel ž njo opraviti, je gledal na kak neživ predmet, kateri si je položil v ta namen kje v bližini, ali pa je sicer obrnil k njej svoje lice, pa svojih dolgih, bledih trepalnic ni dvigal toliko, da bi se moglo soditi o resničnem delovanju njegovih očíj. Po pravici se je lahko dvomilo, ali si je ustvaril gospod Velimský jasno podobo potez obraza gospice Bořicke tekom vseh let, v katerih mu je pomagala odgojevati njegovo jedino hčerko.

Ravnalo se je očividno o imenitni reči. Pred gospodom Velimským so ležale na pisni mizici — poleg poročnega prstana, kateri si je potegnul s prsta ter ga odlo-

čil za pribežališče svojih pogledov v nastajajočem pogovoru — prejemne in izdajne knjige, potem koledar in svinčnik na poli čistega papirja. Nekaj časa je gospod Velimský te reči molčé urejeval, potem prehodil zamišljen nekolikokrat sobo ter zopet sedel in podprl nalahkoma čelo z dlanjo.

Po teh mnogo obetajočih pripravah je dejal odgojiteljici: »Gospica, rad bi vas prosil sveta. Pojuteršnjem bo moji Jarmili petnajst let.«

Odgojiteljica je hladno molčala.

»Gotovo je že čas, da o tej reči skupno pregovoriva.«

Gospica je ustnici še bolje stisnila. No, le na dan s temi imenitnimi premembami v odgojevanju, ki so se porodile tam v rmenem listju med kostanji. Prav radovedna sem, kak načrt odgojevanja petnajstletnega dekleta je načrtal tam gospod dekan s svojo palico po zraku.

»Tokrat res ne vem«, je nadaljeval gospod Velimský, »s čim bi jo najbolje iznenadil. Dokler je bila mlajša, je bilo lahko. Otroci se vsega veselé. Še lani je kvišku skočila radosti, ko je zagledala ogromnega

bernardinskega psa, katerega sem ji pripeljal v dar. A letos sem res v zadregi«.

Obraz gospice je kazal, kako se je zmotila. Miš te rodeče gore je bil le dar za rojstni dan.

»Ah, s takimi rečmi ni treba, da bi si belili glavo,« je pravila. »Dekleta njene starosti še lahko iznenadimo s kakosibodi malenkostjo. Kupite ji karkoli. Kupite ji n. pr. lepo vezan molitvenik«. In lepo mi-mično nadarjenost je razodevala gospica s pobožnim pogledom, s katerim je spremljala svoj svèt.

Pa gospod Velimský ni opazil, da je s tem merila na dekana, in je dejal: »K čemu molitvenik v zlatu in žametu? Nisem prijatelj bliščeče pobožnosti. Morebiti kak lišp?«

»S tem počakajte na pozneje. Petnajstletnim očem se še ni treba radovati na tako dragem blišču.«

»No, kaj sodite o velikem globu s sestavo trabantov?«

Obraz gospice Bořicke je zasijal v prisrčnem smehu.

Gospod Velimský je menda slutil ta smeh. Malo je zardel in zaklical nestrpljivo:

»Vidite, gospica, da si ne vem pomagati. Svetujte sami nekaj.«

»Kupite ji čoln na ribnik v parku. Sanja o njem, kadarkoli hodite mimo.«

»Prav imate, kupim ji čoln.«

»Ali zbirko lepo vezanih pesnikov.«

»Kupim jih tudi.«

»Ali muselinov plašč. Ta je že davno njena tajna želja.«

»Lahko se ji izpolni.«

»Z vašim dovoljenjem pa zdaj končam vrsto svojih nasvetov, ker bojim se, da bi jih sprejeli vse skupaj. Mislim, da mora biti tako mlado dekle le z jednim teh darov več kot zadovoljno. Ne smete je preveč razvajati. Bojim se celo, da bi moja varovanka, zavoljo same ljubezni, s katero jo obsipate, ne zgubila smisla za očetovsko resnost in veljavo.«

Njene besede so bile nekamo trpke. Ali je morebiti zavidala malemu idolu tega resnega, veljavnega očeta, ali ji je prišla na misel njena spomlad, katere siroti ni nobena roka obsipavala z dragimi cvetkami, s katerimi bi ta mož svojo jedinko zadušil, če mu ne bi branila?

Gospod Velimský pa je popolnoma preslišal njene poslednje, karajoče besede. »Najbolje bo čoln!« je klical hodeč zopet po sobi. »Izvrstna misel. Kupim ji čoln z dvema vesloma. Na večer ga dam spustiti na ribnik in v jutro po zajutreku jo popeljem k njemu. Kaj velja, da zatleska z rokama in se vrže v ladjico, kakor jastrebič. Saj je še vedno dete, res dete.« In nastajajoči štiridesetletnik si je mel roke, kakor otrok nad pisano punčico.

Odgojiteljica je vstala. Storila je dolžnost, sme oditi. Pa ne, ne gre še. Opomniti hoče tega nespametnega očeta, da ima očetovski urad tudi še drugih težavniših dolžnostij, kakor iskati daril in igrati se z živo punčico. Pove mu, da se mu ta punčica pod rokama razcvete v bitje, katerega srce zahrepeni po nečem drugem nego bonbonih in ljubeznivih očetovih besedah, katero bo terjalo radikalno, popolno spremembo v dosedanjem odgojevanju. To novo bitje vam vtrga velikansko luknjo v tkanino vaših pedagogičnih teorij, mili gospod, katere vam ne zakrpa niti gospod dekan s skrbno spredejenimi nitmi svojega dovtipa. Spoznali še

bodete težkoče očetovskega stanu. Konec bode vaši zložnosti, gospod oče! Morate se zopet navaditi na hrum in šum, priučiti se navadam dvornega gostitelja in dremanju v krogu častitljivih gardedam, med tem, ko bo vaš angeljček, dobivši krila, krožil okoli svetlih lestencev in šepetal željo, da bi ta noč trpela večno.

Ko se je gospod Velimský zopet posadil pred pisno mizico in vzel svinčnik, da bi sestavil kratek račun za rojstni dan svoje hčerke, je razpredla gospica Bořicka vnovič nit pretrganega razgovora.

»Mislila sem, gospod, da hočete z menoj govoriti tudi o drugih rečeh. Petnajsti rojstni dan deklice je gotovo čas, da se govori tudi o nečem drugem nego o darilih.«

Gospod Velimský je poslušal raztreseno in risal na papirju, namenjenem za račun, čolne, šajke in barke vseh možnih vrst.

»Jarmila ni več dete«, je nadaljevala odgojiteljica. »Čas je, da jo privedemo med ljudi, v svet, da njena duša dobi svoj zadnji brus, popolno oliko, katere ne more doseči v tej polovični samoti, med drevjem, perutnino in kmeti.«

S temi besedami je gospica že vzbudila pozornost svojega gospodarja. Odložil je svinčnik in zagledal se napeto na poročni prstan, ki je bil na mizi. Njegovi prsti so začeli divji ples.

»Mislim, da bi morali misliti, ali ne bi bilo dobro, da bi se vsaj za nekaj časa preselili v mesto, ako se nočete ločiti od Jarmile. Čas je, da se nauči plesati, da se izuri v petju in godbi, da si očisti svoj ukus s poznanjem umetniških del ter si prisvoji fine in uglajene društvene šege. Tega vsega se v našem mestecu ne nauči. Povedala sem vam, da si vse to dobro premislite.«

Gospod Velimský je pogledal, morebiti prvokrat, odkar je prestopila njegov prag, naravnost v ne ravno grd obraz gospice Bořicke. Pa mislim, da niti zdaj je ni dobro videl. Gledal je nekako srpo, kakor obvladan od nagle, žarke svetlobe. Odprla se je pred njim nakrat bodočnost, celoma drugačna od ljube sedanjosti. Videl je pred seboj prevrat življenja, na katerega je do zdaj mislil le mimogredé.

Še le po dolgem, srpem gledanju se je spametoval gospod Velimský. Povesil je oči,

nataknil poročni prstan na prst in vstavši dejal polglasno: »Sam sem že na vse to mislil.«

Odgojiteljica je povedala vse, kar je hotela reči. Poslovila se je tedaj, lahko naklonivši glavo, nabravši pri tem s krasno belo roko nekoliko gub šumeče, svetlosive obleke, kar je znala storiti z nekako tiho grandeco.

Gospod Velimský je stopil po njenem odhodu k oknu. Odprl ga je in zagledal se v krajino. Lepo drevje, katero je deloma sam vsadil, je dvigalo svoje vršiče nad njivami in travniki; mestne strehe in mogočen zelen cerkveni zvonik so se lesketali v jasnem solncu, a v ozadju si videl smrečji les, za katerim so se v daljini dvigali modri hribi in vrhovi slikovitega češkega Sredogorja, megleno le, kakor modre, napol z nebom splavajoče sence. V ospredju teh gor pa se je ostro odlikovala silhueta slavnega Hazmburka, svoje črne vitke stolpe še doslej ponosno dvigajočega proti nebu.

Gospod Velimský je visel takorekoč s celo dušo na tem razgledu. Ni se mogel sprijateljiti z mislijo, da bi kedaj, odprši

okno, mogel v daljini zapaziti kaj drugega, kakor te znane, raznolike gore. Tukaj sta mu živela roditelja, tu je prebil otročja leta, sem se je vrnil kot mož na strani ljubljene žene, tam pod onim veličastnim zvonikom, v senci akacij, jo je položil k večnemu počitku, in odtlej do danes je živel tukaj, živel jedino svojemu dragemu detetu.

Njegov pogled je zablodil na prostor pod oknom. Naš junak ni bil prijatelj onemu vrtnarstvu, katero, kakor je pravil, narezlja s travnikov zelenih sre in zvezd in metričnih figur, razmeče vse to po žoltem pesku in imenuje park. Pač pa je rad posnemal naravo, in to posebno v sličnih skupinah košatih dreves. A tukaj, v pročelju dvorca, si je pribojeval njegov vrtnar kos zemlje, katero je razdelil in nasadil po svojem ukusu. Veliko kolo zelene, na kratko pristrižene trate je ležalo tukaj prav pred vrati in v njegovi sredini velikanski šopek raznobarnega evetja, kakor praznična katica sredi zelene, okrogle mize. In na obeh straneh tega kroga, oddeljena od njega z dvojno, k vratam vodečo cesto, sta bila dva pol-

kroga gostega grmičja, zgoraj gladko obrezana, kakor nova ščet.

Pa gospod Velimský zdaj ni obračal svoje pozornosti na mojstersko delo svojega vrtnarja. Njegove oči so počivale samo na sveži postavi dekleta, ki je sedelo na lahkem železnem plotu, objemajočem prej imenovani zeleni kolobar, in urno risalo na prazni strani svojega slikarskega albuma. Njeno čilo, jasno oko je pri tem pogledovalo proti Hazmburku, in gospod Velimský je, nagnivši se z okna, v resnici spoznal obris mile gore in razvalin na belem papirju, po katerem je hitela roka njegove Jarmile. Pri njenih nogah je ležal živi dar njenega lanskega rojstnega dne: velikanski bernardinski pes, ki je dvigal pozorno k njej svoje velike modre oči, na okoli zardele, kakor marjetičin cvet.

Dekle je dokončalo sliko, pogledalo jo nekolikokrat od leve in desne strani in potem skočilo kvišku ter nasmejalo se iz polnega grla. Dete! mislil si je oče. Ko bi ji pred letom ne bila odgojiteljica vzela nerazločljivega obroča, kaj velja, da bi zdaj bila skočila skozi njega, kakor princezinja v

Virku! Pa v tem se je obrnila deklica proti dvoreu, z obrazom zopet popolnoma resnim, in gospod Velimský je moral priznati, da to sanjavo priprto oko, ta zamišljeni prijetni oval in te sveže ustnice, na katerih je trepetalo, kakor tih vzdihljaj, oživlja že tajnostna ljubkost razcvetajoče se spomladi življenja.

V vhodu se je Jarmila pazljivo ogledala in smuknila potem skozi jedne duri v širokem hodniku. Bilo je tam vrtnarjevo stanovanje. Gospod Velimský in gospica Bořicka sta se izjavila že večkrat neljubo o njenih posetih v zatemneli sobici, kjer so se zbirale niti vsega obrekovanja in kovarstva, ki je včasih vznemirjalo mirno okolico osamljenega dvora. Pa Jarmila je bila že od prve mladosti tako vajena teh posetov, da je še zdaj, ko je bila že davno spoznala prepad med nazori pritličja in prvega nadstropja, neredkokrat smuknila skozi prepovedane duri.

Nizka soba, v katero je stopila, je bila redko brez gostov. Sivolasi logar, ki je prinašal v kuhinjo gospoda Velimskega zajcev ali jerebic, kupci in obrtniki, ki so prihajali za kakim poslom, kratko vsak

obiskovalec tihega dvora se je oglasil najprej v tej sobici, ki je bila ob enem družno središče vsega služabništva cele hiše. Ta sobica je vabila vsakogar z neko tajno močjo. Bila je sicer malo temna, ali kamorkoli je padala svetla proga od okna, povsod se je vse lesketalo v uzorni čistoti. Nebarvana miza in stoli so bili beli kakor sneg, vrste pokrovov na steni so se lesketale, kakor novo olikani oklepi, za vsako podobo so tičale blagoslovljene mačice, pod eno pa, v temnem kotu poleg velike peči je gorela rdeča svetiljka.

Za mizo je navadno sedeval vrtnar, suh možiček z brezbarvnimi brkami okoli bornega obraza, s kalnimi očmi, malo preveč izbuljenimi a vedno obkroženi s celo množico prijaznih gub. Ta možicelj se je smejal pogostoma s hripavim glasom in za govorništvo je bil bolje vnet nego sposoben; govoril je menda, kakor Demosten v onem času, ko si je bil prvokrat nadeval kamenčkōv v usta, in njegov govor je veznil in pretrgal se v polovici vsake tretje besede. Poleg tega je skušal potrpežljivost poslušalčevō z dolgimi odmolki, v katerih je hla-

stal po sapi, da bi zopet prižgal svojo večno ugaslo pipico, visečo mu od jutra do večera v levem kotu ust in tvorečo tako rekoč nerazločljiv del njegovega obraza. In da bi, ker sem se že tako razpisal, dopolnil to nehvaležno sliko, pristavljam, da je držal v roki vedno zakrivljen nožič in da hleb kruha nikoli ni bil daleč od te roke.

V ostrem nasprotju k njegovi shujšani vnanjosti je bila njegova žena. Bila vam je to živa brunetka, prekoračivša še le pred kratkim leto svojega cveta. Njene oči so se bliščale vedno bojevito pod gostimi, temnimi obrvmi, in vsak pregib njenega živega, prožnega telesa je dihal odločnost. Beseda ji je tekla v večno bistrem, naglem toku in enako čile, kakor jeziček, bile so tudi njene roke in noge. Govoreča z gosti je smukala vedno iz kota v kot in njene bele okrogle roke v kratkih rokavih so vedno drgnile kako posodo ali pokrov.

Zdaj je bil tu samo jeden gost. Bil je to mlad, zelo mlad človek, lepe postave, pa okoren v svojem kretanju. Vesil si je ravno na ramo vrtnarjevo dvocevko. Ko je zapazil

v durih Jarmilo, zardel mu je goli obraz kakor breskev.

»Ah, milostna gospica k nam. Kaka redka čast!« je klicala gospa vrtnarjeva, odložila brzo vse, kar je imela v rokah in skočila je Jarmili nasproti z odprtim naročjem, kakor bi jo hotela pritisniti na svoje prsi. »Le dalje, gospica, dalje!«

Poravnala je z nogo progo debelega platna, ki je vedlo po lepo umitem podu k durim zadnje, praznične sobice, in odprla jih je z globokim poklonom.

Pa Jarmila se je zastavila na trenotek v sobi pred zardelim mladeničem in merila ga s pogledom, v katerem se je kazalo malo spoštovanja pa mnogo preširnosti.

»Kaj, na lov, gospod Hanuš, na lov?« je vprašala z očividnim zasmehovanjem.

Gospod Hanuš je pošepetal nekoliko nesmiselnih besedij in zmeden potezal za jermen dvocevke na rami.

Vrtnar mu je prišel na pomoč. Ko je vstopila gospica, je odrinil hleb od sebe, zaprl nožič in postavil se spoštljivo k steni. Prestopal je z noge na nogo in mel si roke.

»Prisegel je maščevanje vrab....« je zajecal zdaj pristopivši k skupini.

»Ah, tedaj samo na vrabce!« je zaklicala Jarmila porogljivo.

»Še tem ne naredi preveč krivice. Ni res, gospod Hanuš?« je pritaknila gospa vrtnarjeva in pomanjšala porogljivost prvih besed s sladkim nasmehom, s katerim se je obrnila pri tem vprašanju k sovražniku vrabcev.

»No, sv. Hubert vam daj lovske sreče in mnogo plena!« je zaklicala Jarmila s šaljivim patosom in smuknila v zadnjo sobico.

Mladi lovec je stal še trenotek po njenem odhodu kakor prikovan na istem mestu. Potem pa je globoko vzdihnil in izgubil se s povešeno glavo iz sobe.

Da način, kako se je vedla moja petnajstletna junakinja proti mlademu možu, ne bi morebiti njenega značaja postavil v slabo luč, narišem vam na kratko stališče tega mladeniča v hiši gospoda Velimskega. Bil je sin učitelja v mestecu, ki ga je sprva namenil za velike reči. Ko pa se je razbilo na uporni grščini in latinščini ponosno upanje na doktorski klobuk in vitežtvo duha, ko so

razrušili neokretni prsti sanje o slavnem mojstru na goslih, ko si slednjič niti knjigovodstvo ni moglo s svojimi skritimi prijetnostmi pridobiti nemirne sinove misli, se je obrnil stari učitelj do gospoda Velimskega s prošnjo, da bi vpeljal nadepolnega mladeniča v prve začetke krasne gospodarske vede. Človekoljubni gospod Velimský je ustregel tej prošnji in vsprejel mladega Hanuša za gospodarskega praktikanta. Po očetovem načrtu bi imel ta po dve ali triletni praksi vstopiti v gospodarsko šolo in potem stopati po klinih adjunkta, kontrolorja, gospodarja, oskrbnika tje do višine ravnateljske in če treba še više. Pa prerana smrt skrbnega očeta je porušila te velike načrte.

Gospod Hanuš je obvisel v hiši gospoda Velimskega kot gospodarski praktikant brez plače in brez odmerjenega delokroga. Bival je v skromni čumnati pozabljenega pristavka gradu in jedel pri mizi gospoda Velimskega, kjer je sedeval ponižno nasproti gospodu Velimskemu med gospico Bořicko in Jarmilo. Posebno lepe vloge tukaj ni igral. Trudil se je v vsem, kar je storil, da bi njegovo osebo kolikor najmanje zapazili.

Lakte je pritiskal k telesu in koleni k stolu, kakor bi se hotel obmejiti le na najpotrebniši prostor. Bojazljivo se je čuval, da ni zaropotal s stolom ali zacinkal s krožnikom. Z grozno resnobo je gledal na karfijol in pečeno gos pred seboj in venčal vnanje krožnikove robe s kostmi in koščicami, obranimi s kazni vredno površnostjo. Ko ni bilo več obirati, gnjetel je kruhove drobtinice v različne podobe, katere je uničeval, kakor brž so začele kazati gotovejše obrise. Prazil je naglo drugo kupico, s katero se je končavalo njegovo pogoščenje pri rodbinski mizi. Na poskuse dam, da bi ga zapredle v zabavni pogovor, je odgovarjal ropotaje s stolom in s tihim a trdovratnim kašljem. Večkrat ga je zadržal gospod Velimský čez določeni čas, da bi se pobavila z »ovcami in volkovi«. Sam si je vselej izbral ovce. Gospod Hanuš je prodril tekom časa tako globoko v tajnosti te zabavne igre, da je spoznal strankarstvo, s katerim se je njen izumitelj naklonil k ovcam, ki pod roko količkaj spretnega igralca morajo vselej zmagati, a nikdar niti z najmanjšim posunkom ni izdal tega svojega globočjega spo-

znanja in vsakokrat se je obupno trudil, da bi pretrgal neizprosne zanjke, katere so zadržavale zmagonosne ovce polagoma, a z železno doslednostjo okoli njegovih ubogih volkov.

Za te gmotne ugodnosti je opravljal mladi Hanuš v gospodarstvu gospoda Velimskega imenitne službe, dasi mu ni bil prideljen poseben delokrog. Bil je v upravi te male državice pravi minister brez portfelja, v dvojnem pomenu te besede. Pa storil je, kolikor je mogel. Zjutraj je hodil k dojitvi in vestno je zaznamoval število meric z vrsto črt v svojem dnevniku med poskusi liričnih pesmij. Večino dneva se je klatil po poljih, travnikih in hostah ter pomagal oskrbniku, narejevalcu ali logarju spolnovati njihove uradniške dolžnosti. Pri košnji n. pr. je sedel v kup lepo dišečega sena in pošiljal včasih izpod slamnatega klobuka prek odprtega romana ostre poglede na grablje in litke žen in deklet. Njegova duša je globoko čutila poetične strani kmetiškega življenja. Zanimal ga je škorjanec, dvigajoč se nad brenčečim deteljiščem ali svežimi, bliščečimi se brazdami do nedogledne viso-

čine, dragocen škrlat cvetočih makovih njiv, dišeč in slično se ovijajoč hmelj, lepi prizori pri ribarenju in kopanju ovac. V prostem času je sedeval z vodico pri potoku, lovil rake, nastavljal ptičem, iskal gobe in pestoval golobe pod streho svojega zgubljenega bivališča. V toplih nočeh je pogledal včasih k poljskim čuvajem, ležal ž njimi po več časa na mehkiem kocu, in gledal med pogovori kvišku na svetle mirijade nebeških lučic.

Mislil, da po tem površnem pregledu Hanuševih razmer opravičite način, s katerim se je vedla k njemu Jarmila. Vrnimo se k njej. Sedela je zdaj v praznični svetli sobici, katere duri so se odpirale le najimennitnišim gostom temne sobe pri vhodu. Prijetnosti te sobe je stražila vrtnarjeva žena, kakor mohamedan krasotice svojega harema. Le slutiti si smel za zavesami in prevlekami krasne tkanine mehkih stolov, porcelanove zaklade v stekleni omari, nedotakljivo čistost zreala in dragocenost njegovega težkega okvirja. Da še celo razgled je bil zakrit s snežnobelim zagrinjalom. In razgled gotovo ni bil najmanjša prijetnost te sobe. Prosto ti je lahko tekal odtod tvoj

pogled prek znanega zelenega kroga v pesku pred grajskim pročeljem s pisanim šopkom cvetlic na sredi, mimo slične skupine ajlan-tov po veseli, širni krajini, obmejeni z mo-drim trakom raznoličnih gor.

Nekaj časa se je zabavala naša družčina še na stroške gospoda Hanuša, potem pa je začela o drugih bolj oddaljenih in do-stojniših predmetih.

Vrtnar se je zagnal večkrat in jel pravi-ti razne dogodke iz življenja gospoda Velimskega, pa slabonogi konj njegove zgo-vornosti se je spodtaknil vselej že v začetku svoje ceste in jačja beseda njegove žene mu je zdirjala prek glave. Jarmila pa je danes tako rada poslušala te minule pri-godke, da je slednjič le pomagala vrtnarju k zmagi. Podajam vam tukaj njegov govor, kolikor možno, z vsem govorniškim lepoticjem, pač pa vam ne bom označeval pogostih pre-stankov in oddihov, v katerih je požiral svoje demostenske kamenčke, nažigal pepel v pipi in brusil nožič na podplatu veli-kanskega črevlja.

»Vaš gospod oče je bil tudi strelec,« je začel, ko je prišel na površje. »Dà, strasten

strelec že kot samec. Spominjam se, kako je prišel nekoč še za pokojnega gospoda z veselo družbo iz mesta na lov. Nastanili smo jih zači v levem krilu. Moj Bog! kaj vse so tam počenjali! Ves dvorec se je tresel od smeha in petja. Stari gospod je hodil kakor v omotici po najoddaljnejših potih v parku. Ni imel rad velikega hrupa in kratkočasje — daj mu Bog večno srečo! Pa takrat je zatisnil oko. Sam sem jim nosil pivo gori. Prinesem vrč — preden se ogledam, podado mi praznega. Naj prinesem večjega. Prinesel sem večjega. A bil jim je še premal. Prinesel sem največjega, ki sem ga mogel najti. A tudi ta ni zadostoval. Kaj storiti? No, nisem zabite glave. Razumem tudi šalo. Na terasi v parku sta stali dve ogromni vazi s celo množico nagih podobic okoli trebuha. Privlekel sem eno teh vaz — Bog me ne kaznuj — privlekel sem jo s hlapcem gori, polno piva. In pravo sem zadel. Objemali so me, napijali na moje zdravje, plesali z menoj okoli preklicane vaze, niti ne vem, kaj vse so z menoj dalje počenjali, le to vem, da se je do jutra spremenila preklicana vaza v kup črepinj, in da

sem jaz z groznim mačkom ležal na njem. Bal sem se takrat ukora od starega gospoda. Pa gospod je zatisnil tudi nad razbito vazo svoje oči. Mlada kri je burna — kaj se hoče! Najhujši v tej družčini je bil neki slikar. Grd človek, črn in kosmat, kakor hudič.

»Saj ni bil tako grd,« ga je branila soproga našega Demosten a.

»No, če hočeš, pa ni bil. Morebiti celo porečeš, da je bil lep. Morebiti se predrzneš celo trditi, da se je vedel spodobno, kakor se je treba vesti gostu v tuji hiši. Tri dekle so imele dovolj drgati in umivati na pošastnih glavah, s katerimi je počekal mizo, zaslone, da še celo tlâ svoje sobe. Ali tega nisi videla? Sama si mu nosila zjutraj kavo — mar nisi nosila?«

Gospa vrtnajeva je le zakašljala in odgovor ostala dolžna, kar je bila pri njej čudno redka prikazen.

»No, vidiš?« je nadaljeval mož. »Bil je to, kratko rečeno, cel hudič. Vaš gospod oče, gospica, ni se sicer tudi nikoli držal na jok, pa ostajal je v spodobnih mejah. Bili so vam to časi, bili! Ko se je pripeljal prvič z mlado gospo, kak je to bil šum! Teden

poprej se je prašilo in čedilo po celi hiši, čisto novo pohištvo so nastavljali po sobah desnega krila, v park so pripeljali novih kipov, gospod dekan je poslal dan pred prihodom novoporočencev svojo kuharico na pomoč moji ženi, jaz pa sem vezal šopke za mizo, da še morebiti knežja miza ni videla lepših. In stari gospod, siromak, takrat že bel, kakor sneg, in sključen, je hodil le molče po parku in mel si suhi roki, kakor dete, ko se česa veseli a ne more dočakati. Bil je že polovično dete. Vaš gospod oče je skočil z voza, vzel v naročje vašo mater in postavil jo je na zemljo tako nežno in skrbno, kakor bi se bal za njene majhne nožice. Odkar živim, nisem videl tako lepe gospe. Živo jo vidim še zdaj pred seboj, kako je stala prvokrat pred nami. Imela je belo svilnato obleko, mehko in lahko kakor sneg, in bel svilnat plašč, kakor bi bil tkan iz velikih belih zvezd.«

»Katere si videl samo ti,« mu je skočila žena v besedo. »Jaz ne vem ničesar o zvezdah. A bil je to res prekrasen plašč. Pod brado je bil zapet z dragocenim kristalom in po

njegovih robih, komaj vidno, kakor bi le dihnil, blede modro cvetje.«

»Nikakor cvetje«, se je branil zdaj zopet mož. »Bila je gospa vsa bela, kakor padli sneg. In imela je nekaj tako vzvišenega in zraven tako milega na sebi — ne, tega ni moči popisati. Živela sta skupaj, kakor v raj. Sreča je sijala obema z obrazov. Zarasla sta se takorekoč v eno bitje. Večkrat sta gledala molče in smehljaje drug drugega ter padla si v naročje. No, ljubezen ni nič nenavadnega na svetu. A malokedaj zveže dvoje tako krasnih teles in dve tako dobri in plemeniti duši. Sprva sta živela le sama sebi. Bila je zima. Včasi sta sedla na sani, ogrnila se oba z enim samim kosmatim kožuhom in zletela sta med žvenkljanjem kraguljčkov in pokanjem biča v sneg in mraz; vrnila sta se, Bog vedi po kolikih urah, on z ivjastimi brkami in lasmi, ona z licem kakor karmín, oba prezebla in s snegom pokrita, a s šalo in smehom na ustah. Ali pa sta si pripela drsaljke na noge in drsala se po zamrzlem ribniku v parku, naganjala se in uganjala reči, kakor par porednih šolarčkov. Na večer je prisedla ona k glasovirju, on

pa je poslušal. Vstopil sem nekoč tega časa v sobo. Nista me zapazila. Nista imela smisla za nič, karkoli se je godilo okoli. Ne razumem se v godbi. Pa upam si trditi, da se je lahko vaša gospa mati merila z vsakim mojstrom na glasovirju. Njeni prsti so kar skakali in letali po belih tastah in pod njimi so kar razsajali, zdaj cvilili, zdaj božali in igrali se čarokrasni zvoki. In njen obraz je bil pri tem, kakor obsolnčen z nebeško svetlobo. Ali ste si pogledali kedaj podobo svete Cecilije v sobi na oglu? Tej je bila takrat podobna. In vaš gospod oče je gledal res nanjo, kakor na svetnico. Gledal in sedel je, ne da bi se ganil, z laktom oprt na rob glasovirja, z glavo sklonjeno na dlan. Kako lepo sta se znala pogovarjati! Priprosto, neumetno in vendar bi se lahko tiskala vsaka besedica. Precej si spoznal, da sta si v oliki jednaka. — V začetku sta živela, kakor sem rekel, le sama sebi: pozneje sta začela prejemati in vračati posete. Bilo je v hiši veselo. V spomladi je bil park večkrat poln gostov: pili so čaj v altanu, igrali s kroglijami, vaš gospod oče se je razgovarjal z gospodi o politiki, vaša gospa mati je iskala za sladko-

snede otroke svojih gostov po rastlinjaki-
najlepših zrelih jagod. Napravljali so izlete
v gozd. Včasih so igrali na malem gleda-
lišču, katero je dal gospod napraviti v parku.
In gospoda Velimskega si videl vedno zdra-
vejšega. Na obrazu sveža rdečica, v očesih
sam ogenj, na ustnicah srečen smehljaj. In
vaša gospa mati je bila dan za dnevom lepša,
kakor deklica v bajki. Bila je kraljica med
vsemi. Moj Bog! A zdaj! Tam zunaj leži,
peščica prahu pod hladno zemljo.

Kako se je vse spremenilo! Najprej je
umrl stari gospod. Prav za prav je zaspal.
Zadremal je v naslonjaču pri oknu, prišli so
ga buditi, potresali in klicali so ga in spoznali,
da ga prebudi le tromba angeljeva na
sodni dan.

Potem so se dotaknili ledeni prsti smr-
tini vaše gospe matere. Nagloma je zbolela,
zastonj so se posvetovali zdravniki, niso mo-
gli iztrgati smrti prekrasnega plena. Posled-
nje dneve se je zakril njen duh z vročinskim
bledenjem in njega pisana odeja se je dvig-
nila in razplavala še le nad njenim mrtvim,
bledim, marmorovim obrazom. Pa lepota tega
obraza je ostala nepoškodovana. Zdelo se je,

da spi. Na ustnicah je ostal sladak, blažen nasmeh, ravno tak nasmeh, kakor ji je igral okoli ust, kadar so njeni prsti izvabljali glasovirju katero ljubeznivo, bolnosladko melodijo.

Kaj je delal vaš oče po njeni smrti? Kako je prenašal to zgubo? Žalostno, težko povedati. Klečal je zlomljen, potrtn pri mrliču, brez solz. Globoko je vzdihoval. In dolgo, dolgo časa po njenem pogrebu je prebil samotni, ogibal se ljudi, z nikomur ni govoril, zavračal je vsako tolažbo in bil mrtev za celi svet. Cele ure je sedeval mirno, kakor kamen, na njenem grobu, dokler ni bil ves pokrit s padlim rmenim listjem. Bila je pozna jesen. Viharji so se drvili po krajini. In zdelo se je, da tem edinim zaupuje svojo globoko bolečino. Osedlaval je na večer konja in vračal se o polnoči, s kuštravimi brkami in lasmi, s kapljicami v bledem obrazu, o katerih je bilo težko soditi, ali so bile njegove solze, ali pa solze divje Meluzine, ki je tedaj hujše nego kedaj tulila in divjala po jesenski pokrajini.

Naša hiša je postala pusta. Gostje niso prihajali. Gospodarstvo je pešalo. Gospod

Velimský je očividno shujšal. Vse, karkoli je imel prej rad, nehalo ga je zdaj veseliti: lov, knjige, družba prijateljev. Potem pa se je vendar začel polagoma dvigati in poravnati, kakor trava, potlačena po težki stopinji. Njegova boleost se je mirila, razplavala se sčasoma v solzah. Ko se je vsedel v zimi zopet prvokrat na sani, podali so mu velikanski kosmati kožuh. Vrgel ga je okoli sebe in eno stran držal nekaj časa kvišku. Zimski veter je pihal v njegove kosmate gibe, zaplapolal je široko po zraku. In s čudnim, žalostnim nasmehom je pogledal ta prazni plapolajoči del kožuha, potem pa ga naglo potegnil k sebi, da je pod kosmatim ovratnikom zginila i njegova sklonjena glava. Enake reči so se dogajale še večkrat. Saj ga je vsak korak spominjal na njo. A človek se privadi vsemu. Tekom časa se je naučil gledati brez vzdihovanja na zaprt glasovir, na omaro, v kateri je bila njena obleka, na zapognene liste v knjigah, ki so se ji bile priljubile. Pa tudi vi ste bili tukaj gospica. Kot drago sporočilo svoje pokojnice vas je nosil na srcu. Začel se je polagoma žrtvovati vam, in še doslej živi jedino le za vas. Na

drugo ne misli, nego da bi vas videl zadovoljno in srečno.«

Zamolčal se je. Jarmilino čelo je preletela senca. Ista zamišljena senca, katero je prej zapazil gospod Velimský na njenem obrazu. Vedno le njena sreča — kaj pa njegova sreča?!

»Ako ne bi bilo vas, gospica«, je pristavila gospa vrtnarjeva, »želela bi vašemu očetu, da bi se vnovič oženil. Gospod je doslej še v najlepši možki dobi. Za njega bi bilo to najbolje. Pokojnica bi gotovo od zgoraj le blagosloвила ta nov zakon, če bi le srečno volil.«

»Gotovo«, je pritrdil vrtnar. »Saj tenja drage umrle ne zaslanja na večno obzor življenja. In če bi človek še tako močno ljubil, če bi celo mislil, da izguba dragega bitja za vselej uniči njegovo srečo, — njega podoba sčasoma obledi, in že se ziblje pred nami le kot letajoča prozorna senca, skozi katero zopet vidimo krasoto sveta, gine bolj in bolj, zgubi se v daljini, in slednjič ostane v duši le kot nežna, daljna, tiha zgodba. Da, res, ako se ga zopet spomnimo,

zdi se nam, kakor da bi v ušesih zazvenela znana, davna, ljubezniva melodija.«

In v tem so zazveneli res po sobici tihi zvoki, kakor bi potrjevali te besede. V srce so segali onemeli družbi, kakor ljubezniva godba s tajnostnega kraljestva duhov, dasi je vedela, da izhajajo le iz svirajoče ure na zakriti omari.

»Čas je, da pogledam gori«, je zaklicala Jarmila. »Zdravi ostanite!«

Zgoraj v svoji sobi je premišljevala Jarmila dalje o tem, kar je slišala od zgovornega vrtnarja. Gledala je pri tem na dve podobi, ki sta viseli nad njeno posteljo in katerih jedna je bila ovešena s črnim pajčolanom. Gledala je zdaj jedno, zdaj drugo sliko in priznala si je v duhu, da si ju to dolgo, dolgo vrsto let, odkar sta viseli v njeni sobi, dasi je svoje oči obračala večkrat na dan k njima, vendar še do zdaj ni natanko pogledala. Popis preteklosti, kateri je slišala prej, je osvežil njune medle barve in navdihnil njuna meglena obraza z življenjem. S tem pogledom in nasmehom je očarala njena lepa mati vsakega, ki je stopil v čarobni krog njene lepote. Tako je gledal v

svet njen oče v svojem petindvajsetem letu. Mladostna svežost mu diha iz zdravega obličja, oči, sanjavo zakaljene, bliskajo mu podjetno pod trepalnicami, kakor jeklo junaka, in belo čelo, nedotaknjeno še s črtalom starosti, zre ponosno nasproti burjam življenja. Tak je bil njen oče v svoji srečni dobi. V tej podobi ga Jarmila ni poznala. Kakor daleč se je tudi spominjala nazaj, vedno je videla na njegovem obrazu druge, spremenjene poteze. Videla je resno lice brez rdečice, kakor zagrnjeno z lahko senco. Skop je bil ta obraz na spremembah, najrajši je kazal le jeden jedin izraz, izraz vsakdanjosti in miru, kot zakrito zrcalo duše, v katerem ni moči videti ničesar. Dozdevalo se je, da so kite tega obraza čisto omedlele. Ako se je nasmejal, je bil to le poskus smeha; če je pogledalo oko izpod lenih trepalnic, je bil to pogled napol prazen. Čelo mu je rado padalo na dlani, in suhi, gosti lasje so očitno sovražili tudi običajno soglasje in skladnost.

Le kadar je govoril z njo ali o njej, je postal očetov obraz gibčen. Takrat je bil zmožen vročih pogledov, izraza živega za-

nimanja in prisrčnega smeha. Ko pa se je obrnil od nje, sta legli zopet senca in medlost na celi njegov izraz.

Jarmila se doslej nikoli ni zmenila za te podrobnosti očetove prikazni, katerim je bila vajena od malega. Pa danes se je nakrat zasvetilo v njeni duši. Zdelo se ji je, da je na nagloma vzdignila raz očetovo podobo zaveso vsakdanjosti in medlega miru ter da vidi v prvič njegovo pravo, istinito podobo. To spoznanje je zavila v dve besedici: srečen ni. Spoznala je, da je neodpodljiva žalost, življenja gnus, kar hoče njen oče skriti pod vsakdanjo zaslono, in kar vendar kuka iz vsake njegove gube, kar se skriva za vsakim njegovih tihih nasmehov in se včasih ukrade iz prs v tihem vzdihljaju.

In to spoznanje je spremenilo k priči tudi njene nazore o svojem življenju. Glej, bila je jedina tolažba tega od usode ranjenega moža, jedina igrača, ki je razjašnjevala njegov temen pogled. A bila mu je doslej v resnici le igrača, nič več. Bila je malik, kateremu se je po njegovi volji vse klanjalo, bila središče, okoli katerega so se z njego-

vimi mislimi vrtele misli cele hiše. Do zdaj je vselej in povsod gledala le na svojo osebo. Z otroško sebičnostjo je sprejemala dokaze ljubezni, s katerimi jo je obsipaval, in videla je v njem le zadovoljnega izpolnitelja vseh nespametnih želja, katere si je izmislila v svoji nestanovitni otročji misli.

Zardela je pri tem preišljevanju. Vrgla je dragoceno, pisano pahljačo, poslednji dokaz njegove ljubezni, s katero se je med preišljevanjem igrala, s tako močjo od sebe, da je prevrnila nekoliko raznovrstnih malenkostij, s katerimi je napolnila prevelika očetova radodarnost njeno mizo, kakor skoro vsak kot njene sobe.

Vstala je, hodila po sobi in upirala oči včasih na podobo s črno tančico. Od tistega časa, ko je začela ta tančica senčiti krasne poteze te podobe, je stal njen oče zapuščen sredi tujega sveta, in nikogar ni imel, ki bi bil skrbel za njegovo srečo in v njem vnovič budil omedlelo moč življenja. No, poskusim to sama. Prestanem biti solnce, okoli katerega je doslej krožila cela sestava te osirotele domačije in postanem trabant, ki bo odslej naprej zvesto obletaval njegov

tek in solnčil se v svetlobi njegove sreče.

S temi mislimi je hodila deklica po sobi. Zavest, da se namerava sama potegovati za svojega zapuščenega očeta, da mu hoče preskrbeti lepšo bodočnost, ta zavest ji je dajala v njenih očeh veljave. In ta oče, ki se je ravno ukvarjal z novim načrtom njenega odgojevanja, na katerega ga je tako nenadoma spomnila gospica Bořicka, in kateri je grozil sedanje stanje popolnoma spremeniti, gotovo ni slutil, da med tem snuje tudi njegova hčerka osnovo, po kateri namerava urediti njegovo bodoče življenje.

Pa preden je mogla Jarmila svoj načrt dobro premisliti, je vzbudil njeno pozornost neki predmet zunaj na cesti, kamor se je po naključju ozrla. Bil je voz, dirjajoč od mesteca proti dvoru gospoda Velimskega. Pristopivši k oknu je spoznala napol gosposko kočijo in v njej med tem le črn klub s posebno širokimi kraji.

Kočijaž se je vzravnal spredaj na kozlu in udaril po konjih. Hotel je očividno dokazati, da zna voziti tudi skozi grajska vrata s spodobno eleganco. Voz se je naglo bližal in Jarmila je v njem že dobro spoznala ve-

likega moža, katerega prikazen je bila zapustila gotovo tam doli v mestu globok utis. Poleg neobičajnih razmer njegovega klobuka, je obudila gotovo tudi njegova črna, žametna suknjica nenavadnega kroja, občudovanje treznih meščanov. Kedor izmed njih je imel slabše živce, se je prestrašil gotovo pred tujčevim obrazom; v prvem trenutku si zapazil le divje, čudno, črno kosmatinje. Ko pa so se oči v tej pušči las in brk lepše razgledale, našle so v njej tudi nos in malo lica, da, izpod klobukovih krajev je zrlo tudi dvoje temnih iskrih očes. Skromno vidne lise v tej črni gošči so kazale, v kolikor jih niso obsenčevali klobukovi kraji, sicer zagorelo polt, ki pa se je vendar s svojimi bojami močno razlikovala od egiptovske teme kosmatega zaraščaja okoli. A čim dalje si ga gledal, tem bolje se je umikal vtis groze vtisu posebne veselosti. Ali je učinil to le solnčni žarek, ki je padal ravno na ta urivek obraza? Preden je mogla Jarmila o tem do dobrega razsoditi, je naredil voz res eleganten ovinek okoli zelenega kroga in zastavil se pred vratmi. Jarmila je stopila sicer na prste in nagnila se

radovedno naprej, pa nerodni klobuk je zakrival popolnoma čuden tujčev obraz.

Zapazila je le to-le: Vrtnar je stopil iz uhoda in približal se radovedno gostu, ki je bil skočil ravno z voza. Ni se čudila, da je vrtnar stal prestrašen pred tujcem ter ga debelo gledal. Pa zelo čudno ji je bilo, da ga je tujec nekako oponašal. Postavil se je, kakor je bil dolg in širok, pred njega, uprl roke v bok in gledal mu srpo v oči. Nekaj časa sta si stala tako nepremično nasproti. Potem pa se je vrtnar zganil, prijel se z rokama za glavo ter se umaknil za dva koraka nazaj. Tujec mu je pomolil svojo široko dlan in ko je vrtnar obotavljal v njo položil svojo roko, stisnil jo je čudni gost tako krepko, da se je vrtnarjev obraz kremžil od bolečine.

Jarmila je ugibala v duhu, kedo neki bi bil ta črni ježasti gost. Tak gotovo ni bil nikdo sosednih grajščakov, ki so včasih, dasi zelo poredkoma, prihajali k gospodu Velimskemu. Potujoči agent kake zavarovalnice ali kakega velekupca? Trgovcu ni ravno posebno podoben. Po nemi igri z vrtnarjem se je dalo soditi, da se poznata.

Morebiti je kak star znanec gospoda Velimskega? Oče ž njo nikoli ni govoril o svojih znancih iz prejšnjih let, brzčas v svoji duši ni rad obujal podob iz minulosti. Za malo časa se reši ta uganka sama.

Spodaj je vrtnar skladal z voza tujčeve reči, kimaje pri tem vedno z glavo. Bilo jih je res precej. Usnjat kovček, nekoliko palic z različnimi čudnimi glavami, dolgi, obsežni zavitki, škatlje, pipa, velikanski dežnik, ki bi dobro služil kaki branjevki, daljnogled, botanična pušica, nekak dreven podstavek s količi, da i pisana ponočna suknja in šlape. To pa je že preveč: še samovar! Preskrbljen je, kakor bi se priselil k nam na četrť leta.

Zdaj se je oglasil očetov korak na hodniku. Čudnemu gostu gre nasproti. Odprla je nalahno duri in zapazila, da so tudi duri pri gospici Bořicki malo odprte. Očividno se je radovednost polastila že cele hiše. Ni čudno! Saj je bil gost prava redkost v tihem samotarskem dvorcu.

Pri stopnicah je srečal gospod Velimský prišleca. Za trenotek sta obstala, potem pa se vrgla drug drugemu v naročje.

«Lešan, to si torej res ti?» je klical gospod Velimský.

«Sem, Prokop, na mojo vero, da sem!» je odgovoril s smehom gost. «Kateri hudir me je prinesel sem? Vse ti povem, samo prej moram izplakniti to vašo prokleta občinsko cesto, katere dobro polovico imam v grlu!»

Ko je gospod Velimský svojega gosta odpeljal v sobo, je hitela deklica v pritličje, da bi tam koj pri viru potolažila svojo radovednost. V vhodu je razpršil tujčev prihod veliko družčino, katero je privabilo njegovo površje iz vseh kotov pritličja in dvora. Ostala je le vrtnarica z možem, držečim v roki jedno gostovih palic, nad katere glavico je imel ravno obširno prednašanje.

«Star pregovor, gospica: Govori o volku in volk pride», je nagovoril zdaj Jarmilo. «Njegova resničnost se potrjuje tolikokrat, da je le težko verovati v slučaje. Po dolgem času se zmislím na njega in vrag ga za petami prinese sem».

«Govori vendar spodobno», ga je opominjala soproga. «Saj je prijatelj našega gospoda.

«Saj gospica ne bo tehtala mojih bešed. Povejte sami, gospica, ali ni to res čudno: ravno prej sem se po naključju menil z vami o njem, prišel mi je po dolgem času zopet enkrat na misel in četrť ure pozneje stoji pred menoj, po toliko, toliko letih!»

»Kdo?»

»On, slikar, o katerem sem vam prej pravil. Ravno tisti preširni slikar, ki je prihajal z vašim gospodom očetom v mladih letih na lov. Okamenel sem, ko se mi je čisto z jasnega v oči zarežal njegov kosmat obraz. In Bog ve, ni se mnogo spremenil za toliko let. Postal je malo obilniši, še kosmatejši, zarasel je takorekoč na same oči. In iz teh mu kuka malopridnež, kakor je bil takrat.»

»Kroti se, stari, pravim ti,« ga je pokazala vnovič žena. «Se-li tako govori o gostih in prijateljih gospodovih? Malopridnež! Vesel je bil, kakor so navadno mladi ljudje. Saj se je v teh letih gotovo iztreznil in izmodril.»

»Tako! In to-le?» je kriknil razjarjen vrtnar in nastavil ji paličino glavico tako naglo pred oči, da je prestrašena odskočila.

Ta glavica je bila res živ ugovor. Izrezljana je bila iz lesa in predstavljala je režečo se pošast, ki je slabo pričala o treznosti rezbarjeve domišljije in kazala v okornih svojih potezah sorodno podobnost s tahitskimi maliki ali s pošastmi, katere je nameščeval fantastični srednji vek nad mračne hiše.

»Kdo ve, če je to njegovo delo!«

»Bodisi, da ni. In kaj ostale palice! Lega zagovarjaj! Slutim, da bodeš imela zopet kaj drgniti na njegovi modrosti. Uboge mize. Najlepše bode, da znosimo iz najzadnje čumnate suho sadje in mu postavimo tje mizo in stole iz vrta — basta! Po teh pa si naj maže in čečka, kolikor mu drago. Oh, gospica, videli bodete, če ostane tukaj več časa — in po vsem je soditi, da ostane — kako bo to gospodarstvo! Ako je rasla njegova žeja z njegovimi lasmi in brkami, pride gotovo vrsta še na drugo vazo na terasi; od nečastne smrti svoje sestre stoji tako tam, kakor sirota, in polovico podob ji je že odpadlo s trebuha. Upam le, da se mu ne posreči potegniti gospoda Velimskega za seboj. Ni ga našel več takega, kakor je bil. Težko da

bi dalje časa drug z drugim izhajala. Po-rednost in dostojnost ne sodite skupaj.«

Po teh besedah je odšel vrtnar, da bi pomagal urediti sobo za čudnega gosta.

Vrtnarjeva je porabila njegovo nenav-zočnost, da bi z nekaterimi črtami popravila krivo podobo, katero je morebiti vzbudil njen mož s svojimi besedami v duši dekleta.

»Ne verujte njegovemu brbranju,« je dejala. »Gospod Lešan je sicer vesel in ne-koliko poseben človek. Nič več! Slikar se ne more vesti resno kakor kak učitelj. Vašemu gospodu očetu pa tudi ne bo taka družčina škodovala. Razveseli se in privadi zopet ljudem. Saj res živi tukaj kakor v kakem samostanu. Kako dolgo že nismo imeli gostov!«

Jarmila je v znamenje soglasja priki-mala brhki braniteljici očrnjenega slikarja in odšla navzgor. — Na hodniku je srečala odgojiteljico. Povedala ji je vse, kar je bila zvedela o nepričakovanem gostu. Odgojite-ljica jo je poslušala navidezno malomarno, v resnici pa je gledala bližnjemu občevanju z neznanim gostom z ravno toliko radoved-nostjo nasproti, kakor njena gojenka. Saj

je bila nova osebnost velik dogodek v tihem omejenem krogu, v katerem sta bili obe dami navezani samo na dvomljive društvene čednosti gospoda Hanuša. Poleg tega je imelo ime Lešan v umetniškem krogu zelo jasen glas, ki je zvenel celo iz onih skromnih virov, iz katerih sta zajemali svoje znanje o sedanjem stanju domače umetnosti.

Ni treba nam posebej omenjati, da sta porabili dobre pol ure za opravo svoje vnanjosti. Med tem se je stemnilo. Zazvonil je zvonec, ki je klical navadno naš četverolistek k večerji.

Ko sta se podali v lepo razsvetljeno jedilnico, sta našli tam le gospoda Velimskega in Hanuša, ki je stal po svoji navadi v svojem zavetju pri steni, kakor junaki marionetnega gledališča pred začetkom igre. Slikar je šel v sobo, za njega pripravljeno, da bi nekoliko uredil svojo toaleto. Ko sta ga dami zagledali v polni luči, brez ogromnega klobuka, sta spoznali, da gorenja polovica njegovega obraza nadomešča nedostatek voljne, gladke kože, na katerem je trpela kosmata spodnja polovica. Videli sta nad črnimi silnimi obrvmi krasno visoko

čelo, lepo obokano, prav posebno belo, kar je bila gotovo zasluga širokokrajnega klobuka. Lahko mogoče, da bi kak zaviden kritik dvomil, je-li vse to samo čelo. Pa tak sam bi bil brez podlage. O pleši se ni moglo govoriti, niti besedice. Bilo je to v resnici samo čelo, veličastno čelo, s kakoršnim si predočujemo velike modrijane. Zraven tega sta dami tudi pri luči spoznali, da veselost, katero sta skoz okno zapazili na urivku njegovega obraza, ni bila samo učinek solnčnega žarka. Netajeno veselje je svetilo iz vsega, kar ni bilo pokrito s kosmato puščo, da i veliko čelo se je lesketalo veselo in s tem svedočilo, da biva za njim več porednih nego filozofičnih mislij.

Gospod Velimský je predstavil gostu navzočo družbo. Razume se, da pred vsemi svojo hčerko. In slikar mu je celo nepri-siljeno izrazil svoje občudovanje.

»Moj Bog ; kako to imaš dekle!« je zaklical. »Krasotica od nog do glave. Zares jo bode škoda za moža, — ako se že sme z vami tako govoriti, moja draga, mala gospica !«

Jarmila je močno zardela. In z zadrego, v katero jo je pripravilo okorno slikarjevo laskanje, se je mešala tudi lahka nevolja. Kako govori z njo ta čuden človek! »Mala gospica!« Za Boga, v katerem galanthomu je našel enakih naslovov. Kaj je res tako mala, ali pa misli morebiti, da ima pred seboj desetletno šolarico? Priznati moramo, da slikar s svojim prvim nagovorom ni napravil najboljšega vtisa na Jarmilo.

Gospice Bořicke ravno tudi ni očaral s svojim prvim nastopom. V odgovor na njen poklon je le molčé pokimal z glavo, tako da se ni vedelo, kaj s tem hoče.

Hanuš, ki se je že pred večerjo v sobi pri vhodu poučil o zanimivem gostu, ga je gledal z velikim spoštovanjem. Popis neukrotnega slikarjevega značaja je učinkoval na praktikanta zelo drugače nego se je bil nadejal vrtnar.

To spoštovanje in grozeča bližina dam, ki sta danes morali vsled večje družbe od obeh stranij precej zožiti njegovim laktom odmerjen prostor, to vse ni pomanjšalo njegove bojazljivosti. Najhujše pa je bilo, da je slikar pripovedoval mnogo odločno smeh

vzbujajočih rečij. In ko se je smejala cela družba, Hanuš vendar ni mogel sedeti sredi nje kakor kak fakir. Smejale se je pod tem nravnim pritiskom, res, da, smejale se je; pa sam je čutil, da je njegov smeh danes še smešnejši nego drugekrati. Smeh je bil namreč jedna najslabših stranij gospoda Hanuša. Ne morebiti, kakor bi bil otožen že po naravi. Zunaj, na polju se je znal nasmejati celo prav povoljno, če mu je prišlo na misel kaj smešnega; tudi pri vrtnarju in med družino se je smejal še precej dobro; a tukaj, v posvečenih prostorih gospoda Velimskega, in zlasti v navzočnosti dam, je ostajal njegov smeh vselej bolj ali manj le poskus smeha.

»In kje si preživel poslednji čas?« je vprašal gospod Velimský gosta.

»Na potovanju. Vedno na potovanju. Pravil sem ti že, da živim, kakor Kirgiz. Samo s tem jedinim razločkom, da stepni kočevnik podre svojo jurto, kadar so popasli njegovi konji travo na okoli, jaz pa pospravim čopiče, kadar so naslikali, kar se jim je ravno hotelo. Zadnji čas sem se klatil

na vzhodu : po Ogerskem, Poljskem, Ruskem, ob bregovih Črnega morja in tako dalje.

»Ah, to je že lepo potovanje«, je pri-taknila gospica Bořicka. »Gotovo se vračate z bogatim plenom.«

»Da, skoro s praznima rokama«, je odvrnil slikar in pri tem pogledal v prvič bistreje odgojiteljico. Ta pogled se je mudil na njenem obrazu morebiti dalje, nego se je v tem slučaju spodobilo, in bister tok njegovega govora se je zastavil sicer le malo, a vendar toliko, da se je lahko zapazilo.

»Da, s praznima rokama«, — je ponovil nekoliko v zadregi, potem pa se je zopet zbral in govoril dalje s prejšnjim ognjem. »Če primerjam bogastvo podob in vtisov, katere je to potovanje zapustilo v mojem duhu, je res prava beračija, kar sem prinesel s seboj. Če greste od zahoda proti vzhodu, vam je to ravno tako, kakor če bi šli od gladkega, skromnega pahljačinega držaja proti pisanemu, fantastičnemu njenemu krogu. Zapuščate krajine, razdeljene v polja kakor šahova deska, zapuščate mesta, katerih podoba vas spominja na ravnilo in merilo, z gnječo ljudij, ki se od leta do leta pribli-

žujejo groznemu in dolgočasnemu idejalu
jedinosti utežev in mer, denarjev, običajev in
nravi, idejalu sto milijonov sukenj jedne
barve in jednega kroja, zapustite to jedno-
ličnost in dolgočasnost in huj! Prsi se vam
širijo! Dihate izbirnost, stopate v nov pisan,
svet. Z Bogom, milijoni cilindrov — po-
zdravljam te turban visoki, nizki, v vseh
bojah mavričinih, pozdravljam te kos cene
in drage tkanine, s katero si ovija vsak po
svojem ukusu plešasto glavo! Pozdravljena
kosmata kapa nešteti oblik, tu zaježena
tesno na glavo, da je težko poznati dolgo,
kuštravo tvojo dlako od mršavih las, tam
zopet visoka kakor stolp, šiljasta, trebušasta,
kopičasta, dosegajoča titanskih razmer! Po-
zdravljen slični bašlik, papaho in kakor še
se inache zoveš mnogovrstna roba iz volne
in dlake!«

»Ah, popišite nam vendar žensko obleko
na vzhodu«, mu je skočila Jarmila v besedo.
»Hodijo mohamedanke res tako našemljene,
kakor je videti na podobah?«

»Navadno že. In ta šema je včasih
dosta nerodna. Preslikajte si našo usmiljeno
sestro v vijoličasto ali zeleno in imate

carigrajsko damo, ko se ziblje po ulici z zakrito glavo, v neokretni obleki, iz katere gledajo le bele roke, obložene s prstani in igrajoče z jantarovimi kroglicami moleka. Njen zavoj je res često olupševalni del toalete, ker včasih zakriva obraz, kateremu pristoja najboljše ta neprozoren zastor. A pri tem vendar nočem tajiti, da se pod nekaterimi teh šem skrivajo tudi metuljčki, ki bi lahko prevarjenemu častitelju vzhoda vrnili vero v krasotice iz tisoč in jedne noči. Žal, jaz takih nisem videl. Zato pa so me očarale s svojo preveliko krasoto Grkinje, Gruzinke, Armenke — posebno nekatere Armenke.«

»Na primer?«

»Na primer: Vračal sem se utrujen z daljšega izleta v gorah. Bila sva pokrita s prahom, jaz in moj konjič, ki je kopital s povešeno glavo po kamenitem, žgočem rebru. Pod nama v dolini se je vspenjal kopičast, svetlozelen stolp armenske cerkve, katere predvorje je bilo napolnjeno s pestrimi gručami ljudij. Obhajali so nekak praznik. Od vseh strani so potovale po poljskih stezah proti cerkvi skupine praznično oblečenih žensk in mož. Ti v kosmatih visokih kapah,

v temnih do gležnjev segajočih suknjah, prepasanih s svetlim pasom, z razparanimi svilnatimi rokavi, iz katerih je segala v tesnem rokavcu svetlejše spodnje obleke mečnata roka h krasnemu ročaju kinžala, tičečega za svetlokovanim pasom. Žene, na čelu s kovinskim lišpom, podobnim kronam, z velikim belim, okoli kodrov lepo nabranim in po hrbtu visečim zavojem, v svetlih, pisanih oblekah, nekatere tudi zavite v dolgo belo platno, v bokih slikovito prevezano. Vesel govor in živahno gibanje teh gruč je kazal čilo naravo armenskega pokolenja. Nekatero ženske so sedele po moški na konjih in nosile v naročju ali držale pred seboj na konjskih hrbtih brhke otročiče. Na ovinku ceste pod menoj pa sta se prikazali dve mladi armenski deklici, katerih posebne mičnosti vam ne morem z besedami naslikati. Povem vam le, da sem pri pogledu na to prekrasno dvojico k priči pozabil žeje in trudnosti, da sem se veselo vzravnal v sedlu, kakor bi me bila osvežila mila spomladanska sapica«.

»Ali res?« V tem vprašanju, katero se je Jarmili nehote izvilo iz ust in v prosto-

srčnem pogledu, s katerim ga je spremljala, javila se je tolika najivnost, da se nihče med družbo ni mogel ubraniti smeha.

»Zakaj se temu čudite, gospica? Mar mislite, da sem sovražnik čarobne dekliške lepote?« je odgovoril slikar, gledaje z veseljem ljubeznivi škrlat, v katerem sta zagoreli pri smehu družbe njeni lici. »Vspel sem se osvežen v sedlu in nisem spustil očes od krasnih Armenk, dokler nista zginili v cerkvenih vratih. Tudi oni sta se šepetaje ogledavali zdaj pa zdaj po tujem, njima brezdvomno smešnem jezdecu in tako sta mi še tu pa tam pokazali svoja prijetna obraza, ne slutivši razkošja, katero sta mi s tem delali.«

»Še zdaj ju vidim živo pred seboj. Bili sta očitno sestri. Njuno podobnost je povekševala jednaka obleka. Polti sta bili čudno čiste, in pod črnimi nežnimi trepalnicami so jima bliskale nagajive, temno svetle oči. Kadar pa so se te velike oči popolnoma odprle, je zginil gledalcu takorekoč celi obraz v čarobni zarji njunih očij. Bila sta to jasna, otroška obraza, navdihnjena z lahko senco deviške sramežljivosti in ponosa. Ljubezniva

rast prožnega telesa je dihala nepričakovano svežost in spojevala z otroško nedolžnostjo že nalahno razvite oblike, ki pod žgočim južnim solncem dozorevajo hitreje nego drugod. Čelo je obkroževala pozlačena kovana čeljenka, ovešena s steklenim okrasjem, in bel tenek zavoj, kažoč pod slikovitimi gibami črne lase, je plapolal okoli glave in ram, kakor lahka meglica. Ta krasna oprava glave, spojena z lesketanjem zlatega našivanja in mnogega, morebiti cenega lišpa, s katerim je bila pokrita njuna svetla, pestra obleka, delale so ti mladi Armenki podobni kraljičinam, opisanim v narodnih bajkah. Prav nje ni motilo, da je nesla jedna kraljičin svoje zelene z zlatom in srebrom pretkane črevljičke v roki in da je stopala po cesti s celoma boso, belo nožico — bil sem ji hvaležen za ta pogrešek zoper dvorno etiketo.

Ta dvojica se mi je vtisnila globoko v spomin. Kadar hočem zapoditi nevoljo, osvežiti dušo, zapiram oči in pokličem si pred svoj duševni pogled ti dve armenski romarici.«

»Gotovo ste jima dali tudi mesta v svojem albumu?« je vprašala Jarmila.

»Gotovo. A žal, da tam nisem mogel izraziti tudi njune mičnosti. To vam je prav tako kakor s cveticami, katere sem si prinesel s potovanja. Tu pa tam v globini lesa me je očaral do zdaj še neznan ~~cvet~~ s svojimi krasnimi in svežimi bojami, da sem zastavil konja, skočil z njega in drapal se po gošči, čez plohe, da sem cel čas gledal z občudovanjem in razkošjem prekrasno prirodino misel — a zdaj lepí na hrapavem sivem listu mojega herbarja ormenel, brez barve in lepote, gol obris, iz katerega se le še težko domislim njegove prejšnje krasote. In tako sem vjel tudi le okoren obris onih dveh živih cvetov na jednom listu svoje pisane zbirke.«

»Ah, pokažite nam to skico«, je prosila Jarmila, »da bomo videli vaši čudoviti armenski krasotici.«

»Ali, Jarmila!« jo je pokarala odgojiteljica.

»Menda vendar nočeš, da bi gospod Lešan radi tvoje radovednosti vstajal od

mize in odpiral svojo prtljago?« je dodal gospod Velimský.

Pa slikar je bil že vstal in podal se v sosedno sobo. Vrnil se je z albumom svojih načrtov in dejal je, položivši ga pred Jarmilo na mizo: »No, tu ju najdete med ostalimi slabimi posnetki, katere sem z okorno roko posnel po različnih prizorih krasne resničnosti. Omenjam to zato, da ne bi morebiti, sodeči po mojih načrtih, krivdili mojima armenskima kraljičinama.«

»Ah, tukaj sta, precej na vrhu!« je vskliknila Jarmila. »Res ljubezniv parek! Kakor živ! Vidi se, da ste z veseljem delali na tej sliki. Glej, kako vestno ste narisali tudi čudne pisane črevljičke, katere nosi bosa kraljičina v roki. In ta cvet, katerega drži druga k ustnicam — pa povejte, ali niste izbrali za ta cvet rdeče barve preveč žive? Saj je kakor cvetoč ogenj!«

»O nikakor! V resnici je škrlat tega cveta še bolj ognjen. Kadar so obsipane veje granatovih grmov s cvetjem, zdi se, da je vskipel v nebrojnih škrlatastih zvezdah strasten žar, dremajoč v nedrih one krasne zemlje.«

»Kdo pa je tukaj na drugem listu, ta resni mož, sedeč na oslu, s cilindrom brez krajev na glavi, v gosto nabrani črni halji?«

»Svet mož, gospica! Predstojnik tihega armenskega samostana, v katerega gostoljubnih temnih zidovih sem preživel nekoliko krasnih tednov. Ta celi album je nastal v njega sveti samoti in krasni okolici. Častitljiv mož ali ni res? Glejte pobožni, dostojni izraz njegovega obraza, obkroženega, kakor Kristovo obličje z dolgimi zlatimi lasmi in brkami!

Še jedno jedino napako je imel ta častitljiv mož. Vidite nadut, gladek živalski meh, privezan za njegovim sedlom? Tak je, kakor kaka naphana žival, kateri nedostaje le glave in dlake. V tem originalnem kožnatem mehu je skrit njegov greh. V njem kipi ognjena kri njegovega kraja, granatna tekočina vinske trte — trte, iz katere je sv. Nina pred davnimi veki napravila križ za spreobrnenje paganskih Kavkazov. In Bog je blagoslovil drevo, ki je dalo svetnici orožje k svetemu boju: Iz njega vre leto za letom tekočina, ki se meri v ognju in moči z najboljšim španskim vinom.

In v tej prijetni mokroti je vtapljal moj gostitelj rad, da, čudno rad svojo pobožno dušo. V meni je našel, priznavam to, vedoželjnega učenca. Kolikokrat je prinesel njegov osel tako zverino v samostan, napolnjeno z ognjeno mōčo, čudno da ni počila, in kolikokrat se je do jutra z najino pripomočjo skrčila in vkup zlezla v prazen kos gubaste kože, ki pa se je seveda že prihodnji večer zopet napolnila z rdečim nektarjem. Pa to vaji gotovo ne zanima, mili dami.«

»Al, kaj pa je to?« je zaklicala deklica, pregledavši nekoliko nadaljnih listov. »Kako je zablodila v družbo Armenov ta čisto evropska glava?«

Na listu, ki je zdaj ležal pred njo, je bila videti polovična dekličja postava v oknu, slikovito ovenčanem s trtnim listjem. Izraz njenega obraza in posebno njena čisto evropska obleka nista brez vzrokov budila dvoma, da-li se res odpira skozi to okno prijazen razgled kam na armenske planine.

Lešan je bil nekoliko v zadregi. »Res ne vem, kako je prišla med te načrte.«

»O, saj veste gotovo prav dobro,« ga je ponašalo dekleta in grozilo mu s prstom. Le priznavajte, da vas krasota zagorelih armenk ni opojila v tej meri, da bi bili pozabili na jeden znan obraz iz domovine.«

»Ah, že tako sumničasta in nagajiva? Priznavam le, da sem to podobo naslikal res sredi Armenije, v samostanski celici, nekega deževnega popoldne, iz dolgega časa ali morebiti radi spremembe.«

»In da bo vaša spoved odkritosrčna,« je dejala z nasmehljajem gospica Bořicka, »pristavite še, da se vas je pri tem slikanju lotilo hrepenenje po daljni domovini, kjer ste zapustili to prijazno okno, z znano vam trto okoli.«

»Poglejte no, gospica,« je med tem vskliknila Jarmila, pazno gledajoča na sliko. »Kaka podobnost! Ta obraz v oknu ima vaše poteze. Taka, ravno taka ste bili gotovo v mlajših letih!«

Začujena se je nagnila odgojiteljica k podobi in vzdignila potem oči zvedavo k slikarju. Ta je tudi ravnokar pogledal podobo, povetil oči in zašepetal: »Zares velika podobnost! Čudna igra slučaja!«

Slika je šla iz roke v roko in potrdilo se je, da ima več nego sorodno podobnost z gospico Bořicko.

Po tej epizodi so prešli k drugim načrtom in Lešan je pri vsakem zabaval družbo s kako veselo prigodbo, ki je bila navezana na vsakega teh listov.

Gostu se je očividno posrečilo, izbrisati neprijazen vtis, kateri je naredil na dami s svojim prvim nastopom. Pazljivo in s pogostim smehom sta poslušali njegovo šaljivo razlaganje. Tudi resni obraz gospoda Velimskega se je jasnili vedno bolje. Še celo Hanuš je pil neobičajno svojo drugo kupico ves blažen, ker ga danes nihče ni opazoval.

Konečno je porabil ugoden prestanek k temu, da je družbi jecaje želel lahko noč. Tudi dami sta se odpravili v svoji spalnici. Stara prijateljca sta ostala sama v jedilnici. Stegnila sta se zložno v mehkih naslonjačih, kadila, srkala čaj, in izbrisala sta nakrat dolgo vrsto let, ki ju je ločila od zlate mladostne dobe. Suhoparni šolski tirani, nad katerimi je že davno zelenela trava, so ju zanimali zopet z najmanjšimi podrobnostmi svojih komičnih oseb, iz rokavov so se vsi-

pavali šaljivi latinski stihi, v spominu so se prikazovale stare pozabljene krčme, čisto jasno, celo do podobic na pokrovih vrčev.

»Pa čuj, dečko,« je rekel slednjič Lešan, vrnivši se v sedajnost, »ti bi moral vdovstvo obesiti na klin. Ne pristojta ti, Bog ve, da ne. Ne jezi se, če ti povem naravnost, da si nekaj malega negode. Mlada, lepa žena bi te vse drugače spremenila. Na prvi pogled pogreša človek v tvoji lepi, idilični domačnosti vesele, gibčne gospodinjice.«

»Ti si najmanj poklican k enakim epistolam,« ga je zavrnil gospod Velimský s prisiljenim nasmehom, iz njegovega obraza je na mah zginilo razposajeno veselje.

»Kaj jaz! Jaz se klatim po svetu iz kraja v kraj, nahajam zabav dovolj in skoro ne utegnem, da bi se nad svojimi barvami zamislil v druge reči. Pa ti —.«

Gospod Velimský je iztrkal iz pipe pepel in vstal. Jednajst je že. Mislim, da boš po potovanju dobro spal.«

Malo po tem je utihnil dom gospoda Velimskega.

Lešan je šetal na pol slečen po sobi, katere mu gotovo ni izbral vrtnar. Bila je

to izba, oskrbljena z vsemi ugodnostmi, opravljena dragoceno. Glej, tukaj na mizici med šaljivimi podobicami težki rodbinski album. Škoda pognati konec smodke. Izvrstna je. Poglejmo si še album. Nemarno je obračal liste, pa pri jedni sliki se je zastavil in zamislil. Bila je slika gospice Bořicke. Čudno zares, si je govoril, ta obraz ima s cela poteze mojega — da se tako izrazim — idejala. Ista glava, ki se že od mladega vznáša pred očmi moje duše in ki tako pogostoma, takorekoč sama od sebe nastaja na papirju pod mojo risajočo roko. Res, glava mojega idejala je polotroška, s spomladnim cvetjem okoli kodrov, in tej zreli lepoti tukaj ne pristojajo več vesnini venci. Čudno! Pognal je konec smodke in zaprl težki album z mogočno zlato spono.

Med tem je ležal Hanuš na železni postelji v svoji čumnati, katero je tačas bledi, ravno na mladeničevo postelj gledajoč mesec pokrival s srebrnimi preprogami. In temu tesnemu prostoru je res trebalo olupšave. Celo pohištvo se je skladalo iz obešalnika za obleko, postelje, stola, mize in na njej ležečih goslij, na katere je bil ravno

prej zagodel žalostno improvizacijo in katerih oguljena usnjena prevleka se je zdaj valjala na tleh.

Pa Hanuš ni posebno prosil meseca, da bi zakril s svojim sleparskim srebrom njegovo revno pohištvo. Imel je drugega čarovnika, ki je na njegov migljaj spreminjal to revno sobico v prekrasno dvorano, polno velikanskih zrcal in blestečih lestencev, ali na željo tudi v veličastno cerkev z mnogimi angelji na temnih stebrih omotne visočine, čarovnika, ki je vedel na mah odstraniti plesnjive stene njegove sobe in odpreti mu razgled v čarokrasne pokrajine. Ta čarovnik, mladostna domišljija, daje mu v oblast vse, celo vse, kar je na svetu. Naj ga le zaničuje Jarmila, naj pika njegovo srce z ostmi svojega zasmehovanja, — pridejo časi, ko mu mora tudi ona biti sužnja in spremeniti se v njegovi roki v nežno rožico brez trnja. Tako tudi zdaj. Spremlja ga na potu, ne morebiti na potu k poroki, nego na potu brez namena, brez smotra, v neznan svet. Zaupno se pritiska k njemu, njeno lice se dotika skoro njegovega in on jo zagrnjuje z dobrinami in dragocenostmi iz svojega

ogromnega bogastva, katero je, recimo, priigradil čez noč v Monaku. Jezdita na konju po brezovem gaju, potem se vozita v brzi kubitki mimo armenskih vasij, potem na ladjici v Maranjonu, pod prekrasnim drevjem, lijanami, opicami, papigami in cvetjem, potem se dvigata naglo proti nebu na vrveh ogromnega žarečega zrakoplava in padata iz neizmerne višine v prepad.

Na to se je Hanuš zopet zavedel, da leži mirno na svoji železni postelji, in uprl je oči na usnjeno prevleko goslij, ležečo na tleh. Kaj je to? Prevleka se napihuje, kakor bi sam vrag pihal v nagubano kožo, debeli se, dviga od tal. Kako požrešno loka vase ognjeno kri kavkaske trte, pijavka brez dna! Že je podobna zveri! Kaj bo iz tega? V kako pošast se napihne ta usnjen pijanec? Aj, vstaja — zgoraj čudno režeč gobec, kučma iz peres, zvonec — Hola, klečoč veljblod tu neokretno vstaja, grba mu raste više in više, kakor bi rasel iz zemlje novi Dhavalagiri, in zdaj se prikazuje na najvišji grbi tega hrbta, pod škrlatnim baldahinom, dvoje navkriž položenih nožic, v zelenih črev-

ljičkih, pretkanih s srebrom in zlatom in čez nje se pripogiba Jarmilin smehljajoč obraz.

Kakor vidite, je spal Hanuš srečno spanje in imel čudno krasne sanje.

Preteklo je nekaj dnij. Lešan se je že čisto udomačil v gostoljubnem dvorcu. Po vrtnarjevem mnenju je začel polagoma kazati skrite kremlje. Do zdaj sicer ž njimi ni opraskal gladko likanega pohištva svoje sobe, ali v parku so se začele prikazovati na belem rastlinjakovem zidu na veliko vrtnarjevo jezo raztrošene tace, človeške in svoje glave, netopirji, peruti in drugi začetki neke divje breughelijade.

Njemu najmilejša mesta v parku so bila — ne morebiti katera krasnih hladnic ali lepo umeščenih brezovih klopj — nego travnate rebri v senci orjaških jesenov, odkoder se je čez parkov zid odpiral razgled na zobato silhueto daljnega Srednogorja. Tukaj je ležal vznak ali v enakem nespodobnem položaju, sredi najlepše trave in pobijal čas z lenim gledanjem v daljino, ali pa površnim risanjem različnih načrtov.

Pogostoma pa ga je vzdramilo iz sanj ali risanja praskanje suhih vejic pod lahkimi

koraki, ali pa vesel smeh, in ko je obrnil glavo, je zagledal med vejami, katere sta držali narazen dve mali deklji ročici, sveži Jarmilin obraz. Njena zdržljivost proti kosmatemu čudaku se je ognila kmalu odkritosrčnemu prijateljstvu. Ta zanimivi mož, ki je vstopil v njeno do zdaj skromno obzorje s svojo bogato znanostjo in izkušnostjo, je budil nemalo njeno radovednost, in način, kako je ž njo občeval neprisiljeno in brez ovinkov, je oproščal tudi njo vseh tesnosrčnih ogledov in vabil jo ob enem, da bi mu popolnoma pokazala svojo duševno podlago ter mu dokazala, da ni tako neizkušeno in navadno dekle, kakor morebiti on misli.

Danes je prišla zopet. Ravno ko je dokončal načrtek, je zašumela njena obleka. Pa danes ni skočila smeje iz senčnatega skrivališča, nego šla je polagoma z resnim obrazom mimo drevja proti njemu. Resno ga je pozdravila in prisedla k njemu.

»Aj, danes pa ste tako čemerni?« je rekel slikar. »Ravno danes, tako lepega dne, ko cela природа veselja trepeta. Poglejte sem v travo, to nežno, mojstersko delo njenih škarij. Ali se vam ne zdi, da se blaženo

smehljajo vsi ti listki detelje, rmana in drugi zeleni uzorci, izrezljani in skupljeni z najnežnejšim ukusom? In kako veselo je v njih življenje mušic, pajkov in žuželk! Glejte tega božjega volka, kako prijateljski potuje po mojem rokavu! Vse to ne razveseljuje vaših očíj?«

»Imam vsakovrstnih skrbij,« je odgovorila tiho Jarmila.

»Aj, skrbij! Velikih, težkih skrbij, vsakemu dobro znanih! Zatecite se k znanemu orakelju: Božji volem! Povej mi na katero stran —.«

»Ni mi do šale, gospod.«

»No, kaj vas teži? Zaupajte se mi.«

»Bojim se, da bi se vam zdela moja spoved smešna.«

»Nikdar. Zagotavljam vas, da se bom držal resno kakor najvišji sodnik.«

»Bodisi. Razodenem vam svoje skrbi. Prva: na svoj rojstni dan sem dobila od tete iz mesta pismo, v katerem mi je častitala in me tudi nujno povabila, da bi se na daljši čas preselila k njej. Pismo enakega obsega je poslala tudi očetu. Prosi tako živo,

in opira se na tako važne razloge, da jo oče gotovo usliši.«

»In tega se bojite? Ali še nikdar niste poželeli v samoti na kmetih po šumnem hrupu mestnega življenja, kjer bi se dan na dan toliko novih pestrih vtisov menjevalo v zrcalu vaše duše, ki je tako dolgo v sebi zrealilo le tihe, enakomerno se ponavljajoče prizore te odlegle krajine? Ali niste nikoli hoteli nastopati v javnosti inace, nego vam je to možno pri službi Božji v tesnem oratoriju one cerkve, ali na semnji dan na sprehodih doli po mestu, ali kadar pri dožetkih milostno zaplešete okoli stoga, ovenčanega z modricami in divjim makom? Gledališče, koncerti, plesi — nobena mestnih zabav še ni izvabila hrepenečega vzdihljaja iz vaših nedrij?«

»Ravno narobe, mnogokrat sem se veselila na bivanje v mestu. Pridem tje res kot čista gola kmetica. Bila sem tam sicer v otroških letih večkrat, a po teh posetih je vstal v moji duši le spomin na ogromne visoke hiše, čudno množico igrač, pestro gnječo in šunder vozov. Rada bi tje pogledala na daljši čas. Ali k teti! Spominjam

se, kako tesno mi je bilo v njenih ogromnih sobanah, sredi nedotakljivega, bliščečega pohištva, pod ostrim pogledom njenih velikih, hladnomodrih očij, gledajočih na me z visokega izpod veličastno nakopičenih las, pred časom osivelih, podobnih s svojo opravo res napudranim lasuljam dvornih dam minulega stoletja.«

»Otroku je lahko vse imenitno. Zdaj pa že ne bo več mogla na vas gledati s tako velikanske visočine, posebno, ako se vspnete na prste.«

»Zagotavljam vas, vse sorodništvo jo čudno časti. Odgojena je v duhu velegosposke etikete, s katere žezlom maha v svoji domačnosti, kakor dvorna ceremonijarka. Služim, da ne doživim mnogo razkošja pod dragocenim jarmom njene neomejene vlade. Vsako stopinjico, vsako gibanje mi bo urejevala z močnimi nitmi dobrega tona in bržkone hitro zahrepenim zopet iz njenih salonov v zlato prostost, katero uživam v tej samoti na kmetih.«

»Ah, razumem. Vi bi si radi ogledovali mesto z binokljem emancipovane ruske dija-

kinje, proste težkih, varujočih perutij kake mrmrajoče gardedame ali ni res?«

»Saj sem rekla, da z vami ni možno resno govoriti o važnih rečeh!«

»Ah, odpustite. — Kakor vidite držim se že zopet, kakor sam Peter Arbuez. Ali ste svoje srce že čisto oledeli, ljubo dete?«

»Ne, glavna reč še pride. A zdaj pa vas res prosim, da bi poslušali in odgovarjali popolnoma resno. Jaz tedaj odidem, — vi odidete, — ta hiša utihne, — nastane zima. Sneg pokrije krajino, zasiplje brezlistnasti park, ledene cvetlice pokrijejo okna in zimski viharji bodo vihrali okoli zidovja, žvižgali v dimnikih. Oče ostane tukaj sam in sam v osirotelih sobah, zasut s snegom in preživi dolge večere pri burjinem tuljenju brez družbe, ker Hanuševe navzočnosti vendar ne moremo nazivati družbo.«

»Kaj pa gospica Bořicka?«

»Gospica Bořicka? Saj ona vendar pojde z menoj!«

»Ah ona pojde z vami!«

»Ne morem si niti misliti očeta v tej zimski samoti, kako bi sedel nad knjigo, iz katere ne bi čital, z omračenim čelom na

dlani, napeto gledaje v črno okno, katero vihar včasih oteplje z belimi kosmatimi vejicami. Postal bi težkomiseln. Odtujil bi se popolnoma človeški družbi. Star prijatelj mojega očeta ste, gotovo poznate njegovo naravo. No, naravnost mi priznajte, ali ne čitate v njegovih očeh, da ni srečen?«

»Možno, da ni tako srečen, kakor je bil v dobi najine mladosti in kakor je bil pred smrtjo vaše matere. Pa nesrečen ni. Njegova rana se je že davno zacelila, kakor zemlja nad krasnim mrličem, in po preteklosti so ostali le krasni bolno-sladki spomini, kateri včasih zazibajo njegovo dušo kakor vetrič cipresne veje na dragem grobu.«

»Bodisi, da ni nesrečen. Pa srečen, tako srečen, kakor si ga želim, kakor bi moral biti in bi lahko bil — —?«

»Česa pogreša? Ima krasen dvorec, polje in lese, velike stoge na vseh straneh, lep park, knjige, ugodnost, čislano ime med sosedi —.«

»In mislite res, da to zadostuje k človeški sreči?«

»Ima vas —.«

»Kaj jaz! O meni ne govoriva. Mislila sem, da mi ne bo treba, da bi vam sama pokazala veliko praznoto na strani mojega očeta, da bodete vi sami izgovorili prvi kratko besedico, v kateri se skriva njegova neblaga usoda. Sam! Morebiti ne pristojta dekletu, kakoršno sem jaz, da govori tako z možem. Pa nočem biti, kakor so druge. Nočem vam boječe zakrivati svojih mislij z zavojem napačne sramežljivosti. Vedite, da sem pogledala v svet že daleč žez mejo nedolžnih knjig, katere oče in gospica Bořicka zame tako skrbno izbirata. Pregledala sem jasno naše domače razmere, premišljevala o tem več časa in sodba drugih ljudij me je potrdila v prepričanju. Sam! V tej besedici je vse. Sam, brez družice sebi jednake, s katero bi lahko delil vse svoje skrbi, namere in nade, na katere strani bi se zbudil k novemu, krasnemu življenju!«

»Postojte! Oženiti torej, z vso silo oženiti hočete svojega očeta, mala intrigantka! In kako zgovorno že umejete braniti božjo resnico, da človeku ni dobro biti samemu! Le priznajte, da je že marsikateri ognjeni romanopisec pretrgal tesno ograjo, katero

je potegnila gospica odgojiteljica okoli vaše knjižnice. To je pač narobe svet: Za kar bi moral oče lepo skrbeti, kako namreč najlepše preskrbeti svojo hčerko —.«

»Tako mi ne govorite, gospod!« mu je skočila Jarmila v govor in njen obraz je zagorel pri poslednjih slikarjevih besedah v ljubeznivi rdečici. »Mislite si o meni, kar hočete: zaupala sem vam odkritosrčno svoje najskrivnejše misli. Zaupala sem vam, ker ste prijatelj mojega očeta in ker doslej nisem našla nikogar, komur bi mogla odkriti te svoje skrite misli.«

»No, plačam vam vašo odkritosrčnost z enakim denarjem. Sam sem prepričan, da bi bilo za vašega očeta najbolje, ko bi se prej ko prej oženil, kajpada srečno. Njegovo čelo bi se brzo popolnoma zjasnilo in celo domačnost bi prevladalo novo, veselo življenje. Ali pa ste že tudi čitali zunaj meje teh nedolžnih, za vas skrbno izbranih knjig, da je treba k vsakemu zakonu dveh in da ni vsejedno, kako se strinjate sreci take dvojice?«

»Ah, mislim«, — je zašepetala Jarmila z novo rdečico, — »da bi se našlo srce, ki bi vedelo gorko ljubiti mojega očeta.«

»In h kateremu bi se tudi nagnilo njegovo srce. No, to že. Poiščiva ga. Pristopiva brez obotavljanja k izvršitvi svojih nakan. Razpostaviva okoli svoje žrtve gosto mrežo intrig in zadrigneva jo, če Bog dá, brzo nad trepetajočim plenom. Na mojo pomoč računajte. Izpregovorim mu do duše. Vozil se bodem ž njim na plese in posete daleč na okoli in ne preneham, dokler vam ne najdem mačehe, po kateri tako močno hrepenite.«

»K čemu daljnih potov, če bi pa bila mačeha, kakor si želim, prav blizu?«

»Brezdvomno ste si jo že poiskali! — Blizu?«

»Mislite vendar malo. Kaj ne uganete? Saj je to vendar tako lahka uganka.«

»Nisem do zdaj še pregledal okolice.«

»Ah, vam se mora vse povedati, vse do poslednje pičice. Ničesar se ne domislite? Ali nič ne mislite na gospico Bořicko?«

Iznenajen jo je pogledal. »Na gospico odgojiteljico?«

»Dà, ali ne prihaja ona prva na misel?«

»Ta je seveda celo blizu. Ali.«

»Kaj morete reči proti njej? Ona je jako olikana, nežna, duhovita dama.«

»Gotovo.«

»Lepa tudi, to trdim smelo. Da ne samo v mojih očeh, to svedoči načrtek v vašem albumu; veste, ona dekliška glava v oknu, v trtnem vencu — ki nas je vse iznenadila s svojo posebno podobnostjo z gospico Božičko — priznajte, da je ugajal vašemu ukusu ta idejalen obraz, katerega obris ste nehote vdihnili na papir v daljni tujini, sredi živookih hčer Armenije.«

»Dà, dà.«

»In poleg nekaterih posebnostij je čistega in plemenitega značaja.«

»Imeli ste res prilike dovolj, pogledati v njeno srce.«

»Častim in ljubim jo, kakor mater. Glejte, s to ženitvo se ne bi na pogled spremenilo nič. Ostali bi vsi skupaj, kakor smo bili doslej, le tesneje bi bili zvezani s posvečeno vezjo vroče ljubezni.«

Lešan se je zamislil.

Za nekaj časa pa je smeje se zaklical:

»Reč postaja čim dalje zanimivejša! Ne dovolj na tem, da pripravljate zakonski jarem svojemu očetu, tudi svojo odgojiteljico bi radi omožili. In vse to se vrši med tem,

ko onadva skrbno za vas izbirata knjige. Dražestno!«

Jarmila je vstala. »Vedno le smeh in smeh! Ako se hočete samo smeјati — z Bogom!«

Lešan je skočil k njej. Šla sta po rebru navkreber. »Preklican smeh! Ne menite se zanj! Bodite prepričani, da ne bodem nevreden zaupanja, s katerim ste me počastili. Verno in pridno bodem z vami tkal to intrigantsko prejo, dasi ne tajim, da svojih nakan ne izpeljeva tako zlahkoma. Le mislite na romane in novele: koliko je tam dolgih poglavij, koliko zapletenih psihologičnih pohodov, da potem more pisatelj častno spojiti roki svojega junaka in junakinje. In vi hočete vso reč izvršiti do zime. Pa nič ne dé. Grem pokorno z vami, kamor zapovedate, vaš hlapec sem, sužnjik, birič, krasna spletkarica. Podajte mi roko na najino skromno zaroto.«

Polastil se je njene roke in lahko pritisnil nanjo svoja usta.

Vrtnarjevo prerokovanje se je spolnilo. Lešan je hitro na robe obrnil ves domači red. Kajpada nekoliko inаče nego je bil

vrtnar prerokoval. Skril je nakrat kremplje, katere je bil komaj iztegnil: breughelijada na rastlinjaku je ostala nedovršena in zmes karikatur, ki so začele nastajati v pesku pešpotov in v prahu pozabljenih stezic, je čez noč izginila. Iz kosmatega čudaka se je izluščil nakrat nežen maitre de plaisir, izmišljajoč dan za dnevom nove zabave.

Precej prvi večer po znanem razgovoru z Jarmilo je začel svojo osrečevalno delavnost. Namesto ovac in volkov, po katerih se je gospodu Velimskemu zopet zahotelo, je navrgel zabavnejšega črnega Petra. Ta predlog je bil sprejet z glasovi vseh proti glasu gospoda Velimskega. Ta je igral sicer očitno nerad in ostal po svoji navadi resen sredi šaljive družbe. Pa resnoba njegovega obraza je močno trpela po kolobarju, kateri je po prvi igri gospica Bořicka nekamo bolječe naslikala z ogljem na njegovo čelo, in morala se je popolnoma umakniti, ko so za kratek čas neodbitne izgube obraz gospoda Velimskega naslikale, kakor lice Indijanca pred bojem. Dà, proti koncu igre je pozabil na resnobo gospodarja in hranitelja v tej meri, da se je maščeval nad izgubivšo go-

spico odgojiteljico z veliko črno liso, s katero je lastnoročno omadeževal njen krasen grški nosek.

Drugi dan je popravil Lešan s Hanuševo pomočjo zapuščeno pozabljeno kegljišče v odleglem kotu parka ter pozval popoldan družbo na bojno partijo, pri kateri je gospica Bořicka nepričakovano dobro pomagala gospodu Velimskemu, kateremu je bila izžrebana v pomočnico.

Potem so se vrstili izleti, peš in v vozu, na gobe v gozd, na krasen razgled pod stari hrastom, na bližnjo razvalino, na proščenje k znanemu mlinarju, na semenj v mesto. Gospod Velimský je moral z uslužnosti do prijatelja in gosta ter iz slabosti do svoje hčerke dan za dnevom grizniti v tako ali jednako kislo jabolko.

Pa s tem še ne dovolj. Lešan je začel resno delati priprave za domačo gledališčno predstavo. Izbral je kratko šaloigro ter vsilil njene štiri vloge našemu čveterolistku, ohranivši sam sebi posel napovedanja. Ko je bil s tem predlogom nastopil, je prešla gospoda Velimskega potrpežljivost. »Povej mi odkritosrčno, prijatelj, ali si zblaznel?«

je zaklical. »Igrajmo raje kar slepo miš!« Tudi gospica odgojitelica je strmela nad otročjo mislijo starega predlagatelja. Dà, še celo Jarmila se je branila, sprejeti ulogo, v kateri bi morala povračati Hanuševo ljubezen. Pa konečno je Lešan pregovoril Jarmilo, Jarmila preprosila očeta in gospica Bořicka se je udala skupnemu pritisku ostalih. Hanuš se je lotil že koj v začetku te misli z veliko gorečnostjo. Brez odloga je začel pripravljati na ugodnem mestu parka mal odprt oder in pomagal je Lešanu pri slikanju kulis in zastora. Slednjič se je priljubil predlog tudi Jarmili in gospici Bořicki. Napravili sta si pestro in krasno rokokojevo obleko, radi je poskušali, pri čemur se Jarmila ni mogla načuditi, kako lepo stoje pestri kroj in snežnobelo napudrani lasje gospici Bořicki.

Pri vseh teh zabavah pa bi pozoren gledalec vedno lahko čital v obrazih Lešana in Jarmile geslo tajnega sporazumljenja. Ako jima je gospod Velimský včasih povrnil dosledno sleparjenje v igri s tem, da je podtaknil karto gospici Bořicki, pošiljala sta si čez mizo zmagonosne poglede; postranski smeh, dotikanje z lakti in šepetanje, vse to je bilo na dnevnem redu.

Na sprehodih v gozdu sta puščala vedno gospoda Velimskega in gospico Bořicko, katera pa tudi brez škode za svoj ugled nista mogla dohajati njune mladostne hoje, v gotovi daljini za seboj. Pa ta taktika v začetku ni rodila zaželjenega sadu. Kolikor sta se tudi skozi drevje ozirala nazaj, vedno sta videla le ledeno odmerjeno oddaljenost med obema in na njunima obrazoma dostojni mir globokega molčanja. A pozneje se je polagoma začela spreminjati ta podoba. Daljina med obema se je krčila; vse je kazalo, da se zblížujeta. Gospod Velimský je začel z rokama razkladati, z ustnicami gibati; gospica je pozorno obračala k njemu svojo glavo od šopka gozdnih cvetlic, za katerimi se je včasih molčé pripognila. Kratko, bilo je očividno, da se zadnji par prav dobro zabava. Počasi je postala njuna govornica precej živa; govorila sta s tihim glasom.

Bili pa so ti pogovori drugačnega obsega nego sta mislila Lešan in Jarmila.

»Letos je res čudno mnogo gob,« je pravil n. pr. gospod Velimský. »Le pogledjte, koliko je tam krželjv!«

»In veliki so tako, da bi jih imel Gargantua dosti za večerjo.«

»Čudno, da jih nista zapazila.«

»Mislim, da bi jih prezrla in če bi bili veliki, kakor dežniki. Ne gledata ne na desno, ne na levo, vso pozornost obračata le drug na drugega. Glejte, kako se nagibata drug k drugemu, kako zaupno se smejeta, kako slahkoma skačeta po mahovitem kamenju. Gospod Lešan si je ohranil res mladeniško prožnost — telesno in duševno.«

»Čudim se mu res. Nisem se nadejal, da zna ta zarasel dečko svojo medvedjo kožo obračati k damam s tako gladkim licem in predstavljati tako zabavnega tovariša.«

»In tako dvornega kavalirja. Glejte, kako ji podaje roko, kako lahko ji pomaga z visoke klade — klobuk mu je padel z glave — pogledajte ta smehljaj v zagorelem, temnem obrazu, to množino las in brk, ali ni to Pan, igrajoč z majhno Nimfo?«

»Do koder sega moje znanje v baje-slovju, ne laskate mu posebno s to primerom.«

»O, imam pred očmi le ta smehljaj, kosmatost in gozdno stafazo. Sicer pa je gospod Lešan prav lep mož in dekliško srce

bi se dalo lahko ujeti s pogledom njegovega temnega, plamenečega očesa.«

»Mislím, da precenjujete moč njegovih očij. Dolgo že jih poznam, pa iskrice dvorjanstva še nisem zapazil v njih. Še v mladosti ni našel preveč milosti pri ženskah, in zdaj — —.«

»Brezdvomno te milosti ni posebno iskal.«

»Pa toliko mi priznajte, da bi bil Falstaf zdaj za njega primerniša uloga nego Romeo.«

»Ni treba vselej gladkega, vitkega Romea, da se zaneti v duši dekleta ljubezen. Ne le v novelah, nego i v življenju se dogaja dostikrat, da mlado dekle zagori v močni ljubezni k osornemu, ponosnemu možu Lešanove starosti. Prav ta osornost, moč, hladnokrvnost, obširnost in globina nazorov deluje s posebnim čarom na mlado nedolžno misel, posebno če je tak postaren junak prvi mož, ki se je pokazal na jutranjem obzorju njenega življenja.«

»Menda s tem vendar ne dolžite Lešana, da se dvori res moji Jarmili?«

»Nikar. Hočem vas le opozoriti na posebno zaupanje, ki je oba tako naglo združilo. To je res nenavadno prijateljstvo. Celi dan sta takorekoč nerazločna dvojica. Pogledajte, kako rada se od naju oddaljujeta, kako rada zginjata izpred najinih očíj, in kako si tudi v najini navzočnosti imata vedno zaupati kako skrivnost s pogledom, nasmehom, dotikanjem rok in šepetanjem. Ali še tega do zdaj niste zapazili? Vidite, zdaj sta tam sedla med kladami pod majhnim slapom. On gleda njo z nasmehom izpod gostih lasij, na katere se vesijo biserji razpršene vode, kakor na kodrih porednega Tritona, ona pa gleda njega z enakim smehljajem ter mu ukusno venča klobuk s praprotjo in vodnim cvetjem. Ali ni to skupina, kakor kaka slika o Undini?»

Iz tega pogovora spozna lahko čitatelj, da so bili zelo različni nazori, katere sta imela oba para drug o drugem.

Pa v nečem je Lešanova taktika vendar očitno uspevala. V kratkem času od njegovega prihoda sta se zbližala gospod Velimský in gospica Boříčka mnogo bolje nego vsa prejšnja leta. Prej se je omejevalo njuno

občevanje le na najpotrebniše posledice bivanja pod jedno streho in na posvetovanja o spremembah v sestavi Jarmilinega odgojevanja. Zdaj pa sta umela govoriti tudi že o drugih rečeh in gospod Velimský je večkrat pogledal odgojiteljici v obraz, dà, včasih tako bistro, kakor bi hotel nagraditi nemarnost vseh prejšnjih let.

Tudi v njeno notranjost je gledal dan za dnevom globlje. Njen značaj se mu je kazal v vedno jasnejših potezah in njen duh ga je zasačil vsak čas s kako novo stranjo, o kateri še do zdaj niti sanjal ni.

Krasna poletna doba se je bližala svojemu koncu. Bilo je treba naužiti se še poslednjih toplih smehljajev krajine, katere logi in gaji so se začeli oblačiti v mnogobrojno obleko in nad katero so trepetale po golih strniščih dolge, svilnate niti. Že nekolikokrat se je posrečilo Velimskemu, odložiti daljši izlet v gore, ki so se tako vabljivo spenjale na obzorju in na katere je slikar upiral vsak dan bolj hrepeneče svoje oči. Slednjič je pridrdrala nekega ranega jutra velika kočija iz vrat našega dvorca in zabočila mimo dekanije proti divnemu Hazmburku.

Družba v kočiji je bila danes zelo tiha. Moram pristaviti, da se je v poslednjem času intrigantska preja, katero sta Lešan z Jarmilo na skrivnem tkala, precej zmešala. Zdelo se je, da daljina med gospíco Bořicko in gospodom Velimskim, ki se je bila že toli obetajoče zôžila, zopet narašča prav nepričakovano. Pogovarjala sta se medlejše, utihnila vsak čas. Že sta hodila zopet odmerjeno oddaljena drug od drugega, dà, ostajala sta le redkokedaj zadi. Gospíca Bořicka ni skoro nič več zapuščala svoje gojenke in rada je nagajala v šaljivem pogovoru Lešanu, ki se je kazal čim dalje slabšega bojevnika v teh porednih praskah. Gospod Velimský je hodil navadno molčé s povešeno glavo za njimi. Ta neprijazen prevrat je bil menda tudi kriv, da se je zamišljeno Jarmilino lice tolikokrat zmračilo. Očividno se je spremenila. Sveže rdeče lice je postalo nekamo blede, čelo vedno boljše zamišljeno, oko sanjavo in njena vesela narava se je zakrila z lahko zaveso melanholije.

Ustnice našega čveterolistka so počivale, oči tekale po krajini. Pred njimi je ležal prekrasen, slikovit del domovine. Na desni

v daljini za širokim poljem veličastni Rip, na levi lesnati hribi in spredaj goste skupine raznoličnih gor. Tu Hazmburk, ondi previšoka Milešovka, tu razvaline Košťala, tam goli, žalostni Radobál. Kdo pozna imena vseh teh višin, kdo razume vse, kar pripovedujejo žalostni ostanki minule slave na njihovih temenih!

Gore se pomikajo bliže in bliže. Rastejo, stopajo narazen. Bolje in bolje se luščijo iz modre megle. Že vidiš njihove goste gozde, razrito skalovje, trate, bele cerkvice, raztrošene po njihovih bokih. Zdaj se odpira med njimi prekrasna, široka dolina. Ta ti je takorekoč le jeden vrt, katerega košato sadno drevje pokriva s svojimi vejami skoro celo dno doline in stopa v gostih vrstah visoko po rebrih okoljnih gor, splavajoče tamkaj polagoma z bujnimi gozdovi. Ta prekrasna kotlina, tje do ponosne Milešovke, ki slavno skončuje slične vrste gôr na severni strani, je jedin gaj žlahtnega sadnega drevja, nasajenega v gostih vrstah, križajočih se v dolgih drevoredih. Na mestih, kjer so njihovi vrhi najgostejši, rdečijo se veselo skozi veje strehe, vspenja se v solčnem žaru cerkven

zvonik in nam ovaja na pol zakrito vas. In prav sredi doline štrli nad gostim drevjem okrogel belkast stolp. Zdi se, kakor bi bila to igrača nove dobe, postavljena tukaj spodaj po kakem prijatelju romantizma po uzoru razvalin, ki gledajo tu pa tam žalostno z okoljnih vrhov. In vendar je to resnična, neponarejena razvalina Skalka, razpadel ostanek ponosnejše češke minulosti sredi pomemčenega kraja.

Pod Skalko se je ustavilo naše društvo. Pregledali so si okrogli stari stolp, nabirali pod njim v pesku drobcena zrna češkega granata, katerega skladišče je ta krajina, pogasili pod velikansko lipo svojo žejo z vinom iz bližnjih koštalskih pivnic, potem pa se napotili po vrtilih navkreber proti lesnatemu vrhu Sutomske gore. Z njenega temena so radostno gledali nazaj v ravnino in iskali med mnogimi stolpiči, vspenjajočimi se nad to pisano preprogo, zvonik znane domače cerkve.

Na to so se zopet vrnili v mračni gozd. Takrat je ostala gospica Bořicka pri gospodu Velimskem in korakala ž njim molče naprej. Za kratko je zginila ta resna dvojica

za drevjem. Jarmila je nasvetovala kratek počitek pod mogočnim hrastom, od koder je bilo videti med vejevjem po strmini dol v nasprotno dolino, po kateri se je vila reka. Pa ta dolina se ni svetila v solnčnem žaru kakor ona, iz katere so bili prišli naši popotniki na Sutom. Gozdnate gore, nakopičene onstran reke, so bile zavite v temnomodro meglo, ki je postajala čim dalje temnejša, in za njimi so se vspinjali na nebo težki črni oblaki. Letali so čudno hitro po višini: že so pokrivali pol neba nad dolino, že viseli nad celim prizoriščem, kakor težek črn pokrov rakve, pod katerim so se zgubljali vrhovi gor. Lešan in Jarmila sta gledala molče na to oblačno podobo. V naravi okoli je vladala strašljiva tišina. Noben ptič se ni oglasil, listje je mirno viselo na drevju, in čilo življenje mrčesov je potihnilo v pesku in mahu pod njunimi nogami. Nenadoma je padla težka kaplja na Lešanov klobuk, druge so zašumele v hrastovih vejah...

»Nevihta!« je zaklicalo dekle in stopilo bliže k ogromnemu deblu. Lešan se je postavil poleg nje in razgrnil skrbno svoj pled nad njeno glavo. In prišla je burja.

Dež je lil, vihar bučal v vejah, grom strašno donel po gorah in bliski so švigali po temnem zraku. Jarmila se je nehote pritisnila k silnemu možu in položila svojo glavo na njegovo ramo. Čutil je na vratu njeno drhtečo roko. Pozneje mu je zlezla njena glava na prsi. Slišal je vzdihanje in jok, na roki začutil gorke solze. Zatrepetal je od glave do nog. Začutil je polno sapo zašle spomladi na postarnih prsih. In bilo mu je tesno v tem pozdravu majnika, ki je že odevetel njegovi duši. Trenotek je položil roko na bogate, svilnate lase, a spustil jo zopet brez moči ob strani. Dekle je vzdihalo, jokalo dalje. Vedel je, da pričakuje od njega besedo. Pa on je molčal. Premišljal je le, kako čudno se je končala njuna mrzka intriga in da je čas, podreti zopet svojo kočevniško jurto.

Huda ura je minila. Nedaleč se je zaslišalo glasno klicanje: «Jarmila! Jarmila!» Dekle se je zganilo, kakor bi se prebudilo iz globokega spanja, in Lešan je odgovoril mesto nje: »Tukaj, tukaj!»

Našli so se zopet z gospodom Velimskim in gospico Bořicko, ki sta se zavarovala

pred burjo pod visoko skalo v mali votlini — kakor Enej in Dido, rekel bi, ako bi bilo pri naši resni in častivredni dvojici to pri-ravnanje na mestu.

Zjasnilo se je. Ko so se peljali nazaj domov, so se bliščale zvezde na nebu. Lešan je hotel večkrat začeti govor, pa vsi njegovi poskusi so mu spodleteli. Zapalil si je smotko in pri tem zapazil, da Jarmila zakriva svoj obraz z rokama.

Drugi dan se je vzbudil Lešan zelo pozno. Ko je prišel v jedilnico, kjer so ga drugi navadno čakali z zajutrekom, je našel tam samo gospoda Velimskega.

Lešan mu je naznanil, da jutri odide

»Aj, tako naglo?« je zaklical gospod Velimský. »In prav jutri hoče oditi tudi gospica Bořicka.«

Ta vest je iznenadila zopet Lešana.

»Gospica Bořicka? Jutri? In kam?« je vprašal.

Gospod Velimský je bil v zadregi. »Še sam ne vem kam — čisto iz jasnega — odpoved.«

»Odpoved? In zakaj?«

»Ne vem — res ne vem. Pravila je, da se je tako odločila po skrbnem premišljevanju. Zahtevala je, da bi jo takoj odpustil.«

»In ti si jo odpustil?«

»Kaj sem hotel storiti? Morebiti je našla že boljše mesto, sploh pa še ž njo izpregovorim. A — naravnost povedano — siloma je ne bodem zadrževal. Jarmila že ne potrebuje več odgojiteljice. Dam jo k sorodnikom v mesto in tam se popolnoma olika. Da pa še odkritosrčniše govorim, prišlo mi je že nekolikokrat na misel, da bi utegnilo bivanje gospice — dasi že priletne gospice — z menoj vdovcem pod jedno streho povzročiti razne besede. Pred kratkim je bilo to seveda drugače. Imel sem v hiši neko starejšo sorodnico. Žal, imela je svoje muhe — nekoč se je razjezila za nič in nič in dala nam z Bogom. Misli se na moje mesto. Na vsak način bi moral nekaj storiti.«

Lešan je molčal. Take so tedaj bile razmere Velimskega z žensko, katero je hotela Jarmila na vso moč imeti za mater. Odpušča jo hladno, brez vsega, kakor svojo zadnjo deklo. Ta vrsta let, katero je preživela pod njegovo streho, ta skupna skrb za

njegov najdražji zaklad nista mogli med njima stkati močnejših vezij.

Uboga odgojiteljica! Dajal ji je vselej redno mesečno plačo — česa še naj zahteva? Pojde dalje med nove ljudi, ki bodo ž njo jednako ravnali, dokler med njimi ne postane vsa gubasta in rmena, v resnici izmučkana citriona. Tako premišljevaje je zapustil slikar prijatelja in začel se v svoji sobi pripravljati na pot.

Gospica Bořicka ni prišla k obedu. Izpričala se je z lahko boleznijo.

Lešan je zagotovo naznanil, da jutri pojde na pot, po katerem ga vodi blesteča zvezda umetelnosti.

Gospod Velimský ga je zadrževal, kakor zadržuje prijatelj prijatelja. Pa slikar je ostal pri svojem. Jarmila je obleдела, molčala. A po obedu ga je ustavila na hodniku in povabila na trenotek v svojo sobo.

»Res odidete?« je vprašala žalostno.
»Ali vas tukaj nič več ne zadržuje?«

»Bil sem vam dosti dolgo nadležen. Precej v začetku sem vam pravil, da sem kočevnik. Moram dalje. Sploh pa se je najina namera, kakor vidite, popolnoma ponesrečila.«

»Saj gospica Bořicka ne odpotuje. Stojim vam za to, da prekliče svojo odpoved.«

»Bodisi kakorkoli! Doigral sem že med vami svojo ulogo. Jaz sem vam kakor junaki nekaterih novelistov: ko jih omrzijo, ko ne vedo ž njimi kodkam, in se v glavi ne zasveti niti iskrica misli, kako bi zabredlo dejanje novele potegnili iz blata, posadijo nekega jutra svojega junaka na voz, počijo z bičem in novela je dokončana.«

Jarmila je sedla na divan in pritisnila obraz na zeleno svilnato blazino. Ko je za nekaj časa blede obraz zopet povzdignila, bliščala se je na onem mestu blazine rosa, kakor na travi po hladni noči.

»No, idite!« je rekla. »Spomnite se le včasih mene, priprostega dekleta in dovolite mi, da vam včasih pošljem nekoliko vrstic. Nastane zima. Lahko jih čitate pri peči, da ne bodete imeli predaleč do ognja.«

Na večer se je sprehajal Lešan še po parku. V jedni hladnici je zapazil odgojiteljico. Bila je z obrazom obrnjena od njega. Precej časa jo je opazoval. In v tem času se je zgodilo mnogo, jako mnogo v njegovi duši. Gledal je mirno, polno telo, skrito v

gubah svetle obleke, sanjavi, lepo okrogli obraz mehkih potez, njemu tako simpatičnih, in priznaval si je, da je krasna, krasna po njegovem ukusu. To sicer ni spomladna krasota, s katero je obsipal ono glavico v oknu, v trtinem vencu, a tukaj v jesenskem okvirju, sredi padlega rmenega in rdečkastega listja ima glava te modre in skromne ženske nekaj posebno mičnega, vkljub minuli spomladi. Saj je tudi njemu spomlad že davno minila. S tako družico bi hotel pripluti v mirno pristanišče, v njegovih prsih se je obudilo hrepenenje. Pristopil je k odgojiteljici.

Obrnila je k njemu obraz. »Ah, gospod Lešan?«

»Slišal sem, da jutri odidete?«

»Odidem.«

»Jaz tudi. Lahko bi odšla skupaj.«

»Ako naju vede ista pot — —«

»In kaj, ko bi uredila svoje poti tako«, je pravil Lešan s posebnim naglasom, stisnil njeno roko ter je gledal goreče, »da bi hodila skupaj —«

Odgojiteljica je smeje se vstala. »Kako sentimentalno to pravite! Menda mi vendar ne

ponujate, da bi z vami prebivala in krpala vaše kočevniško stanovanje?«

Pri zvoku tega smeha in pod lahkim udarcem pahljače na njegovo ramo so izginile kratke Lešanove sanje.

Drugi dan ranega jutra se je odpeljala odgojiteljica. Nekoliko pozneje je naložil vrtnar v kočijo velikanski dežnik, čudne palice, pipe, slikarsko orodje in Lešan je sedel sredi svoje ropotije.

Ko je poslednjič stisnil gospodu Velimskemu roko, mu je zašepetal ta: »Pa na mojo gostijo prideš?«

»Na tvojo gostijo?« se je začudil slikar.

»Seveda, z gospico Bořicko.«

»In njena odpoved?«

»Saj se vendar ne spodobi, da bi ženin in nevesta bivala pod jedno streho. Za kratek čas pojdem po njo. Odpusti, da sem te včeraj varal. Spravil si me v zadrego; ni mi dalo, da bi ti zaupal ta zame imeniten prigodek.«

Konečno torej vendar triumf! Pa zmagovita spletkarica tam zgoraj v oknu je gledala žalostna za kočijo, iz katere je molel čudni klobuk s širokimi krajei, ki se je

hitro oddaljeval, in slednjič, ko je izginil za šolo, zamahnila je še z belim robcem in pritisnila ga k očem.

Nekaj časa je dobival Lešan mala pisma prenapete vsebine. Pozneje so prestala prihajati. Gospod Velimský se je na zimo preselil z ženo in Jarmilo v mesto. V osamelem zasneženem dvorcu pa je pisal Hanuš pri tuljenju zimskih neviht z boljšo voljo nego sposobnostjo pesmi svoje brezupne ljubezni.

KONEC.

„Slevanska knjižnica“

izhaja 15. dan v mesecu in stane vseletno

1. gld. 80 kr.

- „Ratmir“, češki spisal Jan Vávra, poslovenil Petrovič. Dodan je zgodovinski spis o dobi, ko se je vršila ta povest.
- I. „Pojdimo za Njim“. — II. „Angelj“. Poljski spisal Henrik Sienkiewicz; prvo poslovenil Petrovič, drugo † Fran Gestrin. — „Stanku Vrazu“, hrvaški speval August Šenoa.
- „Slučajno“, ruski spisal P. N. Polevoj, poslovenil J. Kogej.
- II. „Amerikanci“, spisal I. I. Jasinski, poslovenil J. Kogej.
- Dodan je spisek o pisatelju Polevem.
- „Protivja“, slovaški spisala Ljudmila Podjavorinská, poslovenil Anonym. — Dodatek o Slovakah in pisateljici. — Azbuka za Slovence, Srbe in Ruse. — Gregorčičevi pesmi „Domovini“ in „Pri mrtvaškem odru“ v azbuki.
- I. „Cesarja je bil šel gledat“ — II. „Pravda“. — III. „Prevžitkar“. Iz lužiškega poslovenil Simon Gregorčič ml. — IV. Članek: „O baltiških Slovanih in Lužičanih“. Spisal Simon Gregorčič ml.
- in 7.** — I. „Stara Romanka“, poljski spisala E. Orzeszkova, poslovenil Vekoslav Benkovič.
- I. „Mali Zlatko“, češki spisal Jos. D. Konrad, poslovenil Vekoslav Benkovič. — II. „Pogumnim Bog pomaga“, ruski spisal P. N. Polevoj, poslovenil J. J. Kogej. — III. a) „Maternalne solze“, b) „Pesem obsojencev“, pesmi, ruski zložil Nekrasov; poslovenil Iv. Vesel-Vesnin; c) „Slovan jsem“, češka pesem.
- I. „Žalostna svatba“, poljski spisala Valerija Morzkowska, poslov. Pohorski — II. „Kako sem izpovedoval Turke“, češki spisal Jos. Holeček, poslovenil † Fran Gestrin.

Z zvezdico (*) zaznamovani snopiči so pošli.

10. — I. „Osveta“. Češki spisal Dragotin Sabina, poslovenil Radoslav Knaflič. — II. „Stric Martinek“, češki spisala Gabrijela Preissová, poslovenil † Fran Gestrin.
- *11. 12. 13. in 14. — Odiseja, povest slovenski mladini, prosto po Homerju spisal Andrej Kragelj.
(Tiskal se bo drugi popravljeni natis. Kdor ga želi, naj bi to naznanil tiskarni, da se bo vedela bolje ravnati.)
15. — I. „Kjer je ljubezen, tam je Bog“, ruski spisal grof Leo Tolstoj, poslovenil Ad. Pahor. — II. „Rakvar“, Grobovščik, ruski spisal A. S. Puškin, poslovenil J. K-j. — III. „Božena“, poslovenil iz češčine Rňý.
16. — I. „Turopoljski top“, hrvaški spisal August Šenoa, poslovenil Peter Medvešek. — II. „Dvoboj“, češki spisal Svatopluk Čech, poslovenil J. M. Frankovski.
17. — Izbrani spisi Vaclava Kosmáka. I. — Poslovenil I. M. Frankovski in Rňý.
18. — Izbrani spisi Vaclava Kosmaká II. —
19. — „Pošasti“. Češki spisal V. Beneš - Třebizský, poslovenil Z. Ž. Trbojski.
20. 21. 22. in 23. — „Zaobljuba“. Hrvaški spisal Ferd. Becić, poslovenil Pet. Medvešek. — „Štiri dni“, ruski spisal V. M. Garšin (Vdobe se tudi posamezni snopiči po 12 kr.)
24. — I. „Čarovnica“, srbski spisal Velja M. Miljković, poslovenil Ivan Sivec. II. „Tri smrti“, pripovedka grofa L. N. Tolstega, poslovenil Podravski.
25. — Narodne pripovedke v Soških planinah, zbral in napisal A. G. I.
26. — I. „Lotarijka“, hrvaški spisal Večeslav Novak. — II. „Izgubljeni sin“. Iz srbskega „Putnika“ l. 1862. — III. „Mrtvaška srajca“. Iz srbsčine po F. Oberkneževiču v „Putniku“ l. 1862. — Vse t poslovenil Simon Gregorčič ml.
27. — „Preskušnja in rešitev“ ali „Domá najbolje“, češki spisal X. Čekal, poslovenil Simon Gregorčič ml.
28. — Petdesetletnica Simona Gregorčiča. — Izbrane pesmi.
29. — Narodne pripovedke v Soških planinah, zbral in napisal A. G. I.
30. — Iz spisov Pavline Pajkove.
31. — Slike iz Prage, — češki spisal E. Herold, poslovenil Jo. Faganelj.

- 32.** — I. „Ne bodimo lipov les!“ Češki spisal Fr. Pravda (Vojteh Hlinka), poslovenil Šimon Pomolov. — II. „Blazni goslar“, češki spisal Josip Kajetan Tyl, poslovenil A. Petrič.
- 33.** — „Gardist“, češki spisal Alojzij Jirásek, posl. A. Benkovič.
- 34.** — I. „Abla“. — II. „O nepravem času“, spisala Milena Mrazovič, poslovenila Minka V—č. — III. „Iz sela“, spisal Ksaver-Šandor Gjalski, poslovenil Kosec.
- 35.** — „Gorjupa naša kupa“, poljski spisal Lucijan Titomir („Lubawa“), poslovenil S. Tugomil. — „Kazančiči“. Povest iz življenja Bošnjakov. Hrvatski spisal Ivan Lepušič, poslovenil Ivan Čestimir.
- 36.** — „V gradu in pod gradom“. Češki spisala Božena Nemčeva. Poslovenil Petrovič.
- 37.** — „Godčevska Lizika“. Pripovedka. Češki spisal Vitězslav Hálek. Posl. Anonym. — „Olga Žilinska“. Slika iz borbe Slovakov za svoj narodni obstanek. Spisal Jan Janča. Poslovenil Pohorski.
- 38.** in **39.** — „Izbrane pesmi“. Zložil Anton Funtek.
- 40.** — „Materin blagoslov“. Igra v treh dejanjih. Spisal Anton Klodič - Sabladoski.
- 41.** — „Posavček“. Slika iz življenja v polpretekli dobi. Spisal Anton Sušnik.
- 42-43.** — I. „Smodin“. Povest. Spisal Dobrávec. — II. „Za negotovimi težnjami“. Vaška povest. Slovaški spisala Ljudmila Podjavorinská, poslovenil Anonym.
- 44-45.** — Poezije. Zložil Josip Pagliaruzzi-Krilan. II.
- 46.** — „Ikonija“, vezirjeva mati. Srbski spisal Čeda Mijatovič. — Poslovenil Podravski.
- 47.** — „Narodne pripovedke v Soških planinah“. III. — Iz zbirke Jos. Kende in A. G.
- 48-49.** — Poezije. Zložil Josip Pagliaruzzi-Krilan. I.
- 50-51.** — „Preko morja“. Hrvatski spisal Evgeņij Kumičić. Poslovenil A. Z. Lovanski.
- 52-53-54.** — „Zbrani spisi“. III. knjiga. Spisal Josip Pagliaruzzi-Krilan.
- 55-56.** — „Kapitanova hči“. Ruski spisal A. S. Puškin. Poslovenil Semen Semenovič.

- 57-58-59.** — Povesti s potovanja. Spisala Ana Řehaková. Poslovenila A. Dermôta in J. Kunšič. — Korotanske povesti. Spisala Gabrijela Preissová. Poslovenil Dermôta.
- 60-61.** — Poezije. Zložil Zamejski.
- 62-63.** — „Márica“. Spisal Ljuba Babić (Gjalski). Poslovenil Vinko Vinič.
- 64.** — „Punčiká“. Mestni obraz. Poljski spisal Stanislav Grudziński. Poslovenil S. P—ov.
- 65-68.** „Slučaji usode“. Roman. Spisala Pavlina Pajkova. (S sliko).
- 69-72.** „V Petrograd“. Potopisne črtice. Sestavil Ljudevit Stiasny.
- 73-74.** — „Strahomir“. Izvirna romantiška igra v petih dejanjih. Spisal Ivan Benko. — „Mlada Zora“. Romantiški igrokaz v treh dejanjih. Spisal Milovan.
- 75-76.** — „Na bojišču“. Češki spisal Jan Klecanda. Poslovenil Ivan Rejec.
- 77.** — „Beračica“. Pripovedka iz Bosne. Spisal Vinko Zorič. — Prevel Podravski.
- 78-79-80-81.** — „Na razstanku“. Spisali slovenski osmošoleci.
- 82-83.** „Mladost“, češki spisala Gabrijela Preissová, poslovenil A. Dermota. S sliko in životopisom pisateljice.
- 84-85.** — „Božična noč“. „Plašč.“ Ruski spisal N. V. Gogolj. Poslovenil Miloradovič. — Za uvod je razprava o ruskem realizmu in o Gogolju.
- 86-87-88.** — „Jestřab contra Hrdlička.“ Po prijateljskih zapiskih. Češki spisal Svatopluk Čech, poslovenil Zormanov. — „Prve skrbi“. Češki spisal Svatopluk Čech, poslovenil J. M. Frankovski.

